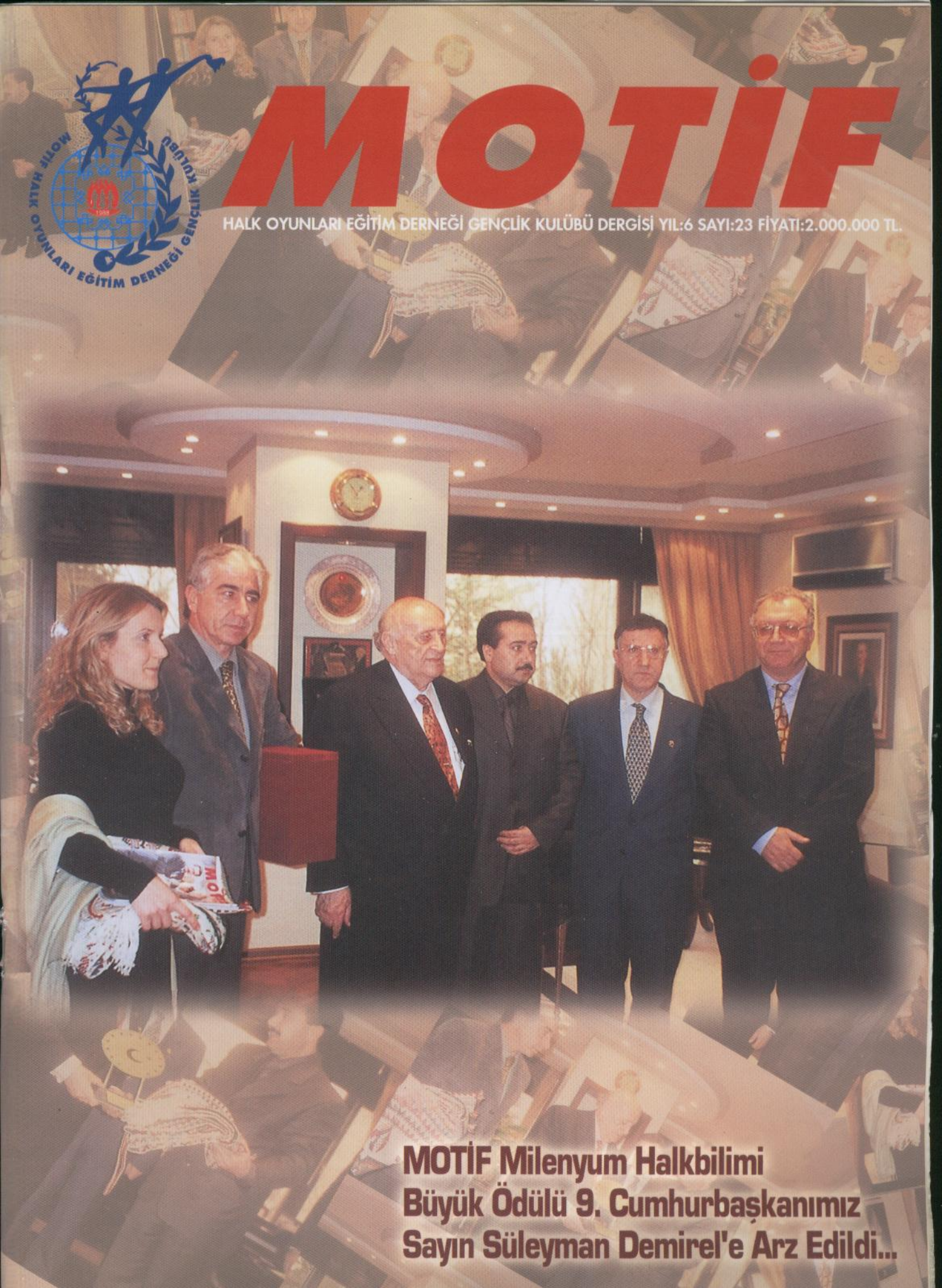

MOTİF

HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ GENÇLİK KULÜBÜ DERGİSİ YIL:6 SAYI:23 FİYATI:2.000.000 TL.

**MOTİF Milenyum Halkbilimi
Büyük Ödülü 9. Cumhurbaşkanımız
Sayın Süleyman Demirel'e Arz Edildi...**

The President Hotel

ISTANBUL

A window that opens out to the world from the historic city of Istanbul

A breathtaking view
of Marmara Sea
framed with minarets,
belfries and domes.

English Pub
with its special atmosphere

Pool Bar
with a marvelous view,
indoor pool, sundeck terrace
and panoramic terrace bar.

Ocakbaşı Restaurant
where you can taste the
best of Turkish and
international cuisine

**Pool, Golden Horn,
Bosphorus, Garden**
Meeting rooms of
30-500 persons

Marmara Ballroom
for special events...

204 modern rooms
with 8 suites

Tiyatro Caddesi No: 25 Beyazıt 34490 İstanbul / TURKEY
Tel: (90-212) 516 69 80 (20 lines) Fax: (90-212) 516 69 98 Reservations fax: (90-212) 516 69 99

<http://www.thepresidenthotel.com.tr> - e-mail: sales@thepresidenthotel.com.tr

MOTİF
YIL:6 SAYI:23 EKİM - KASIM - ARALIK 2000

MOTİF HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ
GENÇLİK KULÜBÜ Adına İmtiyaz Sahibi
M.Zeki Baykal

Genel Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü
Ekber Yeşilyurt

Kültür Sanat Danışmanı
Doç.Dr. Şenel Önal

Danışma Kurulu Başkanı
Doç.Dr. Fikret Değerli

Danışma Kurulu
Ekber Yeşilyurt
Emin Mancı
Fikret Değerli
M.Zeki Baykal
Sabahattin Türkoğlu
Şenel Önal

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar

Ali Rıza Erdem
Prof. Dr. Can Etili Ökten
Ekber Yeşilyurt
Esra Kavcı
Fatma Pekşen
Yrd. Doç. Dr. H. Feriha Akpınarlı
Doç. İsmail Öztürk
Kenan Bostancı
M. Zeki Baykal
Nazım Gürak
Yrd. Doç. Dr. Nevin Akkaya
Vural Yıldırım

Reklam ve Haber Merkezi Sorumluları
Halkla İlişkiler Müdürü Sacide Güngör

Hukuk Müşaviri
Av. Zeycan Kilitlik

Muhabir
M. Zeki Baykal

Yönetim Yeri
Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği
Fevziye Cad. No:124/2 Atikali-Fatih/İSTANBUL
Tel:0.212. 531 61 68
Fax:0.212. 635 52 43
e-mail:motifdernegi@hotmail.com
e-mail:motifdernegi@usa.com

Dizgi, Grafik, Yayıncı, Baskı
NUNU TANITIM
EYÜP YOLU ALTIPARMAK İŞ MERKEZİ NO:12/18
GAZİOSMANPAŞA -İST.
Tel:0.212. 615 70 02 - 615 72 23

Fiyat 2.000.000.-TL

Dergimizde yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına, yayınlanan ilanların tüm sorumluluğu ilan sahiplerine aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

MOTİF Dergisi sürekli bir yayındır.

Üçayda bir ücretli olarak yayımlanır. Gönderilen yazıların yayımlanıp yayımlanmayacağı yayın kurulunun kararıdır. Gönderilen yazılar geriye iade edilemez.

İÇİNDEKİLER...

Dağın Zirvesine Ulaşmak...

To Reach To The Peak Of The Mountain...

Geleneksel Halkbilim Ödülleri
Sahiplerini Buldu

Geleneksel 6. Motif Halkbilim Milenyum
Büyük Ödülü 9. Cumhurbaşkanı
Sayın Süleyman Demirel'e Arz Edildi

Sempozyum;
"Türk Folklorunun Turizm
Açısından Değerlendirilmesi"

Anlamını Yitiren Bir Türkünün
Dinleyiciye Ulaşması Olanaksız...

Motiflerin Dili

Kişi Adları Bilimi ve Ad Verme Geleneği...

Dursunbey'de Geleneksel Kıyafetler

Çocuk Masallarının Eğitimdeki İşlevi

Elinin Kınasın Al Eylemişler

Müzik ve Antropoloji

Beledi ve Ehram Dokumalarının Özellikleri
ve Günümüzde Kazandığı Yeni İşlevler

Halk Oyunlarının Ülke Tanıtımına Katkısı
Üzerine Bursa'da Yapılan Bir Araştırma

Motif'ten...

Dağın Zirvesine Ulaşmak...

Yeni bin yılda yüreğiniz hangi güzel şeyler için çarpıyorsa, o güzellikleri elde etmek için tüm benliğiniz ile mücadele edin.

Eminiz ki; bu sözden herkes kendi payına bir şeyler çıkartacaktır. Ancak; dünyanın milenyum çağına merhaba dediği 2000 yılında, biz Motif Ailesinin yüreği, Folklor değerlerimizin daha iyi korunup yaşatılması, gelecek nesillere doğru ve güzel olanların aktarılması için çarptı. Türk Kültürüne hizmetin en güzelini ve en doğrusunu vermek adına çalışmalarını sürdürdü. Her bir faaliyetinde "acaba eksiklerimiz nelerdi?" deyip geriye döndü ve eksiklerini aradı. Elbette yanlışlar oldu. Ancak ders çıkartmaya ve bir sonraki faaliyetinde aynılarını tekrar etmemeyi başarmaya çalıştı.

Sevgili Motif Okurları; övünerek söyleyebiliriz ki, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği kurulduğu günden bu güne amaç ve ilkelerini zedeleyecek hiçbir olumsuzluğun içerisinde yer almadı.

Aksine, dinamik bir yapıya sahip olan folklorumuzun, örf, adet, gelenek ve göreneklerimizin, halk oyunlarımızın, halk müziğimizin, özde korunması gerekli tüm değerlerimizin daha geniş kitlelere aktarılması için çalıştı.

Yeşilin ve mavinin birbirine kenetlendiği bir dağ düşünün.

kendisi ile ilk karşılaştığınız anın büyüü, keyfi bir başkadır. Zirveye ulaşmak tek amacınız olur. Hatta bu büyü ile elinizi kayaya değdirmeniz zirveye ulaşmanız bile mümkündür.

Bizler, koca bir dağ gibi karşımızda duran kültür değerlerimizi görüyoruz. Yurdumuzun dört bir köşesinde, atalarımızın nakış nakış işleyip bizlere miras bıraktığı değerler, dağın zirvesinde keşfedilmeyi, kazanılmayı, yaşatılıp yaygınlaştırılmayı beklerken, bizler elimiz kolumuz bağlı bekleyemeyiz. Her bir kayaya elimizi değdirerek, tez elden zirveye ulaşmak için çalışmalı, karşımıza çıkacak zorluklara elbirliği ile göğüs germeliyiz. Ne karşımızdaki dağı ilk kez görmenin sevincini, ne de keşfetmekten duyduğumuz heyecanı azaltmamalıyız.

Gelecek olan yarınlarda, zirvede, daha önce keşfedilmeyi bekleyip de keşfedilememiş tüm kültür değerlerimiz adına, bizlere düşen görevin ve sorumluluğun bilincinde olarak, ortak yolda, el ele omuz omuza yürümeliyiz.

Değerli okurlar; sevinçler, başarılar ve mutluluklar paylaşıldıkça güzelleşir ve artar. Motif ailesi 2000 yılı içerisinde, yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirdiği tüm faaliyetlerini ve çalışmalarını, gerek şahsınızda ve gerekse Motif Dergisi aracılığı ile sizlerle paylaşmaya ve sizlerin desteği ile daha güzel faaliyetlere yön vermeye çalıştı.

Gelenekselleşen bir çok faaliyetimizde yaşadığımız heyecanı ve coşkuyu, geçtiğimiz günlerde 9. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel'e Milenyum Halk Bilim Ödülünü arz etmek üzere makamında bulunduğumuz an yeniden yaşadık. Halkın içinden, bir halk adamı olan Sayın Süleyman Demirel ile Motif Halk Oyunları Eğitim Derneğinin yaptığı çalışmaları, amaç, ilke ve hedeflerini paylaşmaktan kıvanç ve mutluluk duyduk.

Bizlerin davası; dağın zirvesindeki Türk kültür değerlerini yaşatıp yaygınlaştırmaktır. Bunu sağlamaya çalışan, yüksek Türk karakterine sahip herkese ve her kuruluşa yardımcı olmayı görev sayarız.

Bu vesile ile Motif Ailesi adına Bayramınızı ve Yeni Yılıınızı en içten dileklerle kutlarım.

Saygılarımla.

Zehi Bayraktar

To Reach To The Peak Of The Mountain...

In order to obtain the nicest things which make your heart palpitate in this new millenium, you have to struggle about.

We are sure, from this adage, every human being will make different comments on his own. Where as, in this 2000 beginning year to the millenium era, the heart of our Motif Family has beaten for the safeguard of our folklore values and for the transfer of the nice things through the future generations. Our principal target has been to intensify our works in order to communicate and cede our nicest and our best values to the service of the Turkish Culture. Trying to be scrupulous in each performed activity, our Family has often come back and interrogate himself about his mistakes and erroneous behaviors. Certainly there were wrong attitudes. But it has striven to experience and make all its endeavours in order to remove and eliminate this kind of errors in its next activity.

Dear Motif readers, we are proud to affirm that since its day of formation until today, Motif Folklore Association has never taken part in some negativity which may affect its targets and principles.

On the contrary, our folklore team wich has a dynamic structure has performed its best in order to protect in its roots our folklore, our tradition, our common usages, our custom, our popular folk songs and to transfer them, based upon a large scale, to the wice mass groups.

Imagine a mountain where the green and the blue are superposed. The first moment when it shows you its face is very important. Even if you look at it as you contemplate the photograph of a lover situated far far away, the spell of the first moment of encounter gives you a different pleasure and charm. Solely you aim at reach to its peak. Furthermore, impressed by this spell, you imagine it will be possible to reach to the peak without touching any rock. Similarly, we consider our culturel values as a majestic mountain which is facing us. In every edge and every corner of our homeland all those values which have been inherited to us next to their embroidery by our ancestors await us and they wish we discover them and take profit, as a mountain peak. Hence, when we think we are destined and designated to that mission, we have no right to cross our arms and to await. We should touch every rock and we should try to reach out to the peak as soon as possible by struggling against the difficulties which may arise during this mission. Neither we should diminish this kind of joy nor the emotion when we discover first a mountain which is facing us.

On behalf of all our undiscovered culturel values situated in the future, in the peaks which were to be discovered formerly but still undiscovered, our principal mission must be to discover them being well aware of our duties and responsibilities, all together, hand in the hand, in a main road.

Dear readers, the joys, the successes and the happinesses become nicer and increase when we enable to share them with the other ones. The Motif Family tried to share with you all its activities and operations performed abroad during the year 2000 based upon your personal activity and by the mediation of the Motif Review.

It tried as well to orientate its activities to the best ones always trusting in your assistance. In a couple of days ago, we felt once more this emotion and this excitement we used to feel during our traditionalized activities when we were in the presence of the President Demirel, the 9 th President of the Turkish Republic, in order to submit him the Millenium People Science Award. We felt extremely happy when we have shared with Mr. Süleyman Demirel, a man who is issuing from the people, the activities the targets and the principles of the Motif Folklore Association. Our main struggle is to revive and to render widespread the Turkish values situated in the peak of the mountain.

We consider a mission to cooperate with every one, with the institutions and associations which are ready to cooperate with us and which possess the high turkish character.

By this mean, I wish you a Merry Religious Feast Period and a Happy New Year on behalf of the Motif Family.

Respectfully

Zehi Bayraktar

Geleneksel Halkbilim Ödülleri Sahiplerini Buldu

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin her yıl olduğu gibi bu yıl da düzenlediği Motif 6. Geleneksel Halkbilim Ödülleri, İstanbul Eresin Otel'de yapılan bir törenle sahiplerine verildi.

Ekber YEŞİLYURT
Gazeteci - Ressam

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin kuruluşundan bu yana yaklaşık oniki yılı aşkın bir geçmişi var. Bu zaman süreci içerisinde folklor dünyamızda yaptıklarının yanısıra kendisini üç değişik alanda ayrıcalık göstermiştir. Bu alanlardaki uzun süreli faaliyetler geleneksellik sağlamıştır.

Bu faaliyetlerden birisi Motif Dergisi'nin yayın hayatına başlamasıdır. Üç ayda bir periyodik olarak yayınlanmakta ve folklorumuzla ilgili geniş çaplı araştırma ve inceleme yazı ve dökümanlar sağlanmış ve Türk folkloru ile ilgili geniş bir arşiv oluşturulmuştur. Kalıcılığı açısından değerli verilere sahip olan Motif Halkoyunları Eğitim Derneği, her geçen gün arşivini daha da genişletmekte ve korumaktadır. Derneğin diğer faaliyeti ise yine Kültür Bakanlığı ile müştereken yapılan sempozyum. Bu çalışma Türk kültür ve folklorunu yaşatan insanlara yönelik birebir yapılan çalışmalardan bir tanesidir. Bir diğer faaliyeti ise; Motif Halkbilimi Ödülleri. Altı yıldan bu yana geleneksel hale gelmiş ödül törenleri de folklor camiasında yerini almıştır. 14 dalda verilen, Motif halkbilimi ödülleri son üç yıldan beri büyük ödüller de eklenmiştir.

Büyük ödülün ilki 1998 yılında Cumhuriyetimizin kuruluşunun 75. yılı münasebetiyle "Folklor'da 75. Yıl Büyük Ödül" TRT Genel Müdürlüğü'ne,

İkincisi "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yılı Büyük Ödülü" Türkiye Toplumsal ve Tarih Vakfı'na,

Bu yıl ise "Halkbilim Milenyum Büyük Ödülü" 9. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel'e arz edilmiştir.

Doç. Fikret Değerli, Dernek Başkanı Zeki Baykal, Gazeteci-Ressam Ekber Yeşilyurt, Yıldız Sarayı Müdürü Sebahattin Türkoğlu, Doç. Dr. Şenel Önal, Gazeteci Erol Aktı, Dernek Yönetim Kurulu Üyesi Emin Mancı'dan oluşan Ödül Tespit Komisyonu'nun titiz çalışması ile ödüller belirlendi ve İstanbul Eresin Otel salonlarında yapılan bir kokteyl ile ödüller sahiplerini buldu.

Motif'i tanıtan Barkovizyon gösterisinin ardından TRT spikerlerinden Ayşe İdem Tümer, Motif Derneği Yönetim Kurulu Başkanı, İşadamı Zeki Baykal'ı konuşmasını yapmak üzere mikrofona davet etti.

Ödül alanlar ve ödül verenler birarada...

B a y k a l konuşmasında şunları söyledi; "Sayın Milletvekilim, sayın valim, çok kıymetli sanatçılarımız, kamu, kurum ve kuruluşlarının değerli temsilcileri, değerli basın mensupları, çok kıymetli misafirler..."

Geleneksel Motif Halkbilim Ödülleri Dağıtım Töreni'nin bu yıl, altıncısını gerçekleştirmekteyiz. Bu vesile ile hepiniz hoşgeldiniz diyorum.

Türk Halkbilimi'ne hizmet eden kişi, kurum ve kuruluşlara verilecek ödüller çok titiz bir çalışmanın sonucunda tespit edilmiştir.

Her yıl, belli dallarda verilen ödüllere son üç yılda büyük ödüller konulmuştur.

Cumhuriyetimizin kuruluşunun 75. yıl dönümü münasebeti ile Büyük Ödül TRT Genel Müdürlüğü'ne, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700. yıl dönümü münasebeti ile Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'na verilmiştir.

Yeni bin yılın başlangıcı olan bu yıl ise, Milenyum Halkbilim Büyük Ödülü tespit edilmiştir.

Yapılan kamuoyu araştırmalarında halk adamı oluşu ve halk kültürüne sahip çıkışı nedeni ile büyük ödül 9. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel'e arz edilecektir.

Bundan mutlu ve kivançlıyız. Sayın Cumhurbaşkanımıza sağlık diliyoruz.

Saygıdeğer misafirler, bir ülkenin, bu gününün ve geleceğinin tayin edilmesinde ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yapısı birbirinden ayrılmaz bir bütünü teşkil eder.

Kültürel değerlerimizin, yaşatılıp yaygınlaştırılması adına yapılan çalışmalar ve ardından oluşan gelişmeler ise bu tayinde etkin rol oynar.

Bugün, Türk folkloruna hizmet etmekte olan yüzlerce kişi, kurum ve kuruluş yaptıkları çalışmaları ile kültürümüze ışık tutmakta ve bu değerlerin dünya ülkelerine tanıtılmasına aracı olmaktadır. Bizler, bu çalışmaların desteklenmesi ve daha geniş kitlelere hitap edilecek şekilde yaygınlaştırılmasını arzu etmekteyiz.

Bu amaç doğrultusunda Motif Halkoyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü, her zaman Türk folkloruna hizmet etmeyi kendisine ilke edinmiş bir kurum olarak folklor camiasında yerini muhafaza etmiştir. Barkovizyonda da izlediğiniz gibi 10 yıldır faaliyetlerimizi hiç aksatmadan devam ettiriyoruz.

Gerek Motif Dergisi ile gerekse kültürel faaliyetlerimizle milli birlik ve beraberlik içinde gençlerimize hizmet etmek amacındayız. Başkan olarak ben ve yönetim kurulumuzla bu desteği sonuna kadar sağlayacağız. Yeter ki gençlerimiz kültürümüze sahip çıksınlar. Biz Türk kültürüne hizmet etmeyi mukaddes sayıyoruz. Ben ve Yönetim Kurulu arkadaşlarım olarak, birlikte bu desteği sonuna kadar sağlayacağız.

Konuşmama son verirken, Motif Ailesi adına, hepinizi, saygı ve sevgi ile selamlıyorum" dedi.

Dernek Başkanı Zeki Baykal'ın konuşmasından sonra mikrofona Ankara Milletvekili Şevket Bülent Yahnici davet edildi. Yahnici, konuşmasında şunları söyledi;

"Sayın konuklar; burası görülüyor ki, bir dostlar meclisi. Dost meclisleri her zaman iyidir, her zaman güzeldir. Sizler ve bizler güzelliklerin peşine takılmış giden insanlarız. Biz milletimizin asırlardan bu tarafa getirdiği milli kültür değerlerini seven insanlarız. O değerlere güzel bakan insanlarız.

Değerli misafirler; ben bu akşam aranızda bir siyasetçi olarak bulunmuyorum. Sizin aranızda davetiniz üzerine mensubu ve yöneticilerinden birisi olduğum Ankara Kulübü Derneği adına bulunuyorum.

Bu akşam burada bulunmak, aranızda yer almak benim için apayrı bir anlam ifade ediyor. Çünkü bizler maddi ve milli kültür değerlerine sahip çıkmanın kavgasını yapıyoruz. Hep birlikte o kavganın içerisindeyiz. Ankara doğumlu ve Ankara aşığı bir insan olarak Ankara tarihi ile de yakından ilgiliiydim. 1927 Mustafa Kemal Atatürk'ün Ankara'ya geldiği ilk tarihtir. Mustafa Kemal Amasya ulemasını iflah etmek için Amasya'da 22 gün kalır. Ulemadan fetvayı almadıkça oradan ayrılmaz. Anadolu'nun milli mücadeleye katılma kavgasını vermektedir. Ancak Ankara'ya geldiğinde başta müftü Rifat Börekçi Hazretleri merhum olmak üzere Ankara bütün din adamı ve ulemasıyla 4000 atlı, 700 yaya seymeniyle Mustafa Kemal'in karşısındadır.

Mustafa Kemal sorar: "Efendiler buraya niye geldiniz." seymenlerin cevabı tek bir ağızdandır. "Millet yolunda ölmeye geldik paşam" derler. Mustafa Kemal: "Fikrinizde sabit misiniz?" diye sorar. Seymenler: "Evet Paşam" derler. Mustafa Kemal'in Amasya ulemasından fetva almak için 22 gece sabahlarken, Ankara'da bir müftü ve müftü ile birlikte silahını kuşanmış halk, milli mücadele için, millet yolunda ölmek için yola düşmüştür.

Ben bu güzelliklerin yaşatılması için mücadele veriyorum. 50 yaşında seymen kıyafetini giyip seymenlerin önünde yürümüş bir kişiyim. Nerede? Her yerde yürüdük. Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde, Cumhuriyet Treni'ni Ankara Garı'nda karşılarken v.s. Başkası yapsa adama gülerler. Adam milletvekili bayram çocukları gibi seymen kıyafetini giymiş bir sürü adamın önüne düşmüş yürüyor derler.

Ama arkadaşlar, bizimle dalga da geçseler, bizi, halkbilimini, halk kültürünü kaile almasalar da bizler bu mücadeleyi vermeye devam edeceğiz.

Bu akşam burada pop müzik dalında bir ödül töreni yapılıyor olsa idi eminim ki, en az 35 televizyonun kamerası görüntü almak için burada yer alırdı. Bizler bu mütevaziliğimiz ile bu töreni yapıyoruz.

Çıktığımız yol çıktığınız yol, yürüdüğümüz yol yürüdüğünüz yol doğru bir yol. Dünya küreselleşiyor. Ne küreselleşme milli kültür değerlerinin muhafaza edilmesine, korunmasına ve geliştirilmesine manidir, ne de milli kültür değerlerinin olması gerekli muhafaza edilmesi küreselleşmeye mani değildir. Bunu aklımızdan çıkarmayalım. Türkiye bir dünya devleti olarak dünyanın diğer lider ülkelerinden biri olmayı hak ediyor. Gelişerek, kültür değerlerini muhafaza ederek pekala küresel dünya da yerini alabilir.

Biz bu inancı mutlaka korumalıyız. Sizler ve bizler bunun savaşılarıyız. Bu akşam burada birçok folklorcu, halkbilimci, halk oyuncu ve halk müziği sanatçısı var. Sizler bu işin savaşılarısınız. Savaşınız kutlu olsun. Bizler de sonuna kadar sizlerle birlikteyiz. Saygılarımla..." dedi.

Daha sonra Ödül Tespit Komisyonu ve Danışma Kurulu adına Doç. Fikret Değerli bir konuşma yaptı. Değerli, konuşmasında şunları söyledi;

"Sayın milletvekilim, sayın valim, halk kültürüne kattıkları hizmet sebebiyle ödül alan değerli konuklar, halk kültürü adına yıllarını harcamış değerli sanatçılar, bu konuya gönül vermiş değerli misafirler ve bugün bize destek sağlayan basın mensupları..."

Sayın milletvekilimizin ifadelerinden de anlaşıldığı üzere dünya 2000'li yıllara girerken global dünyaya geçiş başlamıştır. Globalleşmenin temel şartı toplumların, ulusların kendi kültür varlıklarını korumasından geçer. Çünkü kültür varlıklarını korumayan bir millet milli kişiliğini kaybettiğinden diğer toplumlara kendisini kabul ettirmesi çok güçtür. Özellikle son yıllarda halk kültür değerlerinin içerisinde önemli bir uygulama sahası olan halk oyunları ve halk müziği gibi değerlerin uluslararası boyutta çıktığı tanıtımlarda büyük bir ilgi, yakınlık ve beraberlik sağladığını görüyoruz. Bunun temelinde toplumların kültür değerlerine verdiği önem yatmaktadır. Ve bu önemli neticede toplumlar arasındaki yakınlaşma, bütünleşme ve dostluk daha da perçinleşecektir. Bu da bizi kültür varlıklarımızı daha da korumaya yönleltecektir.

Bu gün ülkemizde büyük şehirlerde sayısı yüzlere varan ve yine Anadolu'da o bölgenin kültür varlıklarını inceleyen, yaşatan sayısız derneğin varlığını görüyoruz. Bu dernekler bu hizmeti verirken aynı zamanda okul öncesi nden başlayıp ta üniversite çağına gelmiş halk kültürü ile bütünleşmiş sayısız çocuk ve genç yetiştirmektedir.

Sayın milletvekilimin çok güzel ifadesine bir anımı ilave etmek istiyorum. Uluslararası bir festivalde jüri üyesi olarak görev aldığım bir organizasyonda açılış törenlerine katılan ülkenin bakanları, milletvekilleri ve din adamları milli kıyafetleri ile yerlerini aldılar ki, ben bunu gıpta ile izledim. Niye bizde olmasın diye düşündüm. Çünkü bu kıyafetler bizlerin öz varlığı, milli varlığıdır. Gönül istiyor ki; sayın milletvekilimizin öncülük ettiği bu davranış, birçok kişi tarafından değerlendirilsin ve aynı şekilde devam ettirilsin. Bu benim halk kültürü mensubu hizmetlisi olarak en büyük temennimdir.

Bu çalışmalar neticesinde 1988 yılında Motif adında bir dernek çıktı ortaya. Adından da anlaşıldığı üzere gönüllerimizin zenginliğini motif motif ortaya koyan, halk kültürü değerlerini incelemek ve değerlendirmek üzere kurulan bu dernek gerçekten de önemli konulara adım attı. Yıllardan beri hasretini çektiğimiz ancak maddi mecburiyetler sebebiyle bir türlü değerlendirilemeyen ve ortaya çıkarılamayan bir halkbilim dergisinin sürekli çıkarılmasını ve bunun geleneksel hale getirilmesini başardı. Bu bizim için çok önemli bir puandı. Yine bu dernek daha önce de birçok derneğin yaptığı ancak birtakım problemler sebebiyle devam ettiremedikleri halk kültürüne hizmet ödülleri geleneksel hale getirdi ve yine bu yıl ilk defa başlatarak, bu alandaki çeşitli konular ile ilgili uluslararası sempozyum düzenleyerek gelecek yıllarda bu konunun gelenekselleşmesini hedeflemiştir.

Bu gün altıncısını idrak ettiğimiz ödül töreninde, ödülleri tespitinde çok zorlandık. Türkiye'de halk kültürüne hizmet eden çok değerli insanlar mevcuttur. Bunların hepsine bir seferde ödül verilmesi mümkün değildir. Mümkün olduğunca, hizmet ve yaş sırasına göre değerlendirerek bugün ödülleri almak üzere aramızda bulunan değerli konukları kutluyoruz.

Ben müsaade ederseniz bu ödülleri inceleyerek kamuoyunun birtakım görüşlerini değerlendirerek ve bütün valiliklerimizden alınan bilgiler ışığında bu sene ödül alacak bilim adamı, uzman, araştırmacı ve sanatçıları tespit eden

danışma ve değerlendirme kurulumuzu sizlere takdim etmek istiyorum.

Alfabetik sıraya göre; Erol Aktı, M. Zeki Baykal, Doç. Fikret Değerli, Emin Mancı, Doç. Dr. Şenel Önal, Sabahattin Türkoğlu, Ekber Yeşilyurt.

Bu değerli halk kültürü gönüllüleri altı yıldan beri uzun çalışmalar sonucunda her yıl olduğu gibi bu ödül töreninde ödül alması gereken değerli araştırmacı, uzman ve halk kültürü gönüllülerini tespit etmekte. Kendilerine huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Bu vesile ile bu derneğin nitelikli faaliyetlerinin uzun yıllar devam edeceğine olan inancım sebebi ile bu güne kadar özellikle her türlü desteği bize arz eden dernek yönetim kurulu başkanı M. Zeki Baykal'ın önderliğinden dolayı şükranlarımı sunuyorum.

En güzel günler bizim, en güzel gelecekler ülkemizin olmasını ümit ediyor, huzurlarınızdan ayrılıyorum." dedi.

Konuşmaların akabinde ödül dağıtımı başladı. Ödüller sırasıyla ödül sahibi olan kişi, kurum ve kuruluşlara verildi.

Halkbilimi Milenyum Büyük Ödülü 9. Cumhurbaşkanımız sayın Süleyman Demirel'e verilmesi için anons edildi. Zatiallerinin tebrik ve mazeret telgrafı okundu. Daha sonra ödül sahipleri sırası ile kürsüye davet edilerek Halkbilim Milenyum Büyük Ödülü 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e, Türk Folkloruna Katkı Sağlayan Kuruluş Ödülü Diyarbakır Valiliği- Diyarbakır Valisi Ahmet Cemil Serhadlı'ya Medya Halkbilim Ödülü TRT GAP Televizyonu'na, Halk Müziği Teşvik Ödülü Gülay Sezer - BRT TV Damlalar Programı'na Halk Müziği Hizmet Ödülü Tuncer İnan'a, Maddi Folklor Ürünleri Derleme Ödülü Cafer Açın'a, Halk Oyunları Organizasyon Ödülü Hollanda Dostluk Vakfı'na, Halk Oyunları İcra Ödülü Ankara Kulübü Derneği'ne, Halk Oyunları Hizmet Ödülü Musa Kâzım Uzunkaya'ya, Halkbilim Araştırma ve Teşvik Ödülü Turgay Aydın'a, Halkbilim Teşvik Ödülü Ertuğrul Kapusuzoğlu'na, Halkbilim Araştırma Ödülü Yener Altıntaş'a, Halkbilim Hizmet Ödülü Doç. Dr. Erman Artun'a, Halk Müziği Kaynaklı Popüler Müzik Özel Hizmet Ödülü Halk Müziği Sanatçısı Zara'ya takdim edildi.

Ödül Töreni'nden sonra ünlü mankenlerden İknur Soydaş, Gizem Özdemir, Canan Mutluer, Burcu Çağrı, Sinem Ötügen, Özge Sayman, Meltem Kalafat, Tatyana, Fulya Pirim, Burcu Karadeniz'in sundukları "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e" adlı defile, ilgi ile izlendi.

Ödül Töreni'nde Motif Mikrofonuna Yansıyanlar...

Motif Halkbilim Ödülleri töreninde arkadaşlarımız Motif mikrofonlarını misafirlere yöneltti. Bakın ne dediler...

Sayın Şevket Bülent Yahniçi öncelikle hoşgeldiniz. Bu akşam aramızda bulunmanızdan onur duyduk. Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği ve 6. Motif Halkbilim Ödülleri Töreni hakkında düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'ni, Motif Dergisi aracılığı ile tanıdım. Faaliyetlerinizi ve çalışmalarınızı dergiden okuyarak takip ediyor, bilgi sahibi olmaya çalışıyorum.

Faaliyetlerinizin çok faydalı olduğunu görüyorum. Başarılı olmanız için gönlümüz de sizinle birlikte. Çünkü biz örf, âdet,

gelenek ve göreneklerimizin, milli kültürümüzün yaşatılmasını istiyoruz. Milli kültür değerleri ne kadar korunur, geliştirilir ve yayılırsa milletimizin varlığı da o derece güçlü olacaktır. Birlik ve bütünlüğümüz buna bağlıdır. Onun için Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği ve Motif Dergisi'nin çalışmalarını hararetle takip ediyor ve yine hararetle destekliyorum.

Motif'ten beklentim çalışmalarının bu ölçüler içerisinde daha da yoğunlaşarak devam ettirilmesi ve faaliyetleri ile halkbilim camiası içerisindeki ayrıcalıklı ve haklı yerini korumasıdır.

İyi Akşamlar, sizi tanıyabilir miyiz?

Doç. Dr. Erman Artun. Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde, Halk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda görev yapmaktayım.

Derneğimizi tanıyor musunuz?

Evet. Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'ni tanıyorum. Bu yıl gerçekleştirdiği Uluslararası Sempozyumda da bildirim ile yer almıştım. Bu vesile ile Motif'i daha yakından tanıma imkânı buldum. Derneğin gerek dergisi ve gerek sosyal etkinlikleri ile Türk Folkloru'na hizmet yönünden son derece iyi çalışmalar yapmakta. Faaliyetleri ile çok güzel bir çitayı yakalayan Motif'in bundan sonra da bu çitayı daha da yukarılara kaldırarak bilimsel platformda çok daha iyi çalışmalara imza atacağına yürekten inanıyorum.

Bizler elimizden gelen her türlü desteği vermeye ve Motif adına tüm gücümüzü seferber etmeye hazırız. Yeter ki Motif bu çizgide, bu bilinç ve azimle çalışmalarını devam ettirsin.

Merhaba. Kendinizi tanıtır mısınız?

Elazığlılar Dayanışma Derneği Başkanı Nihat Hamarat.

Derneğimiz ve faaliyetlerimiz hakkında düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

Motif'in faaliyetlerini yakından takip ediyorum. Folklore hizmet konusunda çok büyük aşamalar kaydediyorsunuz. En güzel yönünüz amatörlikle profesyonelliği birlikte yürütebiliyor olmanızdır. Bana göre derneğin gerçekleştirdiği birçok organizasyon ve faaliyetler ile bu camiayla bütünleşip, özdeşleşmiş bir dernek. Daha da önemlisi bu camiada bir çok ilke damga vurmayı başarabilen nadir bir kurum.

Bunun en güzel örneğini bu akşamki ödül töreniniz ile hep birlikte yaşıyoruz. Böyle bir töreni organize edebilmek ve daha da önemlisi bir devlet başkanına halkbilim adına bir ödül takdim etmek gerçekten büyük bir profesyonellik gerektirir. Ve bu halkı bilim camiası adına gerçekleştiren güzel bir iltir. Motif'i her zaman destekleyeceğiz.

Motif Halkbilim Ödülleri Töreni'ne hoş geldiniz. Öncelikle sizi tanıyabilir miyiz?

İsmim Turgay Aydın. Aydın İl Kültür Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktayım.

Tören hakkındaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

Bu akşamki Motif Halkbilim Ödülleri Töreni'nde ben de Halkbilim Araştırma Teşvik dalında ödül almaktayım. Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği ve Motif Dergisi'nin geleneksel hale getirdiği ve bizleri ödüllendirdiği bu töreni çok anlamlı buluyorum.

Biraz önce ödül alan diğer arkadaşlar ile birlikte Motif'in çalışmaları ve ödül töreni hakkında sohbet ediyorduk. Türkiye'nin farklı illerinden bir araya gelmiş insanlar bu akşam burada ödül alacaklar. Hiç birimiz ödül tespit komisyonunu tanımıyoruz. Onlar bizleri sadece eserlerimiz, kitaplarımız ve çalışmalarımız ile tanıdılar

ve değerlendirmeleri neticesinde ödüle layık gördüler.

Hiçbir torpil olmadan tarafsızca, hak eden hak ettiği ödülü aldı. Bu çok anlamlı birşey ve aynı zamanda da çok onur verici. Bugüne kadar birçok ödül aldım ama böyle ulusal anlamda bir ödül almamıştım. Bu apayrı bir gurur. Bu akşamın oluşmasında emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Motif'ten beklentiniz nedir?

Benim Motif'ten beklentim, bu tür faaliyetlerinizin her yıl arttırılarak devam ettirilmesi, bir yere gelindiğinde artık bu kadar yeter, bunu bırakalım demeden inatla, sabırla bıkmadan devam ederek gelecek yıllarda da bizler gibi başka insanları da öne çıkararak tanıtmasıdır. Motif olmasaydı bizler bu akşam buralarda olamazdık. Demek ki dernek bu yönüyle de işlevini yerine getirebiliyor.

Aydın'dan, Kastamonu'dan, Diyarbakır'dan insanları bir araya toplayabiliyorsa, onları ödüllendirebiliyorsa görevini layığı ile yerine getirebiliyor demektir.

Keşke Türkiye'deki bütün dernekler bu tür çalışmaların içerisinde olabilseler. Ama ümit ediyorum ki Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği çalışmaları ile diğer derneklere örnek teşkil edecektir.

İyi akşamlar, sizi tanıyabilir miyiz?

Ali Kaboğlu. Sarıyer Halk Eğitim Merkezi Müdürü olarak görev yapmaktayım.

Derneğimiz hakkındaki düşüncelerinizi alabilir miyiz?

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği ile bu akşam ilk kez bir arada bulunuyorum. Ancak faaliyetleri ve çalışmaları hakkında o kadar çok şey duydum ki aranızda bulunmamış olsam bile sanki her bir faaliyette bizzat yer almışım gibi hissediyorum.

Bana göre önemli olan, bir derneğin bu kadar ciddi ve istikrarlı faaliyetlerde büyük bir özveri ve ciddiyetle, tam bir profesyonellikle Türk Folkloru'na hizmet ediyor olmasıdır. Tüm emeği geçenleri, çalışmalarından dolayı kutluyorum.

Öncelikle hoş geldiniz. Kendinizi tanıtır mısınız?

İsmim Cafer Açın. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı öğretim görevlisiyim. 50 senelik sanat hayatımda halk müziğine, sanat müziğine ve batı müziğine hizmet ettim.

Sayın Açın, bu akşam gerçekleşen ödül töreninde siz de Maddi Folklor Ürünlerini Derleme Ödülü'ne layık görüldünüz. Öncelikle sizi tebrik ediyoruz. Derneğimiz hakkındaki düşüncelerinizi kısaca alabilir miyiz?

Derneğinizin çalışmaları hakkında çok şey duydum. Konservatuarda görev yapıyor olmam ve camianın içinden olmam sebebi ile Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin gerçekleştirdiği faaliyetlerden haberdar olmamak mümkün değil. Geleneksel Motiflerle Anadolu Şöleni, Geleneksel Motif Halkbilim Ödülleri Töreni ve Motif Dergisi gibi birbirinden güzel birçok faaliyetleri ile halkbilim camiasında adından sıkça söz ettiren Motif Derneği'ni ben de her zaman desteklemeye hazırım.

İyi akşamlar, sizi tanıyabilir miyiz?

İsmim Tuncer İnan. TRT İstanbul Radyosu Yurttan Sesler Koro Şefi olarak görev yapmaktayım. Saz sanatçısıyım.

Derneğimiz hakkında düşüncelerinizi ve beklentilerinizi alabilir miyiz?

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin faaliyetlerini gerek basından ve gerekse camiadan duymaktaydım. Ancak bu akşamki ödül töreni benim Motif'i daha yakından tanımama vesile oldu. Ayrıca bu yıl Halk Müziği Hizmet Ödülü'ne şahsımı layık görmüş olmalarından dolayı mutluluk duyduğumu belirtmeliyim.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği gördüğüm kadarıyla çok genç bir alt kadroya sahip. Gençler ile birlikte, çalışmalarına yön veriyor olması her zaman daha iyi çalışmalar ile daha güzel hedeflere ulaşacağının göstergesidir. İsteğim; bundan sonraki çalışmalarında da bu ciddiyeti ve özveriye korumasıdır.

Ayrıca TRT İstanbul Radyosu bünyesinde gerçekleşen halk müziği konserlerinde Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin halk oyunları ekiplerine de yer vermeyi düşünüyoruz. Bu bağlamda Motif ile birlikte çalışmayı planladık. Eminim ki, birlikte çok güzel işlere imza atacağız.

Hoşgeldiniz, kendinizi tanıtır mısınız?

Yrd. Doç. Atşın Emiralioğlu. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikî Devlet Konservatuarı Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktayım.

Derneğimiz hakkındaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'ni yakından tanıyorum. Bütün faaliyetlerini takdirle, beğeniyle, ilgiyle izliyorum. En başta dernek başkanı M. Zeki Baykal'ı ve alt kademedeki çalışan bütün arkadaşları bu yoğun ve özverili çalışmalarından dolayı takdir ediyorum. Yapılan çalışmalar, bundan sonra gerçekleşecek çalışmaların ne derece nitelikli ve güzel olacağını göstermekte. Bu konuda kanaatim sonsuz. Bunun için her zaman sizleri desteklemeye hazırım.

Merhaba, sizi tanıyabilir miyiz?

İsmim Ferruh Başaran. Hollanda Dostluk Vakfı Başkanı olarak görev yapıyorum.

Derneğimizin faaliyetleri hakkında düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği ile 3 yıllık bir tanışıklığımız var. Bu zaman diliminde birtakım ilişkilerimiz oldu. Türkiye'de halkbilimi, halk kültürü hakkında çok güzel çalışmalar yaptığını duyduk. Derneği ziyaretimde anlatılanlardan çok daha düzeyli çalışmaları yakından görme imkânı buldum.

Bu akşam 6 yıldır geleneksel hale gelen Motif Halkbilim Ödülleri Töreni'ndeyiz. Bu törenin geleneksel hale gelmiş olması bile organizasyonun niteliğini ortaya koymakta. Prensipler dahilinde tarafsız bir değerlendirme neticesinde ödül alacak kişi, kurum ve kuruluşlar tespit edilmiş. Türkiye'de müzik ve sanat alanında birçok ödülleri verilmekte. Ancak herbiri tarafsızlık konusunda şaibeler doğurmaktadır. Oysa ki bu ödül töreninde tarafsızlık ilkesi etrafında değerlendirmeler yapılmış. Bu konuda dernek yönetim kurulunu tebrik ediyorum.

Dostluk Vakfı Yönetim Kurulu olarak gelecekte Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği ile işbirliğine girmeyi planlıyoruz. Bizler yurtdışında folkloru ve onun bir kolu olan halk oyunlarını amatörce yaşatmaya çalışıyoruz. Ama Motif ile işbirliği sonunda çok daha güzel şeyler yapacağımıza inanıyorum. İnşallah Motif ile bir işbirliğini sağlayacağız.

6.Motif Halkbilim Ödülleri Töreni'ne Katılamayanlardan Mesajlar...

1075-ulus,ankara 20341 50 21 11 14 30+ 19 09

22.11.2000saat 18.30
sn.m.zeki baykal
yönetim kurulu başkanı
eresin otel,
topkapı,ıst.

21.11.00* 100

00404

odul torenine davetiniz için teşekkür ederim.9.cumhurbaşkanımız sayın süleyman demirel'e aldığım halk bilim milenyum büyük ödülü nedeniyle saygılarımı sunarım. size ve tüm konuklarınıza selam ve saygılar sunarım.
bulent ecevit başbakan.

21.11.00* 96

11092-faks,ankara 61468 60 21 11 1730+19 28

22.11.2000 saat 18.30
sn.m.zeki baykal
eresin otel
topkapı,ıst.

00421

cagrinizi aldım.cok arzu etmeme rağmen, yoğun programlarım nedeni ile aranızda bulunamadığım için üzgünüm. nazik cagriniza teşekkür ediyor.geleneksel 6.motif halkbilim ödülüne layık görülenleri ve sizi büyük organizasyon dolayısıyla gönülden kutluyorum. tüm konuklarınızın sevgi ve saygılarını sunuyorum.
metin bostancıoğlu milli eğitim bakanı

istanbul22 tr
44263 ank7 tr
7089 ank faks 61435 55 21 11 1630+1640

21.11.00* 103

22 11 2000saat 1830 teslimli
sn m zeki baykal
motif halkoyunları eğitim
derneği yönetim kurulubask
eresin otel topkapı istanbul

00319

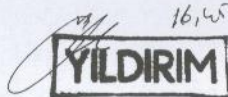
nazik davetiniz için teşekkür ederim 9 cumhurbaşkanımız sayın süleyman demirel e halkbilim milenyum büyük ödülü aldımı ve geleneksel 6 motif halkbilim ödülleri töreninin başarılı geçmesini diler bu vesile ile selam ve saygılarımı sunarım
yasar okuyan çalışma ve sosyal güvenlik bakanı

istanbul26 tr
44527 ank15tr
13799 ankara faks 62102 40 22 11 1610+1615

22.11.00* 92

22.11.2000 saat 1800 teslimli
sn.m.zeki baykal
eresin otel
topkapı istanbul

00284

sayın baykal
nazik davetiniz için teşekkür ederim bakanlık programından dolayı düzenlenmiş olduğunuz ödül törenine katılamayacağımı üzgünce bildiriyorum tüm konuklarınıza sevgilerimi sunarım
edip safiye geydan devlet bakanı

7081 ank fakstel 61369 48 21 11 1515+1613 21.11.00* 115

22 11 2000saat 1830 teslimli
snm zeki baykal
eresinhotel topkapı istanbul

00312

geleneksel olarak düzenlenmiş olduğunuz 6 motif halkbilim ödülleri törenine yoğun programım nedeniyle katılamıyorum davetinize teşekkür eder ödül alanları kutlar size ve şahsınızda tüm konuklarınıza selam ve saygılar sunarım
husamettinozkan devlet bakanı başbakan yardımcısı

11098-faks,ankara 61509 80 21 11 1730+19 35

22.11.2000 sat 18.30
sn.m.zeki baykal
motif halk oyunları eğitim derneği yönetim kurulu üyesi
eresin otel
ıst.

00415

9.cumhurbaşkanımız sayın süleyman demirel'e halkbilim milenyum büyük ödülü arz edileceği 6.motif halkbilim ödülleri törenine ilişkin nazik davetinize teşekkür ederim. yoğun programım sebebiyle katılamıyorum.
düzenlenen törenin başarılı geçmesini diler. ödül alanları kutlar. size ve şahsınızda tüm katılımcılara saygı ve selamlarımı sunarım.
m.isteminhan talay. kültür bakanı

istanbul27 tr
44259 ank tr
5049 ankara faks 61348 60 21 11 1440+1455

21.11.00* 70

22 11 2000 saat 1830
m zeki baykal
eresin hotel
topkapı istanbul

00237

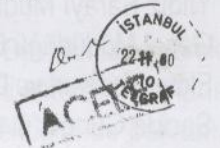
6 motif halkbilim ödül törenine yaşımsız olduğunuz nazik davetimize teşekkür ederim.yoğun işlerim nedeniyle davetimize katılamadığım için üzgünüm.sayın demireli tebrik ederim şahsınızda ve şahsınızda tüm konuklara selam ve saygılarımı sunarım
rustu kazım yücel devlet bakanı

22.11.00* 54

27 ankara fakstel 61365 38 22 11 20001200+13 30

22.11.2000.gün. saat 18.30 da teslimli
snm zeki baykal
eresin otel
topkapı istanbul

geleneksel 6 motif halkbilim ödül törenine yoğun iş programım nedeniyle katılamıyorum nazik davetinize teşekkür eden katılan davetlilere şahsınızda sevgi ve saygılarımı sunarım

dr. yuksel yavaş
devlet bakanı

Geleneksel 6. Motif Halk Bilim Milenyum Büyük Ödülü 9. Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman DEMİREL'e makamında arz edildi.

9. Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'e 6. Motif Halkbilimi Milenyum Büyük Ödülü'nü sunan Başkan Zeki Baykal, derneğin çalışmalar hakkında bilgi sundu.

Eresin Hotel İstanbul'da yapılan Geleneksel 6. Motif Halk Bilim Ödülleri Töreni'ne, işlerinin yoğunluğu nedeni ile katılamayan ve bir telgraf mesajı ile tüm katılımcıları ve davetlileri kutlayan 9. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel'in ödülünü vermek üzere, Dernek Başkanı İşadamı M.Zeki Baykal, Danışma Kurulu Üyeleri İTÜ Halkoyunları Bölüm Başkanı Doç. Fikret Değerli, Yıldız Sarayı Müdürü Sabahattin Türkoğlu, Tekel Genel Müdürlüğü Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü Ekber Yeşilyurt ve Dernek Halkla İlişkiler Sorumlusu Sacide Güngör'ü 14 Aralık 2000 tarihinde Ankara Kuleli Ofis'te kabul buyurdular.

Sıcak bir karşılaşmanın akabinde Dernek

Başkanı M.Zeki Baykal Milenyum Halk Bilim Ödülü'nü 9. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel'e takdim ederken "Sayın Cumhurbaşkanım, yapılan kamuoyu araştırmalarında halk adamı olunuz ve halk kültürlerine sahip çıkışınız nedeni ile Folklor'da Milenyum Büyük Ödülü zatiinalinize arz edilmiştir. Bundan mutlu ve kıvançlıyız, arz ediyoruz."dedi

Ödülün kendilerine arz edilmesinden sonra makamında yapılan 45 dakikalık bir sohbette, Sayın Demirel Türk Folkloru ile ilgili ilginç anılarını bizlerle paylaştı. Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı yaptığı dönemlerde bütün okullara halk oyunlarının konulması için emir verdiğini, aynı zamanda İstanbul

9. Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel'e Dernek Başkan ve Danışma Kurulu Üyeleri Ödülünü takdim ederken... (Fotoğrafta soldan sağa) Dernek Halkla İlişkiler Sorumlusu Sacide Güngör, Danışma Kurulu Üyesi Gazeteci-Ressam Ekber Yeşilyurt, 9. Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel, Dernek Başkanı ve İşadamı M. Zeki Baykal, Danışma Kurulu Üyesi Doç. Fikret Değerli, Danışma Kurulu Üyesi Arkeolog Sabahattin Türkoğlu görülmektedirler.

9. Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel'e 6. Motif Halkbilimi Milenyum Büyük Ödülü'nü Dernek Başkanı M. Zeki Baykal sundu.

Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı'nın kuruluşunu da yaptıklarını belirtti.

Anadolu'nun dört bir köşesinde folklor zenginliklerimizin var olduğunu ve bunların kaybolmaması için hizmet etmekte olan Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği gibi derneklerin korunup yaşatılması gerektiğini de ifade etti. 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel Motif'i yakından tanıdığını ve İzzet-i İkrâm programında da izlediğini belirtti.

Kültürel derneklerin gerek Devletimiz ve gerekse özel kurum ve kuruluşlarca maddi ve manevi anlamda desteklenmesi gerektiğini de belirten 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel Motif mensuplarıyla da hatıra fotoğrafı çektirerek bu ziyareti ölümsüzleştirdi.

Sempozyum; "Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi"

Kültür Bakanlığı ve Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü'nün düzenlediği geniş kapsamlı sempozyumla Türk folkloruna katkılar devam ediyor.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü ve Kültür Bakanlığı Hagem'in işbirliğiyle düzenlenen "Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi" sempozyumu ile Türk folklorunun turizm açısından önemi belirtildi.

Maçka İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Tesisleri'nde yapılan sempozyumun açılışı 19 Ekim 2000 tarihinde oldu. Açılışa katılanlar arasında Kültür Bakanlığı Hagem Genel Müdürü Seyhan Livanelioğlu, yurtiçinden ve yurtdışından konuklar, Macaristan Halk Dansları Topluluğu ve sayısız davetliler katıldı. Sempozyumun Yürütme Kurulu Üyeleri Erol Aktı, Yener Altuntaş, M. Zeki Baykal, Fikret Değerli, Emin Mancı, Şenel Önal, Sabahattin Türkoğlu ve Ekber Yeşilyurt tarafından oluşturuldu.

Açılış töreni saygı duruşu ve arkasından İstiklal Marşı ile başlayıp, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Yönetim Kurulu başkanı M. Zeki Baykal'ın açılış konuşmasıyla devam etti. Baykal, konuşmasında şunları söyledi;

"Bakanlıklarımızın sayın temsilcileri, Sayın Basın Mensupları, Değerli konuklar.

Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ile Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin işbirliğinde düzenlenen sempozyumun açılışını onurlandırdığınız için hepinize teşekkür ediyor ve hoş geldiniz diyorum.

Değerli katılımcılar Motif Halk Oyunları Eğitim

Derneği olarak sempozyum yapma fikri gündeme gelince Kültür Bakanlığı'mızın konuya nasıl bakacağını düşünmeden edemedim.

Fakat Devletimizin desteği bizim gibi sivil toplum örgütlerine güven kazandırmıştır.

Bu güven bize hız vermiş bundan sonra daha büyük projelere imza atacağımızın kanıtı olmuştur.

Bu akademik çatı altında üç gün boyunca konunun uzmanı olan siz bilim adamlarının söyleyeceği sözler, vereceği bilgiler geleceğe ışık tutacak ve katkı sağlayacaktır.

Bizlere düşen görevleri yerine getirebildiysek ne mutlu bizlere.

Türk folklorunun Turizm açısından değerlendirilmesi sempozyumu Türk milletinin öz değerlerini ortaya koyacağı bir bilgi yumağı olacaktır.

Konular itibarı ile;

Turistik Tesislerin bu konudaki çalışmaları, Yurtdışı faaliyetlerin değerlendirilmesi, Halkoyunları Derneklerinin konuya katkısı, Folklorumuzun Turizmde Dünya etkileşimi açısından medyamızdaki önemi masaya yatırılacak doğrular aranacaktır.

Başta Kültür Bakanımız Sayın İstemihan Talay ve Turizm Bakanımız Sayın Erkan Mumcu bizlere bu fırsatı tanıdıkları için şükranlarımı sunuyorum.

Bakanlıklarımızın temsilcilerine, bütün katılımcılar ve davetlilerimize tekrar hoş geldiniz der; çalışmaların ülkemiz ve camiamıza hayırlı olmasını diliyorum.

Saygılarımla."

M. Zeki Baykal'ın akabinde Kültür Bakanlığı Hagem Genel Müdürü Seyhan Livanelioğlu bir konuşma yaptı. Livanelioğlu konuşmasında şunları söyledi;

"Değerli bilim adamları, Motif Derneği'nin değerli temsilcileri, değerli basın mensupları, halkbilimciler.

Bugün Kültür Bakanlığı ve Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin işbirliğinde hazırlanmış olan "Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi" konulu sempozyumu yapıyoruz. Bu sempozyumun önemini sizler zaten biliyorsunuz ama ben kısaca bir kez daha tekrar etmek istiyorum. Önemi kaçınılmaz.

Sempozyumun birinci günü katılımcılardan bir kısım fotoğrafta görülmektedir.

Ülkemizde Turizm denince genel olarak akla deniz ve güneş gelir. Ama turizm gerçekte ne deniz, ne güneş, ne tarihi güzelliklerdir. Bunların bütünü yani halk kültürü, halkımızın kültürüdür.

Globalleşme sözünün edildiği bu yıllarda dünyanın küçülmesi, kültürlerin birleşmesi, bir kültür sentezinin ortaya çıkması sürecinde Türkiye'de binlerce yıllık halk kültürünün kaybı sözkonusu. Ancak yılların birikim olan kültürümüzün bu tür sempozyumlarda bilinçli bir şekilde, önce kendi kültürümüzün analizini yaparak evrensel boyutta bir sentezle birleştirilerek ülkemizin dünya ülkeleri içerisinde hak ettiği yeri alması sağlanacaktır.

Turizm ülkemizde en önemli ekonomik kaynaklardan biridir. Bu bağlamda kültürümüzü daha üst seviyeye çıkarmak işte siz değerli bilim adamlarımızın elindedir. Bu gün burada konuşmalarınızda vurgulayacağınız değerli fikirleriniz yayın haline dönüştürüldüğünde ülkenin bu açıdan gelişmesine ışık tutacaktır. Bu düşünceyle bu sempozyumun bildirilerini Genel müdürlük olarak basmayı üstlendik.

Kültür evrensel boyuta taşındığı zaman kültürdür. Geçtiğimiz aylarda çok güzel bir örnek yaşadık. Coca-Cola firmasının el sanatları konusunda düzenlediği bir yarışmada yedi bölgeden yedi el sanatı ürünü toplandı. Jüri tarafından bir tanesi dünyayı gezmek üzere seçildi. Coca-Cola'nın satıldığı tüm ülkelerde o ülkelerin örneği el sanatı dev boyutta bir şişeye bezenerek tüm dünyada gezdirilecek. Bu yarışmada Türkiye'yi temsilen ise oya seçildi. Oya, Anadolu kadınının ifadesi, anlatımıdır. O herşeyi rahatlıkla konuşamayan kadınlarımızın duygusu, sevinci, düşüncesi, acısıdır. Binlerce oyanın bir araya getirilip bezendiği dev bir şişeye tüm dünya ülkelerini gezmesi bile o kültürün evrensel boyuta taşınması anlamını ifade eder. Folklorumuz evrensel boyuta getirildiği taktirde çok daha fazla ses getirecektir. Bunun uygulayıcıları da bu toplantıda konuşacak olan bilimsel ve kalıcı şeyler söyleyecek olan siz bilim adamları olacaksınız. Sizlere değerli bildirileriniz ile bu sempozyuma katılmanızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Ayrıca bu sempozyumun hazırlanmasında büyük özveri ile çalışan Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'ne teşekkür ediyorum. Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sempozyumun başarılı geçmesi dileğiyle." dedi.

Tertip Komitesi adına Doç. Fikret Değerli de Türk folkloruna verilen önem ve turizm açısından getirileri hakkında bir konuşma yaptıktan sonra açılış töreni sona erdi. Sempozyum, Türk folkloruyla ilgili değişik konular adı altında 19-21 Ekim 2000 tarihleri arasında oturumlar halinde gerçekleştirildi.

19 Ekim 2000 Perşembe günü yapılan 1. oturumun başkanlığını Yrd. Doç. Faik Küçüktopuzlu yaptı. Oturumda; Türkiye Turizm Yazarları Derneği'nden Zuhal Arıkdal "Turistik Tesislerin Türk Folklorunu Tanıtmadaki Yeri", Ankara Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nden Doç. Dr. Tülay Uğuzman Er "Turizm Sektöründe Türk Kültüründen Etkin ve Etkili Bir Biçimde Yararlanılması Gerekliliği", Türkiye Turizm Yazarları Derneği'nden Nur Başkır "Türk Folklorunun Dış Ülkelerdeki Tanıtımı", Kültür Bakanlığı Hagem'den Yener Altuntaş "Türk Mutfağındaki Kültür" konularında bilgi verdiler.

2. oturumun başkanlığını Prof. Dr. Taciser Onuk ve Savaş Tuğsavul yaptı. Oturumda; İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Ali Cavaz "Turizm ve Kılıç Kalkan", Ege Üniversitesi'nden Öğretim Görevlisi Şahin Ünal ve Dr. Cengiz Aydın "Türk Folklorunun Turizmimize Katkısı Büyük Olur; Ancak Tanıtım Yurdu-muza Gelecek İnsanların Ülkelerinde Başlamalıdır!..", Stuttgart Türk Halk Oyunları Topluluğu Başkanı Aykut Dalgıç "Almanya'daki Türk Halk Oyunları Etkinliklerinin Türk Turizmine Etkisi" konularında bilgi verdiler.

Günün 3. oturumunda ise başkanlığını Dr. Cengiz Aydın'ın yaptığı oturumda; Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'ndan Yrd. Doç. Dr. Şinasi Ünal "Türk Folklorunun Turizmde Dünya Etkileşimi Açısından Türk Medyasındaki Yeri ve Önemi", İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Mesut Güner "Halk Oyunlarının Ülke Tanıtımına ve Turizmüne katkısı", Gazeteci-Ressam Ekber Yeşilyurt "Türk Folklorunun İç ve Dış Turizmde Halkla İlişkiler Açısından Değerlendirilmesi", Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nden Prof. Dr. M. Zeki Kuşoğlu "Karakucak Turizm ve Çarpık Mantık" konularında bilgi sundular.

20 Ekim 2000 Cuma günü yapılan 1. oturumun

başkanlığını Yrd. Doç. Dr. Şinasi Ünal ve Hollanda Dostluk Vakfı Temsilcisi yaptılar. Günün oturumunda; Yıldız Sarayı Müzesi Müdürü Sabahattin Türkoğlu "Türk Osmanlı Tarihiyle veya Halk Yaşanışı ile Bazı Sahne Uygulamaları Üzerine", Halkbilim Uzmanı - Gazeteci Adli Ayter "İyi Değerlendirilirse Türk Folklorunun Turizme Katkısı Tartışılması", Savaş Tuğsavul "Uluslararası Festivallerin Türk Turizmine Katkısı", Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi'nden Prof. Dr. Taciser Onuk "Geleneksel El Sanatları Konusunda Uygulanan Projelerin Yerel Kalkınma ve Turizmdeki Önemi" konularında bilgi verdiler.

2. oturumda oturum başkanları Doç. Dr. Tülay Uğuzman Er ve Aykut Dalgıç idi. Oturumda; Akdeniz Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Faik Küçüktopuzlu ve Öğretim Görevlisi Abdullah Tekin "Turizmde Animasyon Çerçevesindeki Türk Gecelerinin Rehabilitasyonu", Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'nden Hakan Himmetoğlu "Turizm ve Folklor", Gaziantep Üniversitesi'nden Fethi Karakeçili "Animasyon Kuruluşlarının ve Animatörlerin Otantik İcra Yeterliliklerinin Turizm Açısından Değerlendirilmesi", İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Göktan Ay "Turistik Tesisleri'nde Animasyon Anlayışı ve Yapılması Gerekenler" konularını konuştular.

Günün son ve 3. oturumunda oturum başkanlığını Doç. İsmail Öztürk ve Zuhal Arıkdal yaptı. Oturuma; Uludağ Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'nden Nazım Gürak "Bursa İlinde Ulusal ve Uluslararası düzeyde Yarışma ve Festivallere Katılanlar Üzerinde Halk Oyunlarının Ülke Tanıtımına Katkısı", Murbay Organizasyon Genel Müdürü Murat Baytaş "Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi", Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Spor yüksek Okulu'ndan Hasan Basri Öngel "Uygulama Nedenleri Dolayısı ile Halk Oyunlarında Görülen Dejenerasyon", Araştırmacı M. Nazmi Zülfiyar "Halk Oyunlarının Turizm Katkısı" konularında konuşmacı olarak katılım gösterdiler.

Sempozyumun son günü olan 21 Ekim 2000 Cumartesi gününün ilk oturumunda başkanlığını Prof. Dr. M. Zeki

Kokteyde Macaristan Halkdansları Grup Başkanı, Motif Başkanı M. Zeki Baykal'a günün anısına bir plaket sundu.

Kuşoğlu ve Hakan Himmetoğlu'nun yaptığı oturumda; Kültür Bakanlığı Hagem'den Ahmet Çakır "Folklor Konulu Derneklerimizin Uluslararası Festivallere Yaptıkları Katkılar Üzerine Bir Değerlendirme", Çukurova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden Doç. Dr. Erman Artun "Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi", Halkbilimi Araştırmacı-Yazar Selim Cihanoğlu "Doğu Karadeniz Yöresi Yayla Folklorunun Turizm Katkısı", Sosyal Antropolog Prof. Dr. Ali Rıza Balaman "Uzakdoğu Ülkelerinden Güney Kore'de Halkbilim-Turizm İlişkileri" konularında bilgi verdiler.

2. oturumun başkanlığını Prof. Dr. Ali Rıza Balaman ve Doç. Dr. Erman Artun yaptı. Oturumda Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi'nden Yrd. Doç. Dr. Feriha Akpınarlı "Geleneksel El Sanatları ile İlgili Projeler Kapsamında Dokumacılık, Örücülük Sanatının Yerel Kalkınma ve Turizmdeki Yeri", Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nden Doç. İsmail Öztürk "Türkiye'de Turizmde Değerlendirilen Bazı El Sanatları Ürünler Sorunlar ve Öneriler", Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nden Prof. Dr. Hamiye Çolakoğlu "El Sanatlarının Turizmdeki Yeri" konularında konuşmacı olarak katıldılar.

Sempozyumun ve günün son oturumu olan ve başkanlığını Prof. Dr. Hamiye Çolakoğlu ve Nur Başkır'ın yaptığı 3. oturuma; İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Doç. Fikret Değerli "Halk Oyunlarının Uluslararası Uygulamalarında Turizm Katkısı", Emekli Tarih Öğretmeni ve Derlemeci Üstün Görtuna "Halk Oyunlarımızın Gücü", ve Gazi Üniversitesi Yaygın Eğitim Fakültesi'nden Prof. Dr. Örcün Barışta "El Sanatları Merkezlerinin Turistik Tesislerdeki Yeri" konularında bilgi verdiler ve oturumların bitimiyle sempozyum sona erdi.

Sempozyuma katılan Macaristan Halk Dansları Başkanı, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Yönetim Kurulu Başkanı M. Zeki Baykal'a günün anısına binaen bir plaket verdi. Gazeteci-Ressam ve Sempozyumun Yönetim Kurulu Üyesi Ekber Yeşilyurt'un yaptığı, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Yönetim Kurulu Başkanı M. Zeki Baykal'ın portresini sempozyum öncesi takdim etti.

Motif Başkanı M. Zeki Baykal portresini Ressam Ekber Yeşilyurt'dan alırken "Resmim tıpa tıp benzemiş çok duygulandım teşekkür ederim" dedi.

Anlamını Yitiren Bir Türkünün Dinleyiciye Ulaşması Olanaksız...

Müzikte Ses Güzelliğini Ortaya Çıkaran Bezekler

Halk müziği sanatçılarımız da müziğin evrensel dilinden faydalanmak suretiyle türkülerini doğru trillerle süsleyerek, daha anlamlı kılabilir. Çünkü deneyim ve artistik duyuş, yorumda çok büyük önem kazanmaktadır. İşin en güzel yanı da türkülerimiz, ezgi - ritm - söz yapılarıyla, doğru yapılacak süslemeler için çok uygundur...

Prof.Dr.Can Etili ÖKTEN*

Güzel sese sahip olan bir yorumcunun aynı zamanda iyi türküyü söyleyebilmesi için müzikte var olan bezekleri doğru yerde ve dozunda kullanması gerekmektedir. Bilindiği üzere türküler, sürekli olarak düz ya da trilli olarak söylenmemektedirler. Böyle bir okuyuş tarzı istenilen bir okuyuş tarzı değildir. Keçi sesi gibi sık titreyen bir ses Türk toplumu için güzel değildir. Aynı şekilde hiç titreşim olmayan düz çıkan sesler de güzellik kavramından uzak olan sesler gurubuna girmektedir. Hatta böyle seslere "odun gibi" nitelemesi yapılmaktadır. Yalnız burada yanlışlığa düşmemek gerekir. Bazen ses güzeldir ama bezeklerin yerinde kullanılmaması sonucu iyi olmayan bir okuyuş yüzünden insanda kötü ses etkisi bırakabilmektedir. Demek ki güzel ses kavramına güzel ses etkisi kazandıran müzikte taşıtlı nitelikte olsun veya olmasın bir çok bezek çeşitleri bulunmaktadır. Bunların en belli başlı olanları şu şekilde sıralanabilir.

Vibrato: (sesli dalgalanmalar) Burada türkünün uygun bir yerinde bir ton esas alınmaktadır. Sesin bu esas tonun üst ve alt kısmına gidip gelmesi ve tekrar esas tona dönmesi seste var olan iyiliğe bir de güzel kavramını katmaktadır. Ses teli esas tonu oluşturan bir ip gibi düşünüldüğünde bu ipin üst ve alt seslere çarpmalarda gidip gelmeleri söz konusudur. Ayrıca esas tondan ayrılarak üst ve alt sese çarparak tekrar esas tona geliş sayıları da çok sık değildir. Ortalama olarak bu gidip gelmeler saniyede 4/8 kere olabilir. Vibrato denilen bu sesteki iri çarpmalar, ne kadar yumuşak ve az sayıda yapılırsa yapılsın, doğru yerde ve zamanda gerçekleşmemişse, sese ve okunan türküyü güzellik yerine kulakta kötü etki yapan sonuçlara neden olmaktadır. Örneklemek gerekirse gam yapan bir kişi, iki ses arasında bu iri dalgalanmalara yer verecek olursa, vibrato gereksiz yerde olduğu için ses tınısına etki ederek bir çirkinliğin ve yanlışlığın meydana gelmesine zemin hazırlamış olmaktadır. Antep yöresinin bir uzun havasında "Şu cerenin kaşı gözü" kelimelerinde meydana gelen vibratolar hem sesin hem de uzun havanın güzelliğini duyum organlarının önüne açık bir şekilde sergilemektedir.

Mahmut Ragıp Gazimihal müzik sözlüğünde bezenti ve süs notalarından şöyle söz etmektedir:

".... İfadenin şive ve gücünü arttırmak için esas sese

kayılan nağme notalarıdır. Bunlar Çarpma (Appoggiatür), İşleme (Broderi), Bezenek (Fioritur), Kümecik (Guruppetto), Ses sürümü (Port de voix), tril, kavraç, (Mordant) Ses geçidi (Roulada; gesan passage)"¹

Türkülerin notaları incelendiğinde çarpmaların kullanımına çok sık rastlanılmaktadır. Hemen hemen bütün notalarda az veya çok çarpmalar yazılmıştır. Çarpmalar ise, esas perdenin ya alt sesine veya üst sesine yapılmaktadır. Yani esas sesin üst veya alt tarafındaki sese abanmak, dayanmak, yüklenmek çarpmanın meydana gelmesini sağlamış olmaktadır. Zaten Appoggiatür abanmak, yaslanmak, yüklenmek anlamına gelmektedir. Gazimihal esas sesin üst ve alt tarafına yapılan bu çarpmaları şöyle sınıflandırmaktadır.

" Kısa çarpma, uzun çarpma, çift çarpma, üçte iki çarpma, eserlere yeni yeni birer renk katmakta ve güzelleştirmektedir. Üst sese çarpma yapıldığında hançere, öne doğru itilmekte üst sese dokunulduktan sonra da hançere tekrar eski hale gelmektedir. Alt sese çarpma yapıldığında ise, hançere bu kez öne değil, aşağı doğru çekilmekte alt sese dokunduktan sonra eski normal haline gelmektedir. Bu hareketler gözle takip edilebilmektedir."²

Broderi: İşleme; geniş anlamı ile bir melodiye katılan her türlü süsleyici tertipcılara işleme tabir olunur. Altan, üstten diatonik, kromatik gibi türlü çeşitleri sabittir. Esas perdeyle onun yanındaki işlek nota arasında geçer. Geçit notası denilenden farkı "tekrar esas perdeye dönüvermesinden" ibarettir.

İşlemek (Broder) İcra edilen bir partiye süsleyici nağmeler katmak. XVII. ve XVIII. yüzyılların violonist ve klavyesistleri basılı notada işareti bulunmadığı halde, partilerin münasip notalarına icra esnasında kendiliklerinden süslemeler katarak musikiyi işlemekte zevk, zerafet, tecrübe ve maharet sahibiydiler. Eski basımların işaretsizliği bundandır."³

Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere işlemenin yapılabilmesi için mutlaka esas tonda onun yanında işlemeye uygun bir notaya gerek vardır. Yapılan işlemlerden sonra mutlaka esas tona dönmek zorunluluğu vardır. Örneklemek gerekirse: Bağlamada açış yapılırken iki perde arasında yapılan işlemler açışa

ayrı bir güzellik katmaktadır. Ancak herkes bu işlemleri yapamaz. Bunun için sazda ve seste ustalık ve bilgi şarttır. Mutlaka esas tona dönmek zorunluluğu vardır.

Grubetto:Kümecikler; "Grupçuk, kümecik. Esas notanın bir derece üst veya alt perdesinde başlayıp kıvrak kümelerini veren üç veya dört notalık melodik süsleme. Bir esas nota, sonra onun üst notası ve dönüşte alt notaya uğrayıp son olarak yine esas notadan birleşik kümecik.

Gurbetto, esas notanın üst veya alt perdelerinden birinden girebilir. Grubettonun notaları ayrı ayrı yazılmadığı taktirde, yatık çizili irice sola yatık S harfinden ibaret itibari işaretiyle gösterilir. İşaretin istediği şudur. Esas nota eğer komşu perdeye çıkıyorsa başlayış esas notanın üst perdesinden girmiş bulunmalıdır. İnış takdirinde ise esas notanın altından girilecek demektir. Grubettonun notaları kıvrak icra olunarak, kıymetlerin tutarı esas notanın süresini aşmaz"⁴

Sürekli çarpma özellikle Konya ve Yozgat türküleri sürmelilerinde kullanılan bir bezek çeşitidir. Her iki yörede de hançerenin yaptığı trilleri bağlamada tezeneyile yapılabilir. Belli bir süre içinde bir birine eşit çarpmalardan oluşmaktadır. İcrası son derece zordur. Belli zaman birimlerinde birbiriyle simetrik çarpmalar yani triller yapılmadığı taktirde sesteki titreme keçi sesine benzemektedir. Bu arzu edilen bir bezek türü değildir. Onun için trillerin uygulanabilmesi aynı zamanda kıvrak bir hançere yapısını da gerektirmektedir. Bu nedenle geliş güzel birbiri ardına yapılan çarpmalar tril sayılmaz. Belki falso diye nitelendirilmesi daha doğrudur. Bunlar esas notanın üst tarafında son derece sıkışık olarak yapılan ses titretmelerdir. Bu konu özellikle halk müziğinde çok sık kullanılmaktadır. Zaman zaman otantik icranın unsurlarının saptanmasında da olmazsa olmaz bir koşul olarak ortaya çıkmaktadır. Müzik dünyasında tril ifadesi tr. harfleri ile gösterilmektedir. Daima sesin üst tarafına doğru yapılır, aşağıya doğru yapılmaz. Musiki sözlüğünde yer alan tril tanımlaması şöyledir.

Tril: Sürekli çarpma hali "Her meslek dilinde terim olarak aynen kullanılan farklıca söyleniş ve yazılışları olan anomatopedir. Titremenin taklidi bizde "tril tril" oluşu gibidir. Notada üzerine konulu bulunduğu sesi bir veya yarım ton üst tarafındaki sesle sık ve nöbetleşe çırpındıran işaretin adıdır. Tril kelimesinin iki baş harfi (tr.) şeklinde notanın tepesinde işaretli bulunur. Bir trillin girişi ve bitişi belirli bir tarzda olacaksa, bunlar işaretin evvel ve sonrasından küçük notalarla gösterilmiş bulunur. Uzayacak trillerde işaretin önüne yatık bir tırtıllı ek de bulunur. Çarpmaların sayısı cümlelerin hız ve karakterine bağlıdır. Ağır hareketin uzun notasında tril çarpmaları ağırdan girip sıkıştırabilir. Musiki cümlesinin sonunda ve kadans içinde yer alan trile kadans da denilir."⁵

İkili veya üçlü çarpmalar: " Esas notanın iki veya üç kez arka arkaya çarpma yapmasına denir. Bunlara mordant adı verilmektedir. Isırma, kapma anlamına

gelmektedir. Notanın üzerinde zik zak olarak yatık bir çizgi ile gösterilir."⁶ Halk müziği notalarının üzerinde bu bezek işaretlerin konulmasında büyük bir ihmalin olduğu sonunda ortaya çıkmıştır.

Nüans (Fark): Özellikle tek sesli müziği monotonluktan kurtarabilmek için notaların çeşitli şekillerde kullanımlarının yanı sıra, melodik ve ritmik varyantlar, ses uzamaları, ölçü uzamaları, cümle uzamaları, melodi yürüyüşleri, noktalamalar, senkoplar, triyoleler, ters çevirmeler vs. kullanılmaktadır. Ancak bütün bunlar tek başlarına istenilen sonucu doğurmaz. Türkü yorumcusunun zekasına, zevk anlayışına, estetik görüşüne, duygularına ve ruh yapısına uygun olarak yapılması gerekmektedir. Ayrıca, bunlar türkü söylemeyi sanat haline getiren etkenlerden bazılarıdır ve her türkü yorumcusu bunları bilmeli ve yerli yerinde kullanabilmelidir. Yapılan araştırmalar ender sayıdaki halk sanatçılarının sağ duyuları ile türkülerde yaptıkları süslemelerin, yani bezeklerin dışında, türkü yorumcularının aşağıda değinilen mefhumlardan haberdar olmadıklarını ortaya koymuştur.

Nüans bilinçli yapıldığı taktirde türküye ayrı bir anlam ve güzellik katmaktadır. Ancak, bunu yapabilmek kolay değildir. Zira nüans, farkı belirgin olan cinsler arasında değil, cinsi aynı veya benzer şeyler arasındaki ince farkı veya ayarı ortaya koymaktadır. Kısaca fark demek olan nüans, gerçekte bir maharet, bir zevk, bir beceri ve ustalık işidir. Sesin ne zaman, nasıl hafiflemeye başlayacağı, veya orta hafifliğin gereği, ya da çok hafif bir sesin kullanım ustalığı, veya sesin hafiften kuvvetliye ya da kuvvetliden hafife geçişini tayin etmek gerçekten büyük bir ustalığı gerektirmektedir. Örneğin Erzurum Yıldızı ve Tokat Yıldızında nüans kullanımı son derece zor ama bir o kadar da güzeldir. Kullanım alanlarının belli bir sınırı yoktur.

Tek ses üzerinde veya iki ve üç, hafta dört ses üzerinde olabildiği gibi alt seslerden üst seslere veya üst seslerden alt seslere doğru da yapılabilir. Müzikte nüans kişiden kişiye değişiklik gösterdiği için aynı zamanda sübjektif bir özellik taşımaktadır. Türkü seslendirildiği sırada kuvvetli ve hafif vurgular nüansın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İşte ince ayar denilen keyfiyet budur. Nüans sözcüğü aslında fark anlamına geldiği için toplumda sık sık kullanılan nüans farkı deyimini son derece yanlışdır. Musiki sözlüğü nüans tanımını şöyle yapmaktadır.

"İnce fark (estetik mefhum olarak) Her musiki buluşunun özünde bir ifade kuvveti vardır. Nüanslı (ince farklı) ve ifadeli bir yorum sağlayabilmek üzere muhtelif seslere türlü kuvvet veya tatlılık derecesi verilir; derecelerin her farkı ve inceliğine nüans denir. Bu sebebledir ki nüans mefhumunu ince fark bileşiği ile ifade ederiz."⁷

Türküleri; Notalardan Öğrenenler

Türkülerin esas kaynağını elde edemeyen, ancak

türküyü notadan öğrenmek zorunda kalanlar için de, notaların üzerine konan bazı işaretler zaman zaman türkünün nasıl okunması gerektiğinin de ipuçlarını verebilmektedir. Örneğin, türkü ne zaman hafif, ne zaman çok hafif veya orta derecede hafif okunması gerekiyor ise, bunların üzerine bir takım işaretler konmaktadır. Bunu gören yorumcu bu noktada sesini gösterilen talimat doğrultusunda kullandığı taktirde nüans yapmış olmaktadır. Dünyada bu işaretlerin veya harflerin kullanımı ile sesteki hafifliğin dereceleri tayin edilmiş bulunmaktadır. Türkülerde de aynı yöntemin kullanılmasına engel herhangi bir durum yoktur. Müziğin evrensel dilinden faydalanmak suretiyle türkülerin nasıl okunması gerektiğine yardımcı olunabilir. Ancak bunun için sanatçı tıpkı hafif okurken olduğu gibi, duygu yüklü olmalı, türküyü hissedebilmeli, onu tanıyabilmeli ve yorumunu ona göre yapabilmelidir. Uсталık, marifet ve zevk işte burada söz konusudur. Deneyim ve artistik duyuş yorumda çok büyük bir önem kazanmaktadır. Sadece notanın üzerindeki işaretlere dayanarak türküyü yorumlamak deşfre etmekten başka bir anlam taşımaz. Önemli olan türkünün ruhuna ve içerdığı felsefeye hakim olabilmektedir. Bu hakimiyet ustalığın, hünerin, marifetin ve sanatın kendisini hissettirmesine neden olmaktadır. Halk müziğinde özellikle uzun havalar nüansa ve sesteki duygusal derecelendirmenin ifade edilmesine en uygun türlerden birini oluşturmaktadır. Erol Uras yaptığı bir araştırmada bezeklerden olan, piano konusuna şöyle bir açıklama getirmektedir.

"Piano: Türkçe'de orijinalindeki gibi piano şeklinde yazılır.(enstrüman anlamına gelen ise, piyano şeklinde yazılır.) İşareti **p**'dir. Hafif sesle söyleneceği anlamına gelir. Mezzo piano işareti, **mp**'dir. Burda orta hafiflikte söylenecek demektir. Pianissimo işareti ise, **pp**'dir. Bunlardan çok daha hafifi üç piano demektir. Üç piano, pianissimo işareti **ppp** dir. Piano-forte hafiften kuvvetli sese birden geçileceği anlamındadır. İtalyanca'da derhal demek olan subito sözcüğü ile birleştirilerek subito forte denilebilir. Bunun tersi de kuvvetli sestten birden bire hafif sese geçileceğini belirtmek için de subito piano deyimi kullanılır."⁸

Türk Halk Müziğinde uzun havalarla,kırık havalar arasında yer alan inici seyir özelliği gösteren çok sayıda eser bulunmaktadır. Bu türkülerin ve uzun havaların yüksek tonda söylenmesi gerekmektedir. Bunun yapılmaması eserlerde anlam prosodisinin bozuk olmasına da neden olmaktadır. Anlamını yitiren bir türkünün veya bir uzun havanın dinleyicilere ulaşması söz konusu değildir. İşte, yüksek tonda söylenmesi gereken inici seyir karakterindeki bu havalara halk dehası yüksek hava betimlemesini yapmıştır. Burada türkü yorumcusunun yüksek ses yerine daha yumuşak sesle söylemek gibi tercihi yoktur. Zira bunlar yorumcunun türküyü bir sanat halinde ifade edebilmesinin asgari şartlarından bazılarını oluşturmaktadırlar.

Türkü ya da uzun hava kuvvetli bir sesle okunmayı

gerektiriyorsa, ilgili yere **f** işareti konulmalıdır. Huma Kuşu isimli uzun havada olduğu gibi. Bu işaret Forte sözcüğünün baş harfidir. Bu harfi gören türkü yorumcusu gereğini hemen yerine getirmek zorunda olmalıdır. Orta yükseklikte okumanın işareti iki " **ff** " Sarı Yayla isimli uzun havada olduğu gibi. En yükek sesle söylemenin üst sınırı ise, üç " **fff** " ile, gösterilmektedir. Kalktı Göç Eyledi Afşar Elleri isimli uzun havada olduğu gibi.

Büyük bir üzüntü ile söylemek gerekirse ister uzun havalar, ister kırık havalar veya oyun havalarında olsun Dar ül Elhan'dan bu yana notaları yazılmış olan halk ezgilerinde ses veya sas sanatçısına yardımcı olacak olan bu işaretlere yer verilmemiştir. Bu çok büyük bir eksiklik olduğu gibi aynı zamanda yanıltıcıdır. Zira icracı her zaman birinci kaynağa ulaşabilecek durumda olmayabilir. O takdirde yapılacak şey türküyü bölge karakterine göre adeta karine ile çalıp söylemek olacaktır. Halbuki halk ezgilerimizi bölge karakterlerine göre yorumlamak her zaman doğru sonuçlara ulaşmayı sağlamaz. Çünkü halk ezgileri bölgesel özelliklerden çok yöresel özelliklere göre oluşturulmuştur. Örneğin Karadeniz bölgesi esas alındığında Rize türküsü ile Çarşamba türküsü veya Giresun kol havası, Fingil havası farklı bir tavra sahiptirler. Bütün Karadeniz türkülleri böyle okunacak diye kural getirmek yanıltıcıdır. Aynı durum diğer bölgelerimiz için de geçerlidir. O halde türkü yorumcusuna yardımcı olacak olan bezek işaretleri yazılmış olan notalar üzerinde metronomları da dahil olmak üzere mutlaka gösterilmektedir.

Tabii bütün bu bezek çeşitleri salt türkü söyleyen yorumcuları değil, saz sanatçılarının da ilgi alanına girmektedir. Yalnız burada çok önemli bir noktayı unutmamak gerekmektedir. Türkülere kaynaklık eden mahalli sanatçılar için belirlenmiş, dondurularak kural haline getirilmiş bir okuyuş şekli söz konusu değildir. Bunlar türkü veya uzun havaları her seferinde farklı şekilde çalıp söylemektedirler. Burada nüans veya forte, yani kuvvet belirten işaretlerin iyi okuyuş şekillerinden seçilerek tespit edilmiş notaların üzerine konulmalıdır.

Türkü yorumcuları, icra sırasında seslerini hafiften kuvvetliye veya kuvvetliden hafife doğru kullanabilirler. Her iki halde de geniş ani ve sert yapılmamaktadır. Geçiş tedrici olarak yapılmaktadır. Yani ses kuvvetliye veya hafife doğru yavaş yavaş geçmektedir. Müzik cümlelerinin veya tek sesin estetik ve artistik bir ifadeye kavuşması ancak böylelikle sağlanmış olmaktadır.

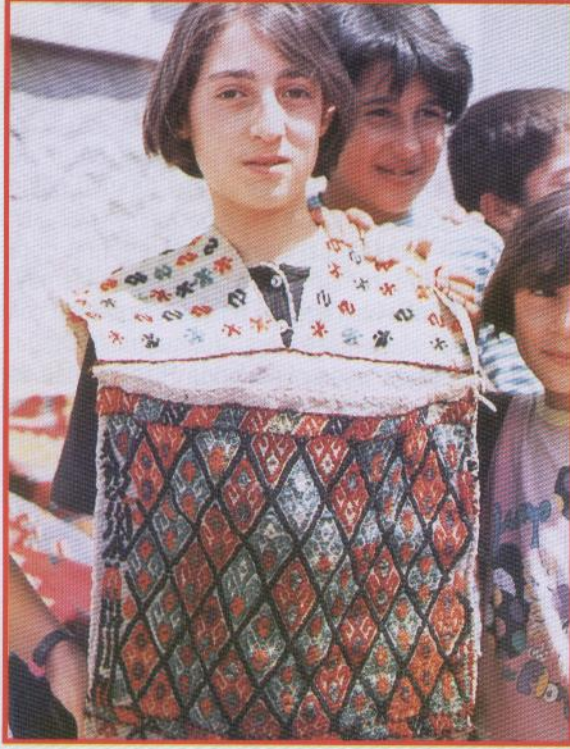
Kaynakça

- 1- Mahmut Ragıp Gazimihal, Müzik Sözlüğü, s.239, İstanbul, 1961
- 2- Mahmut Ragıp Gazimihal, age, s.16
- 3- Mahmut Ragıp Gazimihal, age, s.118
- 4- Mahmut Ragıp Gazimihal, age, s.104
- 5- Mahmut Ragıp Gazimihal, age, s.256
- 6- Mahmut Ragıp Gazimihal, age, s.158
- 7- Mahmut Ragıp Gazimihal, age, s.115
- 8- Erol Uras, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1998, İstanbul

Renkler ve Şekiller de Konuşur...

Motiflerin Dili

Yrd. Doç. Dr. H. Feriha AKPINARLI*

Biri umarsız bir sevdayı, diğeri kaynana evindeki baskıya başkaldırıyı, öteki özlemi anlatır... Kimi bir çorapta dünya görüşü olur... Bazıları da Türkan Şoray gibi, Zeki Müren gibi sahne ve sanat dünyasının yıldızlarına göndermeler yapar... Örneğin **yeşil**, mutluluğu; **sarı** ise mutsuzluğu söyler... Çünkü, basit gibi görünen bir **Motif**'in ardında, binlerce yılın birikimiyle oluşmuş bir sentez yatmaktadır...

Toplumların gelenek, görenek, zevk, anlayış ve inançlarının ifadesi olan motifler (semboller) yazının bulunmasından önce, kişiler arasında iletişimin kurulmasında, mesajların kuşaklar arasında iletilmesinde, tarih boyunca söz ve hareketin kalıcılık kazanmasında önemli ve etkin rol oynamışlardır.

İlk insanların anlatım aracı olarak resmi kullanması, süreç içinde şekillerin simgesel ifade bulmasını sağlamıştır. Yani insanlar arasında işaretler değil, kullanılan nesne olmuştur. Bir nesnenin sağladığı fayda derecesine göre kullanımına ilişkin tamamen pratik değerlendirmeden sonra duygusal değerlendirmeler yer almıştır. Nesneleri daha kıymetlendirmek için o nesneye özel bir işaret verilmiştir. Aynı zamanda doğaüstü güçlerle ilgili mistik inançlar da amblemi çizimlere yol açmıştır. Böylece süsleme sanatı ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Süsleme sanatlarının dönemlere, milletlere göre damgasını vuran en belirgin ortak özelliklerini motifler oluşturmaktadır. Genellikle, bir milletin, bölgenin, aynı dönemlerdeki süsleme sanatlarındaki motifler birbirine paralel özellikler taşırlar. Motiflerin gösterdiği özellik o bölgenin ya da milletin tarih boyunca süsleme sanatlarının karakterini, düzeyini ve anlayışını izlemeye yardımcı olmuştur.

Motif kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır.

• Bir çoğu yanyana gelerek bir bezeme ismi oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan unsurlardan her birine,

• Süslemeyi oluşturan biçimlerin her birine verilen ad veya güzel sanatların her dalında kompozisyon temelini oluşturur öge,

• Motif, kendi fikirlerimizi maksimum değerinde ifade etme,

• Süsleme ve bezemelerde bütünü oluşturan parçaların her biri.

Bu tanımlardan da anlaşıldığı gibi insanoğlunun varoluşu ile birey, toplum, topluluklar vb. aralarındaki iletişimin kurulmasında, birbirlerine duygularını, düşüncelerini, gördüğü, yaşadığı ve doğada meydana gelen olayları anlatmada, çeşitli motifleri kullanmışlardır. Bu motifler Türk halkının tüm özelliklerini yansıtmaktadır. Aynı zamanda motifler insan ruhunun yapısını etkileyen iç etmenler olarak da görülmektedir. Belli bir olayı yansıtan motifler, toplumların çeşitli ilişkileri ile toplumlar arasında da yayılmaktadır.

Anadolu'nun hemen hemen her yöresinde kendine özgü özellikte yapılan el sanatlarımız, motiflerin işlendiği en önemli alanlardan biridir. El sanatlarımızdan örücülük, dokumacılık, işlemecilik, ağaç ve taş oymacılığı, vb. alanlarda kullanılan motifler bazı teknik özellikler haricinde, karşılıklı motif alışverişlerini yaptıklarını belirgin olarak gözleyebilmekteyiz. Örneğin çoraplarda "bedel" (Derbent), "çapraz" (Konya), "yılanlı" (Hüyük), "çakmak" (Ankara), motifleri; kilimlerde "koç boynuzu"

* G.Ü. Mesleki Eğitim Fak. El Sanatları Eğitimi Böl. Öğr. Üyesi

(Niğde), "kozlar" (Afşar yörelerinde) vb. çuvalarda "köşk (deve) boynuz", çapraz, eğri burun vb.dir.

Anadolu el sanatlarında görülen zengin motifler sevinci, mutluluğu, üzüntüyü, kederi, özlemi anlatmaktadır.

Anadolu'nun birçok köyünde, kasabasında ve kentlerinde, insanların konuşmadığı zaman motifler, renkler konuşmaktadır. Koca evine gelen gelinin "gelinlik yapması" diye anılan geleneğe göre, evdeki erkeklerle konuşmaması ve diğer büyüklerle de özgür konuşmaması nedeniyle, dili bağlı yeni gelinin başındaki oylar sözsüz konuşmalarıdır. Örneğin yeşil renk tonlarıyla işlenen bir oya, gelinin evinden, eşinden mutlu olduğunu; sarı ile işlenen oylar ise yeşilin aksine mutsuzluğunu, halsiz olduğunu, kayınvalideye hediye edilen "çakır diken" oyalı yemeninin gelinin kayınvalideye "bana diken gibi batma" mesajını iletmektedir. "Biber" motifli yazma, "aramız biber gibi acı" mesajını vermektedir.

El sanatları ürünlerindeki motifler; ürünü kullanan veya giyenin bağlı olduğu yöreyi, medeni durumu, hatta mesleğini tanıtmaktadır. Örneğin köyün muhtarının giydiği çorap motiflerinin farklı oluşu, damat ve gelin çoraplarının bazı yörelerde çok canlı rekli, bazı yörelerde ise aynalı ve simli olduğu görülmektedir.

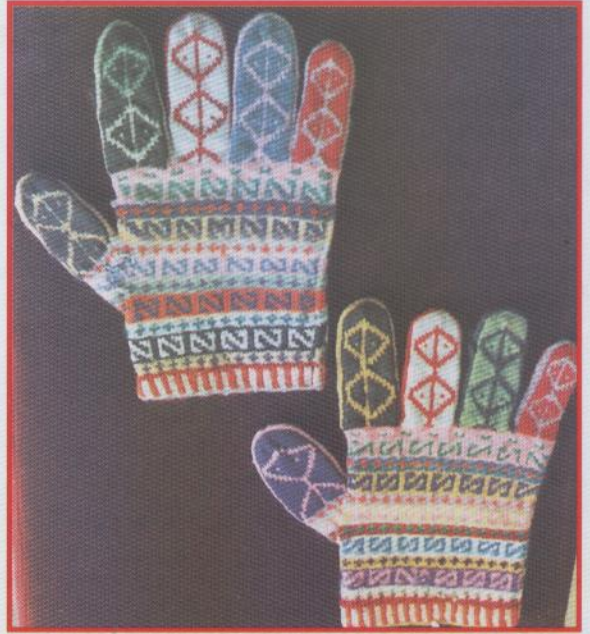
Motiflerin bir özelliği de hediye veren ve alan kişiler arasında mesaj iletmesidir. Örneğin yavukluların birbirine verdikleri mendilin işlemedeki motifler, oylar ve renkler sevgisini veya küskülüğünü ifade etmektedir. Nişanlısı veya yavuklusu askere giden genç kızın ördüğü çorapta, dokuduğu kilimde, yaptığı oyada sevda ve ayrılık motifleri olan "yar yare küstü", "tarak", "ayak", "eli belinde", "asker yolu", "tren yolu", "zabıt düğmesi" vb. yer almaktadır.

Anadolu'nun çeşitli yörelerinde çevre olaylarını ve mitolojik konuları işleyen motiflere de rastlanmaktadır. Örneğin; yörede bir otelin açılmasından sonra "otel odası", ve "doktor yatağı" oyasının yapılması, ünlü sanatçılardan ve kişilerden esinlenerek Türkân Şoray'ın dudağı, Zeki Müren'in düğmesi, Ecvit gülü, Ecevit mavis, şahin tepesi vb. çeşitli kötü olaylar ile ilgili, deprem, kanser vb. motiflerin işlenmesi.

Bireyleri hastalıktan ve nazardan koruduğuna

inanılan motifler çok sayıdadır ve dokumalarda, örgülerde, mezar taşlarında, işlemlerde görülmüştür. Bu motiflerde çoğunlukla üçgen, baklava ve zikzak, daire şekilleri "göz" kavramı olarak verilmekte; 5 çizgi, el, tarak motifleri de "el" kavramını işlemektedir.

Motiflerde işlenen diğer bir unsur da Türk boy ve topluluklarının "im"leridir. Bunlar halı, kilim, çorap, işleme vb. el sanatlarında kullanıldığı gibi kadınların süslenmesinde derilerin üzerine geçici ve kalıcı olarak yaptıkları döğün, dövme, resim, dak ve doğ ismi verilen süslemelerdir.

Motifler ayrıca konu olarak bitkisel (ağaç, yaprak, dal, çiçek vb.), figürlü (hayvan ve insan), nesneli (ibrik, taş, cezve, kapı vb.), geometrik (üçgen, daire, baklava, zikzak vb.) sembolik (soyut) bezemeler (sığır sidiği, tren yolu, bedel, akıtma, eli belinde vb.) olarak el sanatları çeşitlerinde çeşitli şekillerde yer almıştır.

Türk el sanatlarında motifler çok kapsamlı bir konudur. Kilimin, halının, çorabın, mezar taşının, işleminin, çadırın, çuvalın, kapının, mihrabın, mimberin ve binlerce eserin üzerinde yine binlerce motif unsurları ile karşılaşmaktayız. Çünkü motifler uygulandığı alanın bütünlüğünü bozmadan o esere ayrı bir ahenk ve güzellik katmaktadır. En basit gibi görünen bir motifin ardında binlerce yıllık bir kültür oluşumunun yeni bir sentezi görülmektedir.

Orta Asya'dan, günümüze kadar Türk el sanatlarında işlenmiş olan motiflere genel bir bakış getiren bu makalede söylenecek, vurgulanacak noktalar çok fazla olduğundan el sanatları çeşitlerine göre motifleri ayrıntılı olarak incelemenin daha doğru olacağı kanısındayım. Bu nedenle MOTİF Dergisi'nin diğer sayılarında oyalarda motif, çoraplarda motif, kilimlerde motif olarak ele alınacaktır.

Kaynakça

- Akpınarlı, H. Feriha
"El Örgüsü Çorapların Teknik, Desen, Renk ve Kullanım Özellikleri", G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1995.
- Onuk, Taciser
"İğne Oyları", Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1988.
- Onuk, Taciser
"Osmanlı Çadır Sanatı", Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998.
- Mine Seçkinöz, Sabiha Alparslan, Şükran Komsuoğlu, Arsal İmer, Serap Etike
"Resim II Süsleme Resmi ve Süsleme Sanatları Tarihi", Ankara, 1986.

Kişi Adları Bilimi ve Ad Verme Geleneği...

Kenan ÖZBOSTANCI*

Kişi adları, özellikleri ve nitelikleri bakımından filoloji, kültür tarihi ve halkbilim çalışmaları açısından büyük önem taşımaktadır. Konuyla ilgili yapılan incelemelerden ad verme gelenek ve kurallarının her ülkeye özgü özellikler taşıdığı gibi, yeryüzünün pek çok bölgesinde ad vermenin evrensel eğilimleri de bulunduğu anlaşılmaktadır.

Ünlü adbilimci Adolf BACH bu nedenle "Bir ulusun ad hazinesi, onun geçmişteki ve bugünkü zihinsel, ruhsal durumun anlatımıdır." demektedir.

Dünyanın pek çok ülkesinde çocuklara ad konurken beğenilen, sevilen, saygı duyulan nesnelere ve kişilere ilişkin adlar bulunmasına özen gösterilir. Hoşa gidecek adlar verme yoluna gidilirken kimi ülkelerde güzel adların, kötü ruhların ilgisini çektiğine inanılır. Örneğin: Siyam'da bu yüzden çocuklara, büyüüp de şeytanların artık onlar için bir tehlike olmayacakları yaşlara gelinceye kadar "Domuz" gibi adlar verilir. Silerya'da da çocuk için güzel, şirin gibi sözlerin söylenmesinden kaçınılarak kaba ve çirkin bir takım sözcükler kullanılır.

Şimdi de kişi adlarının konmasında hemen hemen her toplumda geçerli olabilecek ortak özelliklerini şöyle sıralayabiliriz.

Dinsel Adlar Koyma

Dinsel adlar koyma eğilimi hemen bütün toplumlarda en yaygın eğilimdir. Türkler arasında da, özellikle kırsal kesimi de bu eğilim varlığını hissettirmektedir.

Hristiyanlık dünyasının büyük bir bölümünde İncil'de geçen peygamber ve din ulularının adları konulmuştur. Örneğin: Hz. İsa'yı vaftiz eden aziz Yohanna'nın adı (Arapça Yahya) bütün Hristiyan ülkelerinde en yaygın erkek adlarından biridir.

Yine Ahdiatik'te geçen Yakob, (Yakup) adı Jacob, İslav dillerinde Yokiş, Kopyiş biçimleriyle çok yaygın bulunmakta, aynı kaynaktaki Abrahman (İbrahim), Samuel (İsmail), Daniel (Danyal), Davit (Davut), adları da çok kullanılmıştır.

İslam'da, önceki dinlerin peygamberleri ve ulularının saygınlığı olduğu için Müslüman ülkelerinde yukarıda belirtilen isimlerin yanı sıra Tanrı'nın ve Hz. Peygamber'in adları ve sıfatları ile 4 halife adları yaygın biçimde ad olarak konulmuştur.

Muhammed, Mehmet, Mustafa Resul, Bekir, Osman Ali vb. gibi. Bunların yanında Hz. Peygamber'in eşinin ve annesinin adları değişik biçimlerde bütün İslam ülkelerinde yaygındır.

Ünlü Kişilerin ve Saygı Duyulan Kimselerin Adlarını Koyma

Bu eğilim hemen her toplumda yaygındır. Ebeveynler çocuklarına ad verirken onların toplum içinde saygın kimseler olmalarını istediklerini ifade etmiş olurlar.

Bir insanın ünü kendi ülkesinin sınırlarını aşmışsa, dolaşıcı sözcükleri gibi - onun adı diğer toplumlarda kullanılmaya başlanır. Örneğin: İskender adı Rusça'da "Skender," Fransızca'da "Alexandre" Macarca'da "Sandor" biçimlerini almıştır.

Bizde de Fatih, Yavuz, Mustafa Kemal, Timur, Cengiz, Göltekin gibi adların sık konması bu eğilime dayanır.

Destanlarda, Masallarda Geçen Adları Koyma

Hemen her ülkede, o toplumun destanlarında, masallarında, söylencelerinde geçen adları koyma eğilimine rastlanır. A. BACH, daha ileri giderek Alman destanları ve Ortaçağ şiiri üzerindeki incelemelerin adbilim çalışmalarına katkıda bulunduğunu belirterek, masalların her ülkede yayılışının çoğu zaman kişi ve yer adları yardımı ile saptanabildiğini öne sürmektedir.

Ülkemizde, özellikle Cumhuriyet'ten sonra Türkçeciliğe dönüş sonucunda birden bire artan Türkçe kökenli adlar arasında görülen Oğuz, Ayhan, Gökhan, Orhan gibi adlar da, bu eğilimin bir belirtisidir. Aynı tutuma başka ulusların adlarında da rastlamak mümkündür.

Yer Adlarını Önemli Gün Adı, Boy ve Kavim Adları Koyma

Yer adları birçok toplumlarda Berlin, London Derby örneklerinde olduğu gibi genellikle soyadı olarak kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra akarsu, dağ adları ve kimi coğrafya adları, kişi adı olarak konulmaktadır.

Örneğin: Tuna, Fırat, Seyhan, Menderes gibi adlar bu eğilimi yansıtır. Ayrıca başka toplumlarda olduğu gibi bizde de gerek dinsel, gerek ulusal yönden önemli günlerde doğan çocuklara, bunu belirtecek adların verildiğini görüyoruz. Ramazan, Cuma, Bayram vb. gibi.

Diğer Ad Verme Eğilimleri

Yukarıda belirtilen ad verme yolları dışında, birçok ulusta ortak olduğu görülen eğilimler arasında, güzel, hoş gidecek adlar türetme, beğenilen roman kahramanlarının, tiyatro ve sinema sanatçılarının adlarını koyma gibi eğilimleri sayabiliriz.

* Halkbilim Araştırmacısı

Türklerde Ad Verme Gelenekleri Ve Eğilimleri

Kişilere ad verme sorunu bir ulusun gelenek-görenekleri, yaşayışı, inançları kısacası onun kültürüyle yakından ilgili olduğu için her ulusun ad verme eğilimlerinin ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir.

Türklerde ad verme gelenekleri ile ilgili oldukça geniş yayınlara rastlıyoruz. Bir arada toplanması, değerlendirmesi gereken bu gelenekler üzerine, biz de kısaca durabileceğiz.

Oğuz Kağan destanından, bir yaşına gelen çocuklara yapılan törene katılan beyler tarafından ad konduğunu öğreniyoruz. (Şecere-i Terakim'den geçen kayıt, Dedem Korkut'un Kitabı, Orhan Şaik GÖKYAY, İst.1973)

Bugün Altay'ın kuzeyinde ve Yenisey ırmağının kıyılarında yaşayan Betir ve Koybal Türklerinde de doğumdan sonra bir şölen verilerek yaşlı bir kişi tarafından çocuğun adının konduğunu görüyoruz. Yakutlarda ise çocuğa önce iğreti bir ad verilmekte, asıl ad, onun göstereceği bir kahramanlıktan sonra konmaktadır. (Şakir Ülkütaşır, Türklerde Ad Verme ile ilgili Âdet ve İnanmalar Türk Kültürü, 1963)

Adın başarıya ve kahramanlığa dayatılması olgusunun Türklerde çok eski bir geleneği yansıttığını biliyoruz.

Eski Türklerde ad verme geleneklerinden biri de, çocuğa, doğumdan sonra loğusanın kendine geldiği anda ilk gördüğü şeyin adının verilmesiydi. Bu gelenek nedeniyle ilk bakışta verilmesinde doğru görülmecek adlar da konabiliyordu. Bugün aynı geleneğin Altay Türklerinde biraz değişerek devam ettiğini görüyoruz. Hatta o bölgede sıkça rastlanan Rus kadın adlarının, bu gelenek nedeniyle loğusa odasına ilk Rus kadınlarının girdiği varsayımına dayandığı bilinmektedir.

Türklerde ad verme eğilimlerinden birisi de çocuğu yaşamayan ailelerde, çocuklara konan adlarda yeni doğanın yaşadığı varsayımına dayanan bir inancın yaygınlaşmasıdır.

Durdu, Duran, Dursun, Durmuş, Yaşar, Durak gibi adlar bu eğilimin tanıklarındır.

Bugün Türklerde özellikle ad verme eğilimleri açısından ortaya konabilecek gerçekler dilbilim açısından da çok ilgi çekicidir.

Bu gerçeklerden en başta geleni, dünyanın pek az ülkesinde bulunan "çeşitlilik" olgusudur. Yani Türkiye'de yeni doğanlara konan adların tek tek sayısı başka ülkelerdekine oranla çok yüksektir. Farklı ad koyma eğilimi, Türklerin daha güzel bir yaşamı özleyen dinamik yapısını ortaya koymaktadır.

Konuyla ilgili bir araştırmaya imza atan yazar Aydın Köksal, üniversite sınavlarına giren adaylar üzerinde yaptığı incelemede, 14.740 erkek 6.595 kız adının tek ve farklı olduğunu ortaya koymuştur. (Dil ile Ekin, Ankara, 1980)

Dilde geniş bir sözcük varlığı oluşturan bu adlardaki çeşitliliğin doğuşunda, Türk geleneğinden gelen adlara eklenen büyük ölçüde İslam adlarının yanı sıra Cumhuriyet'ten sonra ad verme konusunda ortaya çıkan gelişmeler, Türkçe kökenli sözcüklere ve türetmelere geniş ölçüde eğilim gösterilmiş olması da etkili olmuştur. Bir başka ilginç nokta da, kız

adlarında Türkçe sözcüklerin daha yaygın olarak kullanılmasıdır.

Çoğu kimse çocuklarına yeni, az duyulmuş ya da hiç duyulmamış adlar vermeyi, bir "farklılık" duygusu olarak algılamaktadır. Bu tercihin bir nedeni de, söyleyiş güzelliğine önem verilerek, kimi zaman kökenine, hangi dilden geldiğine, hatta anlamına bakmadan adlar konmasıdır.

Kısaca ad koyma eğilimleri, ana-babanın kültür çevresine, sosyal yapısına göre ayrımlar gösterir diyebiliriz. Ancak toplumsal yapının genel özellikleri göz önüne alınarak bütün ülkemizi kapsayan genel nitelikleri de ortaya koymak mümkündür.

Ülkemizde İslam adlarının konması yolunda yaygın eğilim süremektedir.

Mehmet, Ahmet, İsmail, Osman, Mustafa gibi erkek adlarıyla, Ayşe, Emine, Hatice, Fatma gibi kadın adları kentsel alanlarda da yaygın olarak görülmektedir. Ayrıca ana- babanın, yakınlarının adlarını yaşatma isteği, bu adların ön ad ya da göbek adı olarak konması sonucunu doğurmaktadır.

Türkiye'de ad vermede görülen eğilimler konusunda İlhan Başgöz'ün (İnsan Adları ve Toplum, Türk Dili 1976 İst.) ve Sedat Veyis Örnek'in, (Türk Halkbilim, Ank.1977) çalışmalarından da söz etmeden geçemeyeceğiz.

Başgöz yapıtında, toplumdaki değişimin, bu arada kentleşmenin adlara etkisini irdelemekte, değişik yörelerde yaptığı araştırmanın sonuçları üzerinde durmaktadır.

Sedat Veyis Örnek ise, Anadolu'da adı belirleyici eğilimleri şöyle sıralıyor.

- Çocuğun doğduğu gün, ay ve mevsim adları,
- Yatır ve ziyaret yerleri adları,
- Tanrı'nın sıfatları, Hz.Peygamber adı ve sıfatları ile diğer peygamber adları
- Tarihi kişiler ve siyasi liderler adları,
- Hayvan, bitki ve maden adları,
- Çocuğun doğduğu yer adları,
- Minnet, şükran, hayranlık ve dostluk duygularının beslendiği kişilere verilen adlar,
- Ölmüş büyüklerin adları,
- Toponimiyle ilgili adlar,
- Coğrafi öğelerle verilen adlar,
- Kozmik ve gök cisimlerinin adları,
- Diğer çocuklara verilen adlara uygunluk taşıyan adlar,
- Moda ve Kültür değişimleri sonucu verilen adlar.

Bu çalışmalar göz önüne alındığında Türkiye Türkçesi'nin dışında bu dilin konuşulduğu ülkelerin ortak eğilimlerinin saptanabildiğini söylemek oldukça güçtür.

Kişi adları ve edebiyat konusunda çalışmalar, Türkçe'nin diğer sorunları gibi henüz sonuçlandırılmayı beklemektedir. Özellikle etimolojik (köken bilim) alanında bir sözlüğün henüz ortaya konamaması, Türkçe'nin bilim dili olarak işlevini tam anlamıyla yerine getirmesine engel oluşturmaktadır. Türkçe'nin konuşulduğu tüm ülkeleri kapsayan geniş bir çalışma ile derlenecek kişi adları, bilgisayar ortamında köken analizine tabi tutularak bu sorun çözülebilir.

Dursunbey'de Geleneksel Kıyafetler

Maddi kültür değerlerimiz, birçok yörede olduğu gibi, Balıkesir'in şirin ilçesi Dursunbey'de de değişimler yaşıyor... Bazı özel gün ve düğünler de olmasa, bu güzelim kıyafetler sadece sandıklarda kalacak...

Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA*

Dursunbey; Balıkesir'in doğusunda dar bir vadi içinde kurulmuş küçük bir ilçedir. Balıkesir ilinin Ege bölgesi sınırları içerisinde. Doğu'da, Kütahya'nın Simav ve Tavşanlı ilçeleri, Kirmastı Çayı; Batı'da, Bigadiç ve Kepsut ilçeleri; Kuzey'de, Bursa ilinin Mustafa Kemal Paşa ve Orhanlı ilçeleri; Güney'de, Sındırgı ilçesi ve Alaçam ormanları ile çevrilidir.

Dursunbey, çevresiyle eski bir tarihe sahip olmakla beraber yapılan araştırmalara rağmen kesin bilgiler elde edilememiştir. Ancak bölgede Friyalılar, Lidyalılar, Britanyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlılar devirlerine ait pek çok eserlere rastlanmaktadır. Özellikle kasaba sınırları içerisinde Romalılar'a ait olduğu sanılan birçok mezar, küp ve kadeh bulunması bakımından bölgenin tarihi devirlerde önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmıştır.

İlk olarak XI.yy.'da Selçuklu Türkleri'nin eline geçmiştir. Bu arada şimdiki Dursunbey tarihinde Neocaesarea, Hodriane, Blaudus, Erişte, Balat isimleriyle geçmiştir.

Bu bölgede halkın üzerinde sözü sayılır bir kişi olan Yunanlı Balatız'ın çiftliği varmış. Bir nev'i köy ağası niteliğinde olan Balatız ismi o bölgeye nam olmuş. Bölgeye önceleri Balatız, sonraları daha da kısaltılarak Balat adı verilmiş. Uzun bir süre Balat adı kullanılmıştır.

Selçuklular'ın zayıflaması üzerine 1300 yıllarında ikinci Osmanlı padişahı olan Orhan Gazi, Balıkesir'i aldığı zaman yanındaki Emir Dursun'u eski adı Balat olan bugünkü Dursunbey'e kumandan olarak göndermiştir. Balat, Emir Dursun zamanında imar edilmiştir. Bölge halkı Emir Dursun'a duyduğu saygıdan dolayı ilçenin Balat olan ismi, Emir Dursun'un anısına "Dursunbey" olarak değiştirilmiştir.

Dursunbey uzun süre Türkmen aşiretleri ile Balıkesir beylerinin yaylası olmuştur.

Maddi kültür değerlerimizden olan geleneksel kıyafetler konusunda bütün bölgelerimizde olduğu gibi Dursunbey'de de değişimler yaşanmıştır. Geleneksel kıyafetler güncelliğini kaybetmiştir. Ancak düğünlerde, bazı özel günlerde geleneksel yöre kıyafetlerinin giyildiği ve geleneksel yapıya sadık kalındığı gözlenmektedir.

Yöre kıyafetleri konusunda yaptığım çalışmada kaynaklık yapan kişilerden elde ettiğim bilgilerde geleneksel kadın ve erkek kıyafetlerinin sıralanışı şöyledir:

Kadın Kıyafetleri

Başlıklar, Göyneke (İç gömleği), Sıktırma (İçlik, göğüslük, yelek, delme, kesme), Üçetek, Fermano (cepken, sarka), Şalvar (Don), Çorap

Erkek Kıyafetleri

Başlıklar, Gömlek, Yelek, Boncuklu Bez, Pantolon (Şalvar), Acem Şalı, Bel Kuşağı, Kolon, Ayakkabı, Çorap,

Çorap Bağı (Tozluk bağı), Çarık, Kese

Kadın Giysileri

Kadınlar dışarıda ferace giyip başlarına da üstlük örterler. Evde günlük işlerde ise şalvar giymeyi tercih ederler. Ancak özel günlerde, düğünlerde ise geleneksel, yöresel kıyafetlerini giyerler.

1.Başlıklar

Fes veya ırakçıl denilen başlıklar, keçeden veya bez kumaştan yapılırlar. Başlığın üstü açık olabilir. Fesin üzerinde veya ön tarafında üç değişik şekilde işlenmiş bir parça, yani alınlık kullanılır. Bu üç değişik alınlık türü şunlardır:

- Gümüş paralarla işlenmiş alınlık,
- Altın para veya mangırlarla işlenmiş alınlık,
- Pul veya boncuklarla işlenmiş alınlık,

Fesin üzerine kullanılan üç çeşit bez vardır. Bunlar da;

Al bez veya pullu bez: Bu bezin rengi kırmızıdır. Pullarla oyalıdır. Genç kızların gelin olurken veya gelin olduktan sonra bir süre kullandıkları baş bezidir.

Yaşmak: Beyaz tülbenkten yapılır. Kenarları el işi değişik motif ve desenlerle işlenir. Ayrıca kenarlarına kadınlarımızın, genç kızlarımızın coşkusunu dile getiren değişik renk ve türlerde pullar ve boncuklarla çeşitli oyalarla süslenir.

Karanfil bez: Bu beze de yazma veya yaşmak denilebilir. Beyaz tülbentten yapılır. Bu kez pul ve boncukların yanı sıra güzel kokulu bir çiçek olan karanfil de (kurutulmuşu), kenar oyalarının bir parçası olur.

2. Göynek (İç Gömleği)

Göynek pamuk ipliğinden ilkel tezgâhlarda dokunan, şile bezinden biraz daha kalın olan bir kumaştandır.

Göyneğin ön kısmı diğer gömleklere olduğu gibi iki parça şeklinde açılmaz. İsteğe göre, yaka kısmından öne doğru bir yırtmaç bırakılır. Göyneğin yakası, yakadan öne doğru inen yırtmacın kenarları ve kol uçları oyali ve işlemelidir. Arka etek kısmı işlemeli olmasına rağmen ön tarafta etek uçları dışında hiç işleme yoktur. Göyneğin arka etek kısmının işlemleri iki değişik şekilde yapılır:

- Göyneğin kumaşı dokunurken istenen desen, istenen renklerle kumaşa işlenir veya,
- Göynek kumaşı düz dokunur. Sonra düz kumaş üzerine motif, elle işlenerek yerleştirilir.

3. Sıktırma (İçlik, Göğüslük, Yelek, Delme, Kesme)

İç gömleğin yani göyneğin üzerine giyilen dar, vücudu

bele kadar saran bir giysidir. Ön ve arkası değişik renkli kumaşlardan yapılır. Ön, açık ve düğmelidir. Ayrıca sıktırmanın önü bol işlemeli ve süslüdür.

4. Üçetek

İpekli antep kumaşından yapılır. Üçeteklerde iki cins kumaş kullanılır. Bunlar dikey çizgili kumaşlardır.

Allı kutlu: Kırmızı-beyaz ağırlıklı olan kumaşlardır.

Altı parmak: Yeşil-beyaz ağırlıklı olan kumaşlardır.

Üçetek uzun kollu, kol ağzı yırtmaçlı, otağın ön kısmı iki parça, arka kısmı ise tek parça şeklinde hazırlanmış bir tür elbisedir. Üçeteğin kol kenarları, alt ve yan kenarları (yırtmaçları) kertik oymalıdır. Kertiklerin kenarları da sim işlemelidir.

5. Fermano (Cepken, Sarka)

Fermano çuha kumaş, veya kadife kumaştandır. Elbiselerin en üstüne giyilir. Uzun kollu ve önü açıktır.

Boyunun uzunluğu bele kadar gelir. Astar kısmı genellikle kırmızı keten kumaştandır. Önü, arkası ve kol üstleri simlerle işlidir. Bu işlemler makinayla veya elle yapılabilir. Fermanolarda genellikle üç ana renk hakimdir. Bu üç ana renk mor, siyah ve gök mavisidir.

6. Şalvar (Don)

Yörede şalvara daha çok don denilmektedir. Donlar üç çeşittir.

Paçalı don: Sadece alt kısım yani paçalar değişik renklerde çizgili dokuma kumaştandır. Üst tarafı düz pamuktan dokuma şile bezidir.

İşlemeli don: Pamuklu dokuma kumaştan yapılır. Paçalar dize kadar işlemelidir. Dizden yukarıda işleme yoktur. Bu donlar da aynı göynekteki gibi kumaş dokunurken veya düz dokunan kumaş üzerine sonradan işlenir.

Al don: Al renkli kumaştan yapılan paçaları büzgülü dondur.

7. Çorap

Yün ipten elde örülür. Düz beyaz renkte olduğu gibi değişik renklerde de olabilir. Desenler de isteğe göre değişebilir. Çoraplar, bileğe kadar ve dize kadar olmak

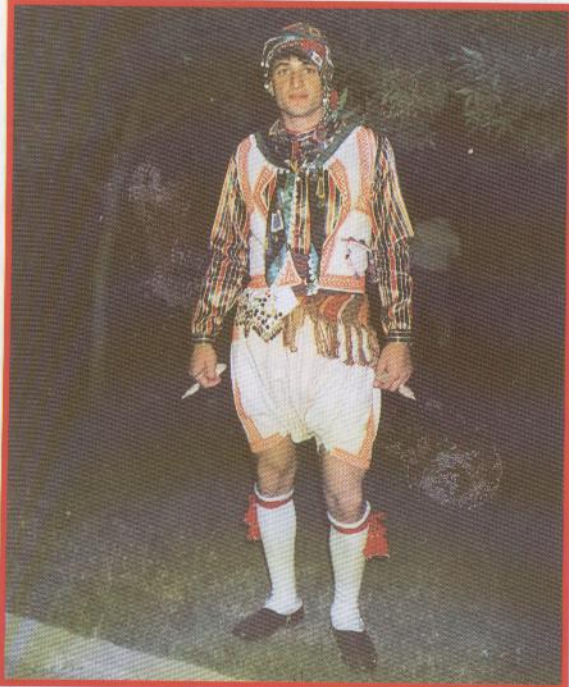

üzere iki boyda olabilir.

Erkek Giysileri

1. Başlıklar

Fes: Keçeden özel olarak yapılmıştır. Renkleri yünün

doğal rengi olan beyaz veya bordo, kırmızı renklerinde olabilir.

Irakçık: Keçe üzerine işlenebildiği gibi genellikle kumaş

üzerine yöresel kilim ve halı desenleri değişik renklerde ipliklerle işlenir. Alt kısımları boncuklarla oylanmıştır. Tepesine değişik renkli ipliklerden püskül takılır.

Karanfil bez ve boncuklu bez: Bu bezler kadınların kullandıkları bezlerin aynısıdır.

2. Gömlek

Pamuk iipinden dokunur. Kolları, yakası ve ön kısmı işlemelidir. İpekli antep kumaşından (allı kutlu veya altı

parmak kumaşı) yapılır.

3. Yelek

Pamuk iipinden dokunur. Kolları ve arkası işlemelidir. Sol tarafta kese koymak için küçük bir cep mevcuttur.

Aba kumaşından yapılmıştır. Genellikle kırçılı veya

toprak rengindedir. Sağında ve solunda küçük cepler bulunur. Bu cepler kese koymaya yarar. Yeleğin boyu kısa, bele kadardır.

4. Boncuklu Bez

Boyuna veya omuza üçgen katlanarak önde bağlanır. Genellikle içi dolu diye tabir edilen yazmanın kenarları beyaz boncuk ile oylanır. Renk olarak daha çok siyah ve kırmızı tercih edilir.

5. Pantolon (Şalvar)

Uzun boy: Yörede İngiliz pantolonu diye tabir edilen insan vücudunu iyice saran aba kumaştan yapılmıştır. Paçaları iyice dardır. Paça kısmının dış kenarları düğmelidir. Bu pantolon tipinin bu şekilde dar olmasının sebebi körüklü çizme ile kullanılması içindir. Aynı şekilde çarıkla da kullanılabilir. Aynı pantolon tipinde yöredeki el tezgâhlarında dokunan pamuklu kumaş da kullanılabilir. Boy olarak bu pantolon tipleri belден ayak bileklerine

kadar uzanır. Pantolonun iki yanında cep vardır.

Kısa boy: Kumaş olarak yün, çuha cinsi kumaş veya pamuklu el dokuması kumaş kullanılır. Uzunluğu belden dizlere kadardır. Paçanın alt kenarları ve her iki paçanın dış kenarları yöresel motiflerle işlenir. İşlemelerde renk olarak siyah ve kıvalı sarı diye tabir edilen renkler kullanılır. Ayrıca işlemelerde sim de kullanılabilir. Bu şallar oldukça geniştir. Arka kısmında genişçe bir torba veya körük oluşturur. Bu kadar bol olmasının sebebi toplanan kumaşın minder vazifesini görmesi, oturan kişinin daha rahat etmesi içindir.

Aba, yün, çuha veya pamuklu el dokuması kumaştan yapılan, uzunluğu belden ayak bileklerine kadar olan bir pantolon tipidir. Bu pantolon tipinde üst arka kısım oldukça geniştir, yani körüklüdür. Dizden aşağı kısmı ise oldukça dardır. Bu kısım İngiliz pantolon tipini andırmaktadır. Paça kısımları düğmelidir. Pantolonun iki yanında cepleri vardır.

6. Acem Şalı

Yünden ve pamuktan dokunur. Büyüklük olarak bayanlarda kullanılan acem şalından biraz daha büyükçedir. Yuvarlak ve üçgen şeklinde pantolon veya kısa şalvarın üstüne sarılır. Karşılıklı iki kenarı saçaklı olabilir.

7. Bel Kuşağı

Yün el dokumasından 25-30 cm. eninde ve 5-10 m. uzunluğundadır. Bele sarılır. Genellikle beyaz renkliyse de değişik renkte olanları da vardır. Genellikle düz dokuma ve işlemesizdir. Ancak beyaz dokumanın üstüne desenli olanları da vardır.

8. Kolon

Yün ipten, tezgâhlarda yapılan el dokumasıdır. 8-10 cm. genişliğinde ve 5-7 m. uzunluğundadır. Yöresel kilim, halı desenleri istenilen renklerle dokumaya yerleştirilmiştir.

9. Ayakkabı

Deriden yapılmıştır. Genellikle siyah renklidir. Alt tabanı köseleden yapılmıştır. Topukları ise yarım topuktur.

10. Çorap

Yün ipinden tek veya beş şişe örülür. Düz beyaz renkte olduğu gibi siyah-beyaz renkli veya kıvalı-beyaz renkli olanları da vardır. Örülürken ayak bileği hizasından yukarısına yol yol delikli zikzaklı ve daha birçok değişik desenler işlenebilir. Çorabın uzunluğu diz hizasına kadardır.

11. Çorap Bağı (Tozluk Bağı)

Yün ipinden elle örülerek veya dokunarak yapılır. Ayrıca yün ipi istenilen renge boyanıp arzu edilen renklerde

de dolama ve örme yapılır. Düz olduğu gibi alacalı, üzeri desenli de olabilir. Ortalama uzunluğu 1 m. kadardır. Eni ise 1-3 cm. arasındadır. Çorap bağlarının uçlarında yünden püsküller vardır. Püsküllere beyaz kireç boncuk ve mavi boncuk takılır.

12. Çarık

Deriden yapılır. Çarık yapılacak derinin kalın olmasına dikkat edilir. Genellikle çarık için iyi tabaklanmış dana derisi tercih edilir. Çarığın tüm üst çevresine deriden yapılmış ip geçirilir. Bu ipler çaprazlama bağlanarak ipler çekilince çarığın ayağa iyice yerleşmesi sağlanır. Çarığın rengi genellikle derinin doğal rengidir.

13. Kese

Kumaş üzerine değişik renkte iplerle işlemler ve süslemeler yapılır. Kenarlarına ve üzerlerine pul, boncuk oyalır ve işlemler yapılır. Üst kenarlar püsküllerle süslenir. Üst kısmı açık veya bir iple bürzmelidir. Büyüklük olarak bir cep saati girecek kadardır.

Kaynaklar

- BÖLEK Fatma**
Eski Kadın Kıyafetleri, Sohbet Gazetesi, 3.Yıl, Sayı 674, 12 Ekim 1961
- KAHVECİ Mücella**
Sındırğı Yöresinde Kaybolmakta Olan Geleneksel Kadın ve Erkek Kıyafetleri, Türk Halk Kültüründen Derlemeler, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma Dairesi Yayınlar:163, Ankara 1991
- ÖZER Kemal**
Balıkesir ve Çevresinde Eski Kıyafetler, Türk Dili Gazetesi, 36. Yıl, Sayı 9045, 19 Aralık 1961
- SÜRÜR Ayten**
Ege Bölgesi Kadın Kıyafetleri, Ak Yayınları Türk Süsleme Sanatları Serisi:7, İstanbul 1983
- TANSUG Sabiha**
Türkmen Giyimi, Ak Yayınları Türk Süsleme Sanatları Serisi:9, İstanbul 1983
- TAŞANLI Saliha**
Balıkesir İline Bağlı Dursunbey İlçesinin Folklorik İncelemesi, U.Ü. Necatibey Eğitim Fakültesi TDE Bölümü Bitirme Çalışması, Balıkesir, 1991
- Kaynak Kişiler**
HANAYLI Hatice, Kireç Köyü, Ev Hanımı, 62 Yaşında
ÖZER Dr. Fuat, BAÜ Meslek Yüksekokulu Müdürü, Dursunbey, 49 Yaşında
SEZEN Gülsüm, Merkez, Ev Hanımı, 55 Yaşında

Çocuk Masallarının Eğitimdeki İşlevi

Ali Rıza ERDEM *

Dilimize "masal" olarak geçen ve Arapça bir sözcük olan "mesel" in İngilizcesi "tale", Fransızcası "conte", Almancası ise "maerchen" dir. Divanı'ı Lügati't Türk'te "ödkünç" diye geçer.

Sözlük anlamı olarak masal (TDK 1992:992)

1. Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikayedir.

2. Öğüt verici, ahlak dersi veren alegorik eser.

Boratav (1939) masalı şöyle tanımlıyor (Yavuz 1998:109)

"Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız tamamıyla hayal ürünü, gerçekte ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatıdır. Hayal ürünü sözünü sadece olağanüstü şeyler anlamına almamak gerekir. Masal olağanüstülüklerle anlattığı olayları, gerçeğe uyarlık derecesi ne olursa olsun onların hayal yaratması oldukları izlenimi veren bir anlatı türüdür. Masalı efsaneden, hikayeden destandan ayıran niteliklerin başında bu gelir."

Masalın Özellikleri

Masalı öteki yazı türlerinden ayıran bir takım özellikler vardır.

• **Olağanüstü olaylar söz konusudur:** Masalarda anlatılan olaylar, günlük hayatta karşılaşılması mümkün olmayan olağanüstü olayları konu alır.

• **Yerde, zamanda, kahramanda belirsizlik:** Masalda çoğunlukla olayların geçtiği yerler ve zamanlar belirsizdir. Diğer bir deyişle zaman ve yer kavramı yoktur. "Zamanın birinde", "Evvel zaman içinde", "Bir zamanlar" gibi belirsiz zaman; "Ülkenin birinde", "Zamanın birinde bir memlekette", "Zamanın birinde Kafdağı'nın ötesinde" gibi belirsiz yerler; "Cin", "Cadı", "Dev", "Ejderha", "Cadıkırı" gibi gerçektışı ve olağanüstü tiplerle "Keloğlan", "Şehzade", "Vezir", "Yoksul kız", "Akıllı küçük oğlan" gibi genel tiplerle masalların özelliğidir. (Yavuz 1998:109)

• **Anonimdir:** "Peri masalları" diye bilinen "Edebi masallar" dışındaki masallar, yaratıcısı ve yazarı belli olmayan (anonim) eserlerdir. Masallar halk muhayyilesinde zaman içinde oluşur ve halkın yaratıcı gücünden izler taşır. (Oğuzkan 2000:18)

Masal Türleri

Halk masalları ve edebi masalları olmak üzere ikiye ayrılır.

• **Halk Masalları:** Önce halk arasında anlatılmaya

başlanmış, zamanla gelişmiş ve sonradan bir kısım meraklı araştırmacılar veya masal yazarlarınca yazılı hale getirilmiş masallardır. Halk masalları, ilgili oldukları toplumun tarihi özelliklerini yansıtır ve bu nitelikleriyle sosyoloji ve antropolojiye de üzerinde işlenecek materyal sağlamış olurlar.

Dil, anlatım ve bütünlük yönlerinden üzerinde çalışılan, işlenilen halk masallarını çocuklar zevkle okurlar ve dinlerler. Dilimize çevrilen Avrupa, Afrika, Asya halk masallarını dil ve anlatım bakımından bu eserler arasında sayabiliriz. (Oğuzkan 2000:19-20)

• **Edebi masallar:** Yazarların kişisel hayal güçlerine dayanarak yazdıkları ve halk masallarına göre sanat açısından daha değerli sayılan masallara denir. Bu tür masalların kahramanları çoğu kez perilerdir. Konular gerçek dışı olup, olaylarda hayal ürünü olan yerlerde geçer; kahramanlar daima olağan üstü durumlarla karşı karşıya gelir. Edebi masalarda yazarlar bir takım ahlaki amaçlar güderler veya düşünce telkinine çalışırlar; kimi zaman da toplumun gülünç, yönlerini ele alırlar. (Oğuzkan 2000:21)

1. Çocuk Masaları

Edebi masal türüne giren çocuk masalları çocuklara kültürü aktarmak, eğitsel mesajlar vermek, amacıyla yazarlar tarafından halk masallarından çocuklar için uygun olanlarının dil, anlatım ve bütünlük yönlerinden düzenlediği veya yazarın kendi hayal gücüne göre yazdığı masallardır.

Çocuklar için masal yazmak kolay bir iş değildir. Hele ileri toplum şartları altında ve gerçekçi bir ortamda büyüyen çağımız çocuklarına seslenen eserler meydana getirmek daha da güçtür. (Oğuzkan 2000:22)

1.1-Çocuk Masallarının Özellikleri

Çocuklara anlatılacak veya onların kendi kendilerine okuyacakları masalların taşınması gereken nitelikler şunlardır: (Oğuzkan 2000:26, Kantarcıoğlu 1991:41-42)

- Masal, konusu ve kahramanları bakımından, çocukları korkutmaktan ve üzmetten uzak olmalıdır.
- Masalda çocukları uyusukluğa, boş inançlara ve yazgıcılığa (kadercilğe) yönelten telkinler bulunmamalıdır.
- Masalın dili sade ve anlatımı akıcı olmalıdır.
- Masalı oluşturan olaylar canlı ve hareketli olmalıdır.
- Masalda anlatılanlar zaman zaman çocukları neşelendirmeli, güldürmeli ve eğlendirmelidir.
- Tasvirler, kahramanların davranışları ve beğenileri çocuklarda iyilik ve güzellik duygusunun gelişmesine

* Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği, ABD Araştırma Görevlisi
* Eğitim Bilim Uzmanı

yardımcı olmalıdır.

• Masalda düğüm noktası ustaca işlenmiş olmalı, olayla beklenmedik şekilde sonuçlanmalıdır.

1.2-Kültürümüzdeki Çocuk masalları

Kültürümüzde gerek halk masalları olarak gerekse edebi masallar olarak pek çok çocuk masalları vardır.

Halk masallarından çocuklar için uygun olanlarını derleyen ve düzenleyen yazarlarımızın başında Eflatun Cem Güney (1896-1981) gelir. Eflatun Cem Güney bir çok çocuklara uygun halk masalını dil, anlatım ve bütünlük yönünden düzenleyerek çocuk masallarını zenginleştirmiştir. Eflatun Cem Güney'in düzenlediği halk masallarından bazıları şunlardır:

Dertli Kaval (1945), Nar Tanesi (1946), Karayılan ve Karagülmez (1946), zümrütanka (1948), Açıl Sofram Açıl (1949), Aşık Garip (1950), Akıl Kutusu (1953), Bir Varmış Bir Yokmuş (1956), Gökten Üç Elma Düştü (1960).

Uzun yıllardan beri Türk masalları üzerinde çalışan ve yayınladığı kitaplarla çocukların ilgisini çeken başka bir yazarımız Naki Tezel'dir (1915 - ?). Tezel'in yayınlanan başlıca eserleri şunlardır:

Keloğlan Masalları (1936), Beybörek (1942), Alabalık (1944), Altın Araba (1944), Yeşil Kuş (1945), Peri Kızı (1945), Konuşan kaval (1946), Şamdan Kız (1946), Talih Kuşu (1966), Kayıp Sultan (1962)

Edebi masallar olarak yazarlarımızın hayal gücüne dayalı birçok çocuk masalı yazılmıştır.

2. Çocuk masallarının Eğitimdeki Yeri

Çocukların eğitiminde masalın okunması ve okutulmasıyla ilgili olarak iki görüş vardır.

• Birinci görüşe göre çocuklara masal okumak ve okutmak doğrudur ve gereklidir. Bu görüş eğitimciler tarafından daha çok kabul görmektedir.

• İkinci görüşe göre de masallar çocukları hayatın gerçeklerinden uzaklaştırır, yanlış inançlara sürükler, doğru ve mantıklı düşünme alışkanlığının gelişmesini engeller. Çocuk masallarının çocuğun eğitimindeki yeri büyüktür. Duhamel ve Maurois'e göre;

"Çocuklar olağanüstü olayları anlatan masallara ihtiyaç duyarlar ve yaşları itibarıyla küçük çocuklar adeta masal çağı yaşarlar, çocuklara masal anlatılmasa bile onlar bunu kendileri yaratırlar." (Oğuzkan 2000:24)

Eğitimci Gövs'a göre masal çocuklar için bir ihtiyaçtır. (Oğuzkan 2000:25)

"Bir çocuk hiçbir zaman bir karga veya tilkinin gerçekten konuşacağına inanmaz. Fakat öyle olağanüstülüklerle

ihtiyacı vardır. Nitekim kendi bebeklerine; birer kişilik yakıştıran, onlarla konuşan ve her türlü sahneler düzenleyen bir çocuk, yarattığı olaylara inanmış değildir. Yanlış kanılar, boş inançlar yanlış fikirler çocuklarda çevrelerindeki yetişkin insanları taklit ederek meydana gelebilir ki, asıl bunlardan çekinmek gerekir. Yoksa hayalin gıdası olan eserlerden değil.

Peri masalları, dev masalları, garip şeylere karışan, türlü serüvenler ve olağanüstülükler yapan padişah ve şehzade masalları, hayvanlara mal edilen veya onlara ortak olan olaylar ve serüvenler çocukların en çok aradıkları konulardır."

Bugün masalın çocuklarda hayal ve duygu gücünü artırdığı ve zenginleştirdiği bir gerçektir.

2.1-Anadilin Öğretilmesi ve Geliştirilmesi Bakımından Önemi

Anadilin kavranması ve geliştirilmesinde masalın büyük payı olduğu görüşünde pek çok eğitimci ve düşünür birleşmektedir.

Bir insana ana dilini, anlatımı, ikilemeler, uyaklar, deyimler, atasözleri vb. gibi konuşma dilinin bütün incelikleriyle zenginleştirilmiş masallardan daha iyi sözlü ve yazılı hangi edebiyat ürünü öğretebilir ki? Bu konuda halkbilimci Boratav şöyle demektedir: (Yavuz 1998:124)

"Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini, kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiyi kendi dilini konuşmayanlardan uzaklaştırıcı, onu konuşanlara yakınlştırıcı duyguyu ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yanı başında, fakat onlardan daha geniş ölçüde ilk aşıl原因an masallardır."

Çocuklar masal aracılığıyla dilin unsurları olan dinleme, anlama, konuşma, okuma, yazmada farkında olmadan gelişirler. Çocuğun masal ile dilin unsurlarını fark etmeden kazanmasını şöyle örnekeleyebiliriz. (Yavuz 1998:125)

"Küçük bir çocuk on sekiz aylık olduğunda yaklaşık elli farklı kelime ile iletişim kurar. Dört yaş dolaylarında ise iki bin kelimenin üzerinde kelime üretebilir ve bundan çok daha fazla sayıda kelimeyi anlayabilir. Öyleyse çocuk kendi düzeyinde anlatılacakları rahatlıkla dinleyip anlayacak durumda demektir. Bıkmadan, dikkatle ve zaman zaman çeşitli sorularla katılarak dinlediği anlatıların başında ise masal gelir. Bazen, ilgisini çeken bir masalı günlerce yeniden, yeniden anlattırıp dinlediği olur. Bu dinleme eyleminde öylesine ilgili ve dikkatlidir ki, anlatıcı farkında olmadan küçük bir değişiklik yapsa hemen onu düzeltir ve ilk duyduğu şekilde anlatılması ister.

Bu uzun dinlemelerin ardından da doğal olarak öğrendiklerini yineleme, anlatma gelecektir. Küçük bir çocuğun yeni öğrendiği bir kelimeyi, gün boyunca durmadan yinelenmesinin onu dinleyen kadar çocuk için de sıkıcı olduğunu düşünebiliriz. Oysa durum hiç de öyle değildir. Çocuk için, öğrendiği bir kelimeyi yüzlerce kez yinelemek büyük bir haz ve övünç kaynağıdır.

Çocuğun söylediği her yeni kelime ya da cümleyi kullanmada ustalaşma konusunda attığı her adım onun içsel olarak doyum sağlamasına da neden olmaktadır. Özellikle zengin bir iç ahenge sahip olan masalın, eğlenceli tekerleme söylemleri çocuğa ana dilini sevdirmesinin yanı sıra anlaşılmadık sözcükleri bile düzgün söyleyebilme yeteneği kazandıracaktır."

Çocuğun okuma-yazmayı öğrendikten sonra okuduğu masal kitapları ana dilin inceliklerini ve zenginliklerini çocuğa benimsetmede etkili bir araçtır.

Masallar dil öğretiminde sağladıkları kolaylıkların dışında, çocuklarda kompozisyon yazımı için iyi bir gizli güç oluşturmaktadır.

2.2-Düş Gücü ve Yaratıcılığını Geliştirmedeki Önemi

Çocukların düş gücü çok güçlüdür. Masalla çocuktaki düş gücü besler.

Hayallerin, tatlı düşlerin çocuk üzerinde etkisi büyüktür. Akıp geçen yıllar çocuğa hayalle gerçek aarasındaki uçurumu yavaş yavaş, sindire sindire öğretir. Çocukların hayale muhtaç olduğu yıllarda onlara okunacak masal kitaplarının etkisi çok büyüktür. Sosyal hayatta yer alacak çocuğu düş gücünden yola çıkarak hazırlamada masalların etkisi çok büyüktür. Cinlerin, perilerin, devlerin yer aldığı masallar hayali olayları dile getirir fakat çocuğa gelecek hayatında karşılaşacağı zorluklara hazırlar, devleri, cinleri dize getiren şehzade, keloğlan güçlüklerin aşılabileceğini, zorluklarla baş edebileceğini öğretir.

Masal bir anlatım olarak çocuğa verilir. Çocuk hayalinin zengin kaynağında anlatılanları yorumlar ve bir senteze ulaşır. (Kantarcioglu 1991:38'den Yıldır 1984:5)

Masallar çocukların yaratıcılıklarını da geliştirir. Kafdağı'nın arkasını, cinleri, perileri, devleri, hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını kullanarak kafalarında canlandırmaya çalışırlar. Daha sonra gerçek hayatta karşılaşabilecekleri olayların perde arkasını yaratıcılıklarını kullanarak görmeye çalışacaklardır. Bir masaldan ilham alarak, masallardaki gerçek dışı olarak addedilen olaylardan yola çıkarak teknolojik bir buluşu gerçekleştiren pek çok bilim adamı vardır. İnsanların uçuşması pek çok masalda yer almıştır. Bugün insan yaratıcılığını kullanarak icat ettiği uçak ve uzay araçlarıyla istediği, gibi uçabilmektedir.

2.3-Kültürel Değerleri Aktarmadaki Önemi

Bir toplumda nesilden nesile aktarılan ve nesilden nesile aktarıldığı için saygı duyulan kültür, bilgi, beceri, gelenek, görenek, davranış şekilleri, söylemler, dil vb. unsurlardan meydana gelir.

Özellikle halk masalları bir milletin en zengin kültür hazinelerinden biridir. O milletin eski kökleri, eski yaşantı biçimleri, davranış tarzları bu masallarda hayat bulur. Çocuklara uygun halk masalları bu yönden kültürümüzü

aktarmada, benimsemede ve yaşatmada çok önemli bir rolü üstlenmektedirler. Çocuklara kendi vatanlarını sevdirmek, milletlerini tanıtmak ve sevdirmek, atalarının faziletlerini, kahramanlıklarını, milletin şerefli ve şanlı geçmişini öğretmek masallarla daha kolaydır. (Kantarcioglu 1991:31)

Masallar yoluyla çocuklara kültürel değerleri aktarmanın amacı sadece milli tarihindeki geçmişi bilmek değildir; aynı zamanda geleceği de yapmaktır. Masal yoluyla kültür aktarmak geleceğe köprü kurar, kültürün unsurlarının yaşatılmasını sağlar. Toplumların sürekliliğini sağlayan nesillere kültürü aktarmada önemli rolü olan masallar çocuk eğitiminde göz ardı edilmemelidir.

3. Sonuç

Eğitim tarihi incelendiğinde, eğitimcilerin çoğu çocuklara masal öğretilmesini ve çocuğun dünyasının masalla zenginleştirilmesini istedikleri görülmektedir.

Hayal mahsulü konu ve olaylarla dolu olan masallar, çocukları, hayatın gerçeklerinden uzaklaştırırken, gerçek aleminde hayalle zenginleştirmekte, çocuklarda hayal, duygu ve yaratıcılık gücünü geliştirmekte, anadilini kavramasında ve geliştirmesinde büyük rol oynamaktadır.

Anne-Babalara ve Öğretmenlere

Geleceğimiz olan çocuklarımızı eğitirken masallardan yararlanmalıyız. Fakat çocuklarımıza okuyacağımız, okutacağımız masalları seçerken çocuk masallarının taşıması gereken özellikleri taşımasına dikkat etmeliyiz. Ayrıca milli kültürümüzü tanıtmaya, yansıtmaya dikkat etmeliyiz.

Anne-Babalar ve öğretmenler masal anlatma, okuma konusunda yeterli olmalıdır. Unutulmamalıdır ki, masal anlatmadaki, okumadaki amaç çocuğa bilgi vermek değildir; onun zevkli ve hoş vakit geçirmesi yoluyla farkında olmadan anadilini ve kültürel değerleri öğrenmesini ve benimsemesini, hayal ve yaratıcılık gücünün gelişmesini sağlamaktır.

Konuyla ilgili şunlar önerilebilir:

- Çocuk eğitiminde çocuk masallarından yararlanılabilir. (Özellikle anadilin kazandırılmasında ve kültürün çocuğa aktarılmasında masalların çok önemli rolü vardır.)

- masal anlatma konusundaki becerilerini geliştirebilirler (Böylece çocuk masallara ve masal dinlemeye, masal okumaya karşı güdülenir.)

- Çocuk masalı seçimi konusunda halkbilimi ve eğitim uzmanlarından yararlanılabilir.

- Okula çocuklara yaşına uygun çocuk masalları evdeki veya sınıftaki kitaplığa alınarak okumaları özendirilebilir.

Kaynaklar

Ferhan OĞUZKAN, Çocuk Edebiyatı, Ankara, Anı Yayıncılık, 2000

Selçuk KANTARCIOĞLU, Eğitimde Masalın Yeri, İstanbul, MEB Yayınları, 1991

TDK, Türkçe Sözlük, İstanbul, Milliyet, 1992, cilt:2

Muhsine Helimoğlu YAVUZ, "Ortak (Anonim) Halk Edebiyatı-Türk Halk Düzyazısı-III Türk Halk Edebiyatı Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:583, 1998

Elinin Kınasın AI Eylemişler

"Elinin kınasın al eylemişler,al eylemişler
Gözünün sürmesini de bal eylemişler
Seni bir yiğide kul eylemişler, kul eylemişler
Şen anam şen, şen babam şen,evin şen ola
İşte ben gediğim (Gidiyorum) anam,bacım bol ola
Atladı da geçti eşiği
Sofrada da kaldı kaşığı
Kız sana da gerek bir ana
Bugün ayrılık günüdür"

Fatma PEKŞEN*

Asırlardır süregelen geleneklerimizden biri olan kınadan, kına gecelerinden, kına türkülerinden ve kına yakma modellerinden bahsedelim istedik bu yazımızda. Unuttuğumuz kapı arkasına attığımız, birkaç yıl önce hafif müzik sanatçımız Demet'in "Elleri kolları kınalı bebek " deyip ellerine kına yakışıyla bu eski zaman süsünü yeniden hatırladık.Hatta kına satışında artış olduğu söylendi o sıralarda.

Eski Makyaj Malzemeleri

Esikilerin niç bir zararlı katkı maddesi bulunmayan makyaj malzemelerini hatırlıyalım öncelikle. Belki büyük şehirlerde farklıları da bulunuyor ama biz Anadolu içlerindeki gelin makyaj malzemelerini anlatalım: Göz kalemi ve ben yerine kabe sürmesi - ki eğer sürme bulunmuyorsa cam isine tutulmuş süpürge çöpüyle de halledilir. Alılık ve ruj yerine hafif nemlendirilerek sürülen kırmızı krepon kağıdı, uzak diyarlardan getirilen esans alyanağa düşen saçlara şekil vermek için jöle yerine parmak arasında ezilerek kullanılan ceviz ve makyaj malzemesinin en parçası kına. (Bu arada erkeklerin kapkara göstermek için, kabuğuyla sürdüklerini, ben söylememiş olayım, siz de duymamış olun. Saçları ve kaşları kumralken bıyıkları kömür karası delikanlıları görürseniz, Allah vergisi bir karalık olduğunu zannedin yeter. Beyaz peçeteyle silmeye kalkıpta gününbirlik siyahlığı yoketmeyin)

Bir zamanların bu değerli, ele geçmeyen hediyesi için bakınız neler döktürmüşler.

" Mendili eline
Mendil verdim geline
Kara kına yollamış
Yar benim ellerime "

Belki bugünün gençlerine ucuz bir hediye gibi gelen, ancak büyük mutluluklara yol açan, türkülerle konu olan kına için yazılanlar elbetteki bu kader değil. Cumhuriyet dönemi şairlerimizden Ömer Bedrettin Üşaklı, Kıraz bayramları adlı şiirinde

"Çiniden kaselerde, yeşil dallarda bayram;
Kınalı parmaklarda zümrütler ve yakutlar...
Ela gözlerde bayram, güzel hisarda bayram;
Kirazbahçelerini bülbül mü, gül mü kutlar?

Kımalı parmaklarda zümrütler ve yakutlar.... derken, kımalı

parmakları mısralarıyla güzelleştirmiştir. Genç değerli şairlerimizden Yusuf Ziya Ortaç, Zeybekler adlı şiirinde

" Sinide buğulan kadehler sedef sedef, cam bilezik kollarda, kınalı ellerde tef.

Bilezikle bütünleşmiş bir diğer, elden bahsederken, bir başka değerli şairimiz Faruk Nafiz Çamlıbel, Koşma'sında şöyle sesleniyor;

" Kirpiğine sürme çek

Kına yok parmağına
Bu yıl yaşın girecek
Kız, gelinlik çağına

Şifa Niyetine

Rengarenk ojerlerin piyasaya çıkmasıyla, parmaklardaki tahti sarsılan kınanın, dolama, kaşıntı, allerji gibi Bazı cilt hastalıklarına da iyi geldiği söylenmekte, özellikle yaşlı kadınlara baş ağrısına, göz rahatsızlıklarına iyi geldiği zannıyla zaman zaman başvurulmaktadır. Her ne kadar büyük şehirlerde unutulmak üzereyse de, kutsal topraklardan kınaağacıgillerden bir bitkinin (Lawsonya alba) kurutulmuş yapraklarının toz haline getirilmesiyle elde edildiği ve uzaklardan getirildiği için, ecdat yadigarı olarak bilinip küçük yerlerde rağbet görmekte ve kullanılmaktadır. İster süslenme, isterse şifa niyetine kullanılan kınaya el, ayak, saç, sakal (Barbaros Hayrettin Paşa'nın sakalını kınaladığı kırmızı sakal anlamına gelen barba-ros lakabının onun için takıldığı söylenir.) gibi yerlerde rastlıyoruz. (Hatta, bazı köylerde, kadınların boyunlarının gerdan kısmına da yaktıklarını duymuştum.

"Kınayı getir aney,
Parmağın batır aney,
Bu gece misafirem,
Koynunda yatır aney"

diyen kına türküsünü duyduğumuzda, bir çok hemcinsim adına söyleyeyim ki, yaşlanmış dahi olsak, içimizdeki gelin kız harekete geçip göz pınarlarımıza yaşlar dolduruyor.

Hadi "Evlilerin sevdası
On parmağı kınalım
Bekarlardan ziyade..."
diyenini duymadınız, kıpır kıpır
"Çakmak çakmağa geldim
Kına yakmağa geldim
Ayşe teyze ağılama

Kızın almağa geldim"

diyenini de mi bilmiyoruz?

Köy ve Kına

Kına, nedense hep belik belik saçlarda, fidan gibi boylarda, ince bellerle birlikte anılmaktadır. Hangi köy kokan şiire baksanız, bu saydıklarımla karşılaşsınız. Kulağa pınar çağltısı gibi ahengli gelen, bestesi Münir Mashar Kamsıy'a, güftesi Leman Şenbay'a ait hicazkar şarkıda;

"Köylü gelin kına yakmış eline
Al benekli bir şal sarmış beline
Herkes hayran bu küçücük geline
Bende öyle, onu gördüm görelî"

dizeleriyle ne güzel anlatılmaktadır.

"Kız seni götürürler, ora neyindir?
Koluna yapışan anam, ağa kayındır
Senin ayrılığın bize ölümdür
Gel anam gel, gel bacım gel gelin olasin
Perşembe gecesi anam, benim olasin"

Atladı da geçti eşiği (Burası odladı geçti, yani ateşledi diyede söylenmektedir. Od-ateş)

Sofrada kaldı kaşığı
Gelin evler yakışığı
Kız sana da gerek bir baba
Ağlasın kaba kaba
İki gözüm canım baba
Bugün ayrılık günüdür"

Ya, okkalık bakır hamam taslarında ya da tepsilerde yoğrulup, üzerine mumlar dikilen, allı pullu, atlaslı ipekli elbise giyenlerin "Aman elbisemize mum damlamasın" diye azami gayret gösterdiği bir kına gecesine konuk olduğumuzun farkındasınız değil mi? Meşalelerden, mumlardan yıldızlardan gelen ısıltıların, göz pınarlarınızda kilerde katmerleştiğini söylemeye ne hacet? Kulak kabartıp dinleyiniz lütfen;

"Kız sen bu evlerin sucusu musun?
Çifte kardeşlerin anam bacısı mısın?"

deyip kadının yanık sesiyle tefe vururken çıkardığı timbirtıyı duyuyor, sesini işitiyor, mumların kokusunu hissediyorsunuz değil mi? Dikkat ediniz, sizin de üstünüze mum damlamasın...

"Altın tas içinde kınam ezildi,
Gümüş tarağın anam zülfüm kesildi.
Benim yazım gurbet ele yazıldı
Şen anam şen, şen bacım şen, evim şen olsun
İşte ben gediğim anam, yuvam kutlu olsun
Atladı da geçti eşiği
Sofrada da kaldı kaşığı
Gelin evler yakışığı
Kız sana da gerek bir kardeş
Ağlayasın yavaş yavaş
İki gözüm canım kardeş
Bugün ayrılık günüdür"

Kız, başında al ipekten duvağıyla, orta yere getirtilip bir sandalyeye oturtulup kına merasimine başlanırken, eğer öksüzse;

"Kağıt arasında kınası
Nerde de bunun gelin anası"

deniliyorsa ki genellikle bu hususa dikkat edilir. Eğer anne baba yoksa, ailede genç ölmüş baci kardeş varsa o kısımlar

söylenmez. Hatta teferruatlı kına gecesi yapılmaz, üç beş kişiyle yapılır. Neşeyle, güle oynaya gelen oğlan evinin kadınları bile ağlar.

"Anamın ekmeği burnumda tüter
Bir lokma verseler anam o bana yeter"

derken herkesin burnunun direği sızlar. Saçı örülüp, zülüfü kırkması (kahkül) kesilirken;

"Kız senin saçını, örerlerken (veya erken)
Burayı unut da anam, orayı öğren"

nevrinden öğüdümü yerlere denk gelinir.

"Entarım, kuşağım sardım belime
Ayrılık defterini de dürdüm elime
Benden küçüğünü koydum yerime
Şen anam şen, şen babam şen, evin şen olsun
İşte ben gedeyim anam, haberin olsun
Atladı da geçti eşiği
Sofrada da kaldı kaşığı
Kız sana da gerek bir baci
Ağlasın acı acı
İki gözüm canım baci
Bugün ayrılık günüdür"

Kız, gelin oluyor diye ölüme gitmiyor ya. Yeter ağladığı, kapı arkalarında gizli gizli yaş döken anasına, bacasına, halası, teyzesi, ninelerine de yazık. Sigara üstüne sigara yakan, duymak istemese de tef sesi, kına türküsü kulağına gelince yutkunmakla yetinen babaya "Daha düne kadar hazırola beklettim" diye üzülen kardaşe de yazık.

"B ü y ü k a n a m
bohçacığım bağlasın
Küçük anam diye diye
ağlasın"

diyen gür sesli kadına artık birisi "Dur" dese de gelinin kınasını vurmaya geçsek. (Divriği kına gecelerinden, türkülerinden ve modellerinden bahsettiğimize göre, ilçede kına yakmaya, kına vurma dendiğini de hatırlatalım.)

Düğünden önceki akşam yapılan kına gecesine oğlan evinden meş'alelerle gelinirmiş eskiden. "Kına basma" denilen bu gelişme esnasında, erkekler öne düşer, allı pullu elbiseler, okkalı takılarla kadınlar ve çocuklar da onları takip edermiş.

Kız evinde kına, gecesi olurken, oğlan evinde de erkeklerle yönelik hazırlanan "Elmalı Semah" ın olduğunu unutmayalım. (Bir nevi bekarlığa veda eğlencisi olan "Elmalı Semah" konusunu bir başka yazımıza saklayalım.) Karşılıklı iki kişinin İzzet Kara Erik Çağala, Kilisenin (Dumlucanın) Bayırına, Menövşem v.s gibi oyunlara, yerli ustalara oyularak içi nakışlanan kaşıkları şakırdatarak, çapuhlarla (Çapuh-Alkış) diğerlerinin de eşlik ettiği, neş'eyle hüznün içiçe yaşandığı akşamda, kına tez bitirilirse de artık evlerimize gitsek. Her ne kadar eğleniyorsak da, göz kapaklarımız ağırlaşmaya başladı bile...

Bestesi Erdinç Çelikkol'a, güftesi Reşat Özpirinççi'ye ait Hüseyini şarkıda da benzeri bir kına gecesinden sözediliyor.

"Kınamız var, buyrun dostlar buyurun
Bu düğünü hep dostlara duyurun
Sofralarda eşi dostu doyurun
Alkışlayın kutlulansın Emine
Oynayalım mutlulansın Emine"

Bir yandan kına türküleri söylenirken bir yandan da kınanın hazırlıkları tamamlanır. "Tohum denen, oğlan evinden kız evine gönderilen pınc kına, mum, gelinlik, çamaşır, ayakkabı v.s gibi hediyelerin içinden kına çıkarılıp yoğrulmuştur önceden.

Bestesi Erdoğan Berker'e, güftesi Ayten Baykal'a ait "Şakayık" adlı rast şarkıda;

*"Bırak aksın sırma saçın telleri
Tak üstüne yazmandaki gülleri
Yonca kokan o kınalı elleri
Kıymet bilen ele uzat şakayık"*

derken acaba kına geceleri mi düşünülmüştü? Kimi yörelerde olduğu gibi, gelinin nazlanıp bahşış istemesine Divriği'de rastlanmaz. Çünkü ayıp sayılır. Evinde geçireceği son gecenin hüznüyle, içi buruklaşmış, küçük bir kız uysallığındaki gelinin elini eline alan kadının, evlilik hayatı iyi geçmiş, sağlıklı sıhhatli, çoluklu çocuklu olmasına dikkat edilir. Geline uğur getireceğine inanılır.

Önceden çiğ iplik (Naylonsuz, pamuk) bükülerek (ya da eski tülbentler şeritler haline getirilerek) elde edilmiş kına ipleri, kına çaputları, asma yaprakları bir tepsi ile kenara hazırlanmıştır. Bemele çekilerek "Hayırlı uğurlu olsun" temennileriyle işe başlanır. Kına tek tek parmaklara sürülürken bir yandan da misafirlere mum dağıtılır. Kına vurma işi bittikten sonra gelinin koluna giren iki kişi tarafından, bereket olacağı inancıyla bahçedeki dut ağacının altına götürüp başına dut sallama merasimi başlayacaktır. Eğer bahçede dut yoksa ya da mevsimi değilse gelinin başında altın takılar sallanır, o da dut gibi berekete yorulur. Gelin dut ağacının altına götürülürken, elinde mumlarıyla, genç kızlar, gelinler ve çocuklar da ardi sıra neş'e içinde giderler. (ilçede şamatalı, herkesin ayakta olduğu zamanlarda yaşlinın birinden "O ne, gelin kınaya mı kalktı oturun yerinize", yollu ikazı almanız işten değildir.) Gene o gün, gelinin haricinde, çok kimseye de kına yakılacağı için, çok geç yatıldığından, her tarafın ışıklarının yandığından olsa gerek, şair zamanlarda da "Kına gecesini mi var, her tarafın lambası yanıyor" diye soru sorana denk gelebiliriz.

Kına kına dedik, geldik son bölüme. Sizleri fazla merakta bırakmadan kına modellerine geçelim. Kına modelleri, yüksüf, gec süleği, parmak süleği ve zampara boya gibi adlarla anılır. (Erkeklerin ve oğlan çocukların sürünmediği kınada çocuklara "Karin ölür" tehdidi savrulur.) Eğer çok ısrar edilirse serçe parmağına yakılır. Kınanın rengi koyu olması arzulanır, turuncu tutmuş bir kına makbule geçmez. Kınanın koyu tutması için ceviz yaprağı, yarpuz gibi bazı bitkilerden yararlanılır. Kaynatılıp soğutulan suyuyla ezilen kına daha iyi renk verir. Renkli basmaların kare şeklinde dikilip, iki çapraz köşesine bağcık dikilmesiyle hazırlanan kına çaputları her gelinin çeyizinde mutlaka bulunur. Nişan, düğün, kandil, bayram, loğusalık gibi durumlarda kaynanası çaput bulacak değil ya; Gelinin kına çaputları ne güne duruyor? Bir de en üste naylon çorap geçirdiniz mi ne taşar ne bulaşır bir yana.

Yüksüf : Daha çok kız çocuklarla, yaşlı kadınlara uygulanan bir modeldir. Parmaklar ikinci boğum ortasına kadar kınayla tek tek sivanır. Alta taşmamasına dikkat edilir. Eğer bir tarafa taşacak, bulaşacak olursa önceden bir tas içine hazırlanan su ve bezle silinir. Parmaklar tek tek kınalandıktan sonra ayrı ayrı salamura asma yaprağıyla sarılır. Onun da üzerine, yumuşak olması için eski bezler sarılır. Avuç ortasında madeni para büyüklüğünde yuvarlakça kına vurulup o da önce asma yaprağı sonra bezle sarmalanır. Çok sıkı olmamak kaydıyla bezlerle bileğe kadar bağlanır. Eğer isteniyorsa ayağa da aynı model uygulanır. Yalnızca parmaklara vurulan kına da eller gibi sarılır. (Özellikle

çocuklara kına yapılırken, tuvalet sorunu çıkmasın, usandım demesin diye geç saatlerde yapılmasına özen gösterilir.)

Zampara Boya: Parmaklar aynen yüksüf gibi yapılır. Avuç içine yuvarlaklık yerine ipler bağlanarak geometrik şekil verilir. Ayakta yüksüf modelindedir. Pek yaygın olmayan bir modeldir. sülekle yüksüfün karmasıdır.

Gelin Süleği: Bu modelde parmaklardan başlanarak ele şeritler halinde iplik sarılır. Elde de ayakta da bileğe kadar sarılan bu ipliğin üzerine kına vurulur. Ertesi gün kına yıkandığında ilginç bir görüntü oluşur. Bu da artık unutulmak üzere olan bir modeldir.

Parmak Süleği: Kınalar içinde en rağbet göreni bu model olup gelinlere mutlaka uygulanır. Bahsettiğimiz ipler, bu sefer hayli incelik isteyen bir maharetle parmaklara sarılmaktadır. Çapraz olarak saç öreri gibi ipi parmağa saran kadın ikinci boğuma kadar yapar bu işi; daha fazlası hoş görünmez. Elin içi ve üstüne de ip bağlanıp geometrik şekil verilir. Ancak parmaklarına da uygulanan bu modelden ayrı, farklı bir bağlayış şekliyle yapılan gelin süleği vardır ki bunun kadar yaygın değildir. Birincisinde parmak üstlerinde yarım baklava şekli oluşurken, diğerinde yarım kare şekli ortaya çıkar. İlçe merkezinde yüksüf, zampara, gelin süleği, parmak süleği gibi modelleri karşılık köylerde sıvama, kedi pençesi gibi modellere de rastlanmaktadır.

Eğer kına bayram günü için yakılıyorsa, sabah erkenden pisirilen atlatı pilavın buharına tutulması da gelenektir. Kınanın kararması için yardımcı bir unsur olarak görülür.

Kına ve Yas: Kına eğlenme, süslenme aracı olarak görüldüğünden dul kadınlar, genç bir yakını ölenler kına vurulmazlar. Bir akraba veya konşudan cenaze çıkmışsa yas bekleme müddeti olan 40 günü beklemek zorunda olup bu süre içinde kına yakmazlar, düğüne nişana vs. gitmezler. Ölen bir kimseye kefenlenirken kına sürüldüğüne şahit olduğumuz gibi, çocuğu ölmüş bir kadına da "ben çocuğumun ölümüne sabrediyorum, üzülmedim" mesajı veren kına yakıldığına rast geliyoruz. Başka yerlerde askere gidenlere yakılan kınaya Divriğide rastlanmaz. Nişanlı kıza, oğlan evinden gönderilen kurbanlığa kına- boya sürülmesi gelenektir. Yaşlılar torunlarına kına yaka; en kendisinin boynuna da bir parça sürerler.

Rastgele yapılmayan ince bir zekanın ürünü olarak gördüğüm bu kına modelleri bu zarif ellerde, bir de takıyla birleşince ki genellikle altın, elmas, incidir. Gümüş ve diğerlerine pek rastlanmaz hakikaten tablo gibi bir görüntü ortaya çıkar. Parmaklara cazibe katan yer yer kararmış al kınasıyla, bindallı ya da üç etek giymiş, al çadırına bürünmüş yeni gelinin seyrine doyum olmaz. (takıları ve kıyafetleri de bir başka yazımıza bırakalım.)

Eski sanatçılarımızdan Kartal Kaan'ın
" Köyümde şenlik var, köyümde düğün
Allansın pullansın, köyümüz bugün
Sarı sarı liralara, ellerinde kınalar
Kızlar gelin olunca
Hem gider, hem de ağlar,
Hem gider, hem de ağlar"

dizelerinde olduğu gibi dileriz yuvarlarımız hep şenlikli-düğünlölü, liralı-kınalı olur.

Yardımcı Kaynaklar

(Cumhuriyet Dönemi Türk Şairleri Antolojisi)
Türk Musikisi Bestekarları Külliyyatı-Rahmi Kalaycıoğlu

Müzik ve Antropoloji*

Vural YILDIRIM *

İnsanoğlunun en önemli özelliği şüphe ve merakıdır. Varolduğu günden beri çevresi ve kendisi ile ilgili meraklı olmuş, bu noktadan hareketle olayları çeşitli yollarla açıklamıştır. Açıklayamadığı olaylara doğa üstü güçlerin neden olduğu kanısına varmış¹, zaman zaman bu güçlerle anlaşmak - uzlaşmak için çeşitli yollara² başvurmuştur.

Dünya sahnesine çıkışından bir süre sonra insanoğlu dilini³ geliştirmiş ve böylece doğa ile yaşam arasındaki süreçte elde ettiği deneyimlerinin kendisinden sonra gelenlere sözlü olarak aktarmaya başlamıştır.

İnsanlığın dünya üstündeki dinamik sürecinin bir evresinde yazının bulunuşu⁴, tarihin en önemli olaylarından sayılarak (hatta tarihin başlangıcı denebilir), varlığını belgelemeye, deneyimlerini söz dışında yazıya aktarmaya başlamıştır. Yukarıda da değindiğim gibi elde edinilen birikimler doğrultusunda salt doğa üstü güçlerin varlığıyla "dünya düzeninin"⁵ sürekliliğinde şüphelenen insanoğlu, çevresini şüpheli - meraklı ve dikkatlice inceleyerek elde ettiği bulguları yavaş yavaş sistematik hale getirmiştir. Sistematik bilgiler topluluğuna genel olarak bilimsel bilgi dersek, bilimin tohumlarının nasıl atıldığını da anlamış oluruz.

Bilimin ortaya çıkışında kesin bir tarih vermenin doğru olmadığı kanısındayım. Fakat sosyal bilimlerin kendini hissettirmeye başladığı dönem özellikle 19 yy. ve sonrasıdır. Bu dönemde hızla gelişen sanayi ve beraberinde heterojen kültür, sosyal bilimlerin çıkışını ve gelişmesini hızlandırmıştır.

19. yüzyıldan itibaren kendini bilimsel alanda kabul ettirmeye başlayan antropoloji müziği önemli ölçüde etkilemiştir⁶. Müziği yalnızca ıcradan ibaret, eğlenceye dönük düşünenlerin yerini antropoloji⁷ sayesinde bilimsel bir disiplin olarak ele alanların sayısı giderek artmaya başlamıştır. Antropoloji ve müzik kendi içlerindeki gelişimlerini birbirlerine paralel olarak sürdürmüşlerdir. Müziği kültürel ürün olarak ele alıp, toplumsal yapı⁸ ile bağlantılı olduğunu antropoloji sayesinde kurumsallaştırıyoruz.

Antropolojinin birey olarak insanla ilgilenmediğini ve insanın grup içinde yaptıklarını (Saran, 1993, s:21) ele aldığını, incelendiğini söyleyebiliriz. Bu noktadan hareket eden müzikbilimi, müziği toplumdan soyut düşünerek ele almaz. Kültürel bağlamda müziği ve onun topluma ve toplumun da müziğe olan etkisini inceler. Son yüzyılda 1908-1910'da, İngiltere'de gelişen sosyal antropoloji; insan davranışlarını karşılaştırmalı incelemesi olarak tanımlanabilir. (Saran, 1993, s: 23). Bu bakış açısının bir benzeri karşılaştırmalı müzikoloji olarak karşımıza çıkar.

Antropolojinin çalışma ve ilgi alanlarının çok çeşitli olması, onun belirli alt başlıklarda ele alınmasını beraberinde getirmiştir. Sosyal antropoloji, kültürel antropoloji, etnoloji

vb. tüm bu başlıkların içinde antropolojinin müzik bağintısında en önemli konusu kültürdür. **Kültür**; "İnsanoğlunun öğrendiği bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün (Taylor, aktaran Güvenç), ya da "insanın doğanın yarattıklarına karşın yarattığı her şey (Marx, aktaran Güvenç), diye tanımlarsak, sanatın ve müziğin anlanması ve bağlamı kolayca anlaşılır. Kültür için bunlara benzeyen yüzden fazla tanım yapılmıştır. Sonunda bu kadar çok bilimsel tanımları olan kavramın tanımlanamayacağı (Berelson, aktaran Güvenç) söylenmiştir.

Kavramların açılımı, tanımlanması konusunda yüzlerce açıklama yapılabilir. Burada asıl önemli olan tanımların içinde sanatın özellikle vurgulandığıdır.

Kültürlerin temelinde yaratıcılık vardır. Yaratının üst boyutu ise sanattır.

Sanat, toplumsal yapı içinde estetik ifadeler bütünüdür. Strauss (1995), "Etnoloğun sanatı göz ardı etmesi, her durumda olanaksızdır; çünkü herşeyden önce sanat kültürün bir parçasıdır ve belki daha da önemlisi etnologların özellikle incelediği görüntü türü olan, doğanın kültür tarafından yönlendirilmesinin en üst düzeyini oluşturur" sözleriyle etnoloğun sanatı soyutlamayacağı sanatın da toplumsal yapının bir parçası olduğunu net bir şekilde ifade eder.

Yukarıda genel olarak antropoloji konusuna ve zaman zaman müziğe değindim. Müziğin ve antropolojinin tek bir kavram ile ifade edildiği etnomüzikoloji; aslında her ikisini anlatmaya yeterli olmasa da bize bu konuda oldukça doyurucu bilgiler verir. Bu nedenle müzik antropolojisi, müzik etnolojisi ya da etnomüzikoloji denilen bilim dalının irdelenmesi onunun bütüncül olarak ele alınmasını sağlayacaktır. O halde "Etnomüzikoloji nedir?" sorusunu sorarak ve yanıt vermeye çalışarak konumuza devam edebiliriz.

Terimin ikircilliği, bize tanımlanması konusunda, tıpkı kültür teriminde olduğu gibi, oldukça zorluklar yaşatır. Bu nedenle etnomüzikolojinin tanımı hakkında çok çeşitli açıklamalar yapılmıştır.

Bazı tanımlar:

"Bilimsel ve insanbilimsel araştırma yöntemlerini birleştirerek insanın müziğe dayalı, iletişimiyle uğraşan bir disiplindir." (John Blacking, Folklor/Edebiyat)

"Çağdaş insanın müzik incelemesidir." (Chase, Folklor/Edebiyat)

"Sömürge zihniyetinin bir parçasıdır." (Ahmet Yürür, Folklor / Edebiyat)

Tanımların yapılan alıntılardan fazla olduğunu ve bu

* Konferans Metni, 23 Mart 2000, Marmara Üniversitesi, Atatürk Sanat Merkezi

* Etnomüzikolog

konuda netliğin sağlanamadığını özellikle belirtmek yararlı olacaktır. Müziği toplumsal yapıdan soyut düşünmek ve onu kendi içinde tanımlamak oldukça zordur. Müzik yapı içinde anlam kazanır. Çünkü müziğin dışında toplum ve kültür vardır. Yani bizim dışımızda bizi kuşatan ile eşdeğerdir. Bu nedenle, Strauss (1995, s:173) "Kültür, dışsal gelenekten edindiklerimizdir." der. Müzik için de, müzik kültürü için de aynı durum geçerlidir. Müzik kültürün bir parçasıdır. Etnomüzikoloji, varolan müzikleri ve buna bağlı olarak insanların davranışlarını müzik ile ilintilerini kültürel bağlamda inceler. Tüm bu incelemelerinde kendine alan olarak insan ve toplumu, toplum içinde davranışları seçer. Böylece müzik biliminin konusu ile antropolojinin konusu aynılaşır. Ayrıca etnomüzikoloji varolan müzik kültürlerini ortaya bilimsel verilerle koyarken, zaman içindeki müziğin değişimini de tespit eder.

Yaygın olarak etnomüzikolojinin halk müziklerini, doğu müziklerini ve çağdaş müziğin sözel geleneklerini incelediği sanılır. Bunların yanında müziğin kökenleri, değişimi, müziğin sembol olarak işlevi varsa evrensel özellikleri, toplum içindeki konumu, sistemlerin karşılaştırılması, müzik ile dansın varolan ilişkisine yönelik kuramsal sorunlarla ilgilenir. Başlangıçta etnomüzikologlar müzik sistemleri üzerinde yoğunlaşmış, kültüre yönelik çalışmalara gazla ilgi göstermemişlerdir. Giderek ağırlığını hissettiren antropoloji, müziğin; kültür içinde incelenmesini, müzik kültürlerinin karşılaştırmalı ele alınmasını ve insanın müzikal davranışlarına odaklanmayı sağlamıştır.

Etnomüzikoloji çalışmalarında iki teknik yenilik önemlidir. 1885 yılında İngiliz fizikçi ve sesbilimci Alexander S. Ellis tarafından geliştirilen perde ölçüm sistemi (cent) 1877 yılında Amerikalı bilimci Thomas Edison'un icadı fonograf. Fonografin icadı ile alanda kaydedilen müzikler tekrarlı dinlenebilme özelliğine kavuşmuştur. Cent (sent) sistemi sayesinde bir oktavın 1200 eşit parçaya bölünebilmesi, batı ve batı dışı toplumların ses dizilerini ölçmeyi kolaylaştırmıştır.

Etnomüzikolojinin kendine özgü disiplin olmasının temelinde, bilimsel yöntem ve teknikleri kullanarak müziği incelemesi ve araştırması yatar. Çünkü müzik, kültür bağlamıdır. Bu bağlam onu sosyal bir olgu konumuna getirir. Bağlam dışında, müziği anlamlandırmak zorlaşır. Müzik belki de bağlamı dışındakilere herhangi bir ses gibi anlamsız gelebilir.

"Sesler ve koşullar, insanların kendisiyle ya da ötekiyle ilgili düşünceleri ya da bedensel duyguları ile tutarlı bir biçimde ilişkilendirilmedikçe müzik, toplumsal etkinliğin ya da beden üzerinde bir etkiye sahip değildir." (Blacking, s:17)

Müzik kültür bağlantılı olma nedeniyle kültür ile paraleldir ve benzeşim içerir.

Müzik dizisi sonsuzluk içerir. Kültür çok çeşitlidir.

Müzik dinamiktir. Kültür değişir.

Müzik farklılığı bünyesinde barındırır. Kültür özümser.

Müziği kültür yaratır. Kültürü insan yaratır.

Özellikleri bu şekilde sıralayıp çoğaltabiliriz.

Tüm disiplinlerde olduğu gibi müzikbiliminde de kuramsal olarak bilimsel perspektifi tam gerçekleştirebilmiş değildir. Ülkemizin çeşitli illerinde bulunan müzikbilim bölümleri

kullandıkları kendilerine özgü terminolojiyi ekol gibi sunmakta ve kavramlar-kuramlar karışmaktadır. Oysa ki terminoloji, kavramın içinde kullanılan dili belirtir. Kuram ise, bakış açımızın bilimsel dayanağıdır.

Müzikbilim içindeki olumsuzlukların, yeni kuşak müzikbilimcilerimiz tarafından aşılacağını ümit ediyorum.

1. Mitler, dinler bu nedenlerle ortaya çıkmıştır. Konu ile ilgili kaynaklar, kaynakça kısmında verilecektir.

2. Din, büyü vb. konular zaman zaman birbirine karıştırılır. Din ve büyü birbirinden iki ayrı olgudur. Din için Wells "Doğüstü güçlere olan inançla ilgili zihinsel tutumlar ve davranış örüntülerini bütünleşmesi" der. Bu nedenle dinin tanımı ve kavramlaştırılması oldukça zordur. Böyle önemli bir kavramı tanımlamak için pek çok araştırmacı çeşitli özel toplumların inançlarına yönelmiştir. Yönelim sonucu, Anamizm, Totem, Tabu, Mana inancı, Şamanizm vb. dinlerin tanımlanması yoluna gidilmiştir. Buradan dinin devletleştiği, genel dört büyük dine ulaşıldığı söylenmektedir. Fakat zaman açısından bakıldığında da durumun netliği şüphelidir.

Büyük ise dine göre daha farklı bir konumdadır. "...her zaman için belirli amaçların elde edilmesine yönelik, gerekli dua ya da tilsimli sözleri bilen herkes için dolaysız ve gecikmesiz sonuç vereceğine inanılan, tanrıların yardımından bağımsız, toplumsallıktan çok, kişiye özel etkinlik alanı (Wells, 1984). Malinowski ise büyüün gelenekten türediğini, mistik yönü olduğunu ve topluma açık olmayan yanı bulunduğunu vurgular.

3. Dil antropolojinin en önemli alt dalından biridir. İnsanı doğadan ayıran düşünme yetisinin yanında birikimleri aktarabilmesi açısından dilin ortaya çıkışı bir devrim niteliği taşır. Hiç şüphesiz dil karşılıklı iletişim aracı olarak keyfi ya da nedensiz yaratılmıştır. Aynı zamanda kültürel ortamın farklılığı, dilin de farklılığı beraberinde getirmiştir. Dilin de tipki müzik gibi kültürü yansıttığı, bünyesinde toplumun kodlarını barındırdığı yapılan çalışmalarla kanıtlanmıştır.

4. Dilin ortaya çıkışından sonra en önemli devrim yazının bulunusudur. Birikimlerini dil ile aktaran, iletişimini dil ile sağlayan insanoglu, seslerini simgeye dönüştürülmesini bilmiş ve yazıyı bulmuştur. Yazının bulunuşu yapılan tüm etkinliklerin, yaşanan olayların günümüze "olduğu gibi gelmesini" sağlamıştır.

5. Neph Saran, Antropoloji. İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1993

6. Walter Fekkes adlı antropolog alanda ilk ses kayıtları yapan kişi olarak (1889) bilinir. Bu kayıtlarda kızıldillerin şarkıları mevcuttur. Yıldırım Erdener "Etnomüzikoloji Nedir?", Türk Folkloru Araştırmaları, Ankara, Özbek Matbaası, 1988/2

7. Müziğe antropoloji dışında birçok sosyal bilim dalının katkısı olmuştur. Psikoloji, tarih, toplumbilim vb. antropolojinin genel olarak yazıda ele alınma nedeni etnomüzikoloji kavramının içine antropoloji olmasından ötürüdür. Bunun yanında etnomüzikoloji ile uğraşanların farklı dallardan olduğunu biliyoruz. Örneğin; Carl Stump; Felsefe-Psikoloji Erich Moritz Von Hornbostel; Kimya-Fizik, Franz Boaz; Antropolog; Fizik-Coğrafya. Ayrıca yazı içinde müzik, müzik bilimleri ve etnomüzikoloji belirtilmediği yerlerde aynı anlamda kullanılmıştır.

8. sosyal yapı, doğrudan doğruya gözlenebilir bir şey olmakla beraber, gözlenebilen, ilişkilerden çıkarılan yapısal (ilişkisel) biçimlerin soyutlanmasıdır. Bu yapısal soyutlamalar bütüne (kültüre) bağlanmadan anlaşılabilir, anlatılmaz. Radcliffe Brown'dan aktaran Bozkurt Güvenç, Kültür Konusu ve Sorunlarımız, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1985

9. Bu sisteme göre yarım sesler 100 eşit parçaya bölünebiliyordu. Böylece Avrupa dışı ülkelerin müziklerindeki aralıklar ölçülebiliyordu. 1877 yılında Thomas Edison tarafından fonograf icat edildi.

Kaynaklar

Bozkurt GÜVENÇ.

Kültür Konusu ve Sorunlarımız, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1985

Bozkurt GÜVENÇ.

İnsan ve Kültür, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1994

Neph SARAN.

Antropoloji, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1993

Claude Levi Strauss.

Din ve Büyü, (Çeviren: Ahmet GÜNGÖREN), İstanbul, Yol Yayınları, 1993

İrk, Tarih ve Kültür, (Çeviren: Haldun BAYRI v.d.), İstanbul, Metis Yayınları, 1995

Jean SERVIER

Etnoloji, (Çeviren: Mehmet Ali KAYABAL) İstanbul, İletişim Yayınları, 1992

Komisyon

Sosyal Bilimleri Açın, (Çeviren: Şirin TEKELİ) İstanbul, Metis Yayınları, 1996

Marc AUGÉ

Çağdaş Dünyaların Antropolojisi, (Çeviren: Hülya TUFAN), İstanbul, Kesit Yayıncılık, 1995

Yıldırım ERDENER

Etnomüzikoloji Nedir?, Türk Folkloru Araştırmaları, Ankara, Özbek Matbaası, 1988/2

Vural YILDIRIM

Röportaj (Yapan: Ö. TUZCU), Papyrus, 1999/32

"Kahramanlık Öğelerinin Müziğe Yansımaları", Toplumbilim, İstanbul, Bağlam Yayınları, 1991

Ders Notları

John BLACKING

Etnomüzikoloji, Folklor/Edebiyat (Çeviren: Çiğdem KARA), Ankara; Ürün Yayınları, 1999/17

Bruno NETTL

Etnomüzikoloji Nedir?, Folklor/Edebiyat (Çeviren: Ayten KAPLAN), Ankara; Ürün Yayınları, 1999/17

Ahmet YÜRÜR

Röportaj (Yapan: Melih DUYGULU), Folklor/Edebiyat, Ankara; Ürün Yayınları, 1999/17

Feza TANSUĞ

Röportaj, (Yapan: Vural YILDIRIM), Folklor/Edebiyat, Ankara; Ürün Yayınları, 1999/17

Calvin WELLS

İnsan ve Dünyası, Etnomüzikoloji, (Çeviren: Bozkurt GÜVENÇ), İstanbul, Remzi Kitabevi, 1984

Sigmund FREUD

Dinin Kökenleri, (Çeviren: Selçuk BUDAK), Ankara; Öteki Yayınevi, 1995

Bronislaw MALINOWSKI

Büyü, Bilim ve Din, (Çeviren: Saadet ÖZKAL), İstanbul, Kabcacı Yayınevi, 1990

Beledi ve Eham Dokumalarının Özellikleri ve Günümdüzde Kazandığı Yeni İşlevler

19. Yüzyılın ortalarından sonra Avrupa'da gelişen dokumacılık sanayiinin makineli üretime geçmesi sonucu, tüm atılımlara karşın Türkiye'de de el dokumacılığı giderek önemini yitirdi... Bugün el emeğine dayalı üretim ne gereksinimleri karşılayabilecek miktarda sağlanması, ne de fiyat açısından makine üretimi ile rekabet edememektedir. Özellikle Ege yöresindeki birkaç dokuma tezgâhı ise, günün koşullarına karşı direnmeye çalışıyor.

Doç. İsmail ÖZTÜRK* - Esra KAVCI**

El dokumacılığı, insan gücü ile çalışan tezgâhlarda, el emeğine dayalı üretimi yapılan bir dokuma işlemidir. Ülkemizde, özellikle kırsal alanda ya geçim kaynağı, ya da ikinci bir iş olarak varlığını sürdürmektedir. Cumhuriyet döneminde hızlı gelişme gösteren, tekstil endüstrisinin bir kolu olarak, aile işletmeleri biçiminde bugün de kısmen varlığını sürdüren el dokumacılığı, ilk ortaya çıktığı günden günümüze dünyada, özellikle ülkemizde, endüstri devrimine gelene kadar bütünüyle el emeğine dayalı bir üretim içinde görülür. Ancak gelişen endüstriye koşut olarak, kumaş ve diğer dokumaların üretiminde kullanılan makinelerin geliştirilmesi ve kimyasal boyaların kullanıma girmesiyle, dokumacılık endüstrisi hızlı bir gelişme gösterir. Bu gelişme, insan gücüne ve el emeğine dayalı üretimi yapılan geleneksel dokumacılığın yavaş yavaş terk edilmesine neden olur. Bununla birlikte endüstri devrimi sonucu ekonomileri hızla gelişen bazı ülkelerle, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde, el dokumacılığının durumu aynı değildir. Endüstrileşmiş toplumlara oranla az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde, el dokumacılığı, günümüze ulaşabilen ve bugün kısmen fonksiyonunu sürdürebilen bir uğraş alanıdır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülkemizde tekstil endüstrisinin oluşturulması için yeni atılımlar olur. El dokumacılığı ile makineleşen dokumacılık arasında dengelerin kurulması planlanır. Bu konuda yerli kumaş kullanımını teşvik için yasa çıkar. Kumaş üreten ulusal fabrikalarımızı korumak ve ulusal servetimizin dışarıya giden bölümünü sınıflandırmak amacıyla, hükümet tarafından önerilen bu kanun teklifinin mecliste görüşülmesi sırasında, kanunun getirdiği zorunluluğun bütün memurlara uygulanması için milletvekillerinin yaptıkları önerilere, komisyonca verilen cevapta, buna hali hazırda iç üretimin yetmediği, çünkü Ticaret Bakanlığı'nın topladığı bilgilere göre ülkemizde yılda 2.000.000 (iki milyon) metre kumaş üretildiği bildirilmiştir.¹

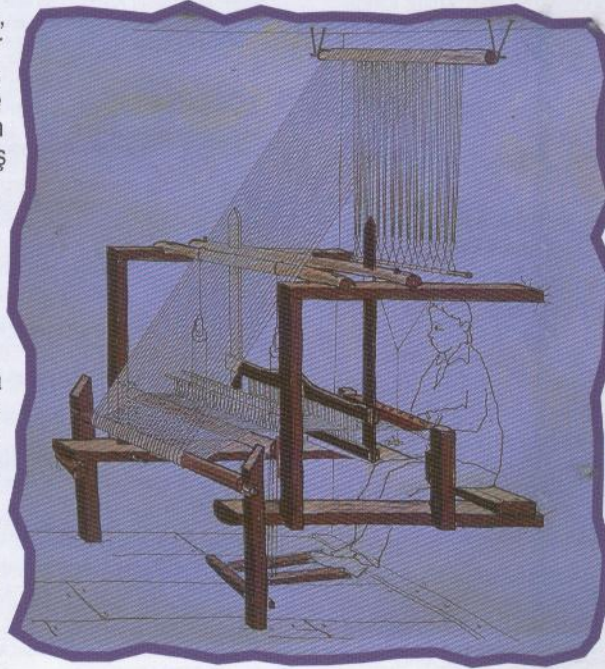
1940'lı yıllara gelindiğinde ülkemizde iplik ve dokuma üretiminde hizmet veren 4'ü Sümerbank'a ait toplam 15

fabrika vardı. Bu dönemde el tezgâhlarında yapılan dokuma, genel üretimin %39'a varan tahmini bölümünü oluşturmaktadır. Aynı yıllarda, sanayileşmenin yanında devlet, el dokumacılığını teşvik etmek amacıyla, yurdun çeşitli bölgelerine el tezgâhı dağıtmıştır. Konuya ilişkin Ulus Gazetesi'nde "Halka 3000 El Tezgâhı Tevzi Olunacak" başlığı altında şu bilgiler yer almaktadır. "İktisat Vekâleti el sanayiinin inkişafı maksadıyla el sanayiinin fazla ilerlemiş olan yurt köşelerindeki sanayi erbabına el tezgâhları tevziini kararlaştırmıştır. Vekâlet, şimdilik 3000 el tezgâhının imalini müteahhide ihale etmiştir. Tezgâhlar vekâlete teslim edildikçe, tespit olunan mıntikalarda halka tevzi olunacaktır."²

Bu atılımlara rağmen Türkiye'de el dokumacılığı gün be gün önemini yitirdi ve sürekli bir gerileme gösterdi. Bunun başlıca nedenlerinden biri olarak 19.yy.'ın ortalarından sonra Avrupa'da gelişen dokumacılık sanayiinin makineli üretime geçmesi ve ülkemizin bu sanayiden uzak kalması gösterilmektedir. Dolayısıyla el emeğine dayalı üretim, ne ihtiyaca cevap verecek miktarda sağlanması, ne de fiyat açısından, makine üretimi ile rekabet edememiştir. Daha sonraki yıllarda, el emeğine dayalı dokumacılık ile makineleşen dokumacılık arasında sağlıklı bağların kurulamaması

nedeniyle de el dokumacılığı, kendi çabasında desteksiz kalmıştır. Günümüzde ise aile işletmeleri biçiminde kısmen makineleşmiş olarak belli bir tekstil kuruluşuna üretim yapar durumda veya toplumun kendi ihtiyacı için ya da ikinci bir uğraş alanı olarak hizmet vermektedir.

El dokumaları, yörenin özelliğine göre birbirinden farklı şekilde dokunmaktadır. Yörenin doğası, geleneksel yaşam biçimi, dokumacılığı etkilemektedir. Dokumacılık zamanla bu etkilenden dolayı ya biçim değiştiriyor ya da tamamen ortadan kalkıyor. Sözgelimi; Ege Bölgesi'nde Muğla'nın Fethiye ilçesinde yapılan Üzümlü dokumaları ve Manisa'nın Demirci ilçesinde yapılan Önnemen dokumalarında olduğu gibi. Üzümlü dokumaları, başörtüsü, gömleklik, yatak-divan örtüsü ve sofa örtüsü olarak kullanılırken, günümüzde

* D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölüm Başkanı
** D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Araştırma Görevlisi

karakteristik özelliğini kaybedip, turistik amaca yönelik üretimini sürdürmektedir. Önemli dokumaları ise geçmişte geleneksel kıyafetlerle kullanılırken, günümüzde artık üretimi yapılmamaktadır.

Bir kaynakta, geleneksel Türk dokumacılığına ilişkin özet ile şu bilgilere yer verilmektedir; "Eğer

bir Türk Sanatı kitabına dokuma bölümü ile başlasaydık, çok kimsenin tuhafına giderdi." Ancak dokumanın, Türk'e özgü, en has uğraş, tarih boyunca toplumla iç içe olan ve toplumun bütün kesimini ilgilendiren, kökeni çok eskilere giden bir sanat alanı olduğu da yadsınamaz. Hiç bir toplum, yerleşik düzende de dokuma ile Türk toplumunda olduğu gibi böylesine içli dışlı olmamıştır.

Türk kültürünün sanatsal duyarlılığını en doğrudan yansıtan sanat dalı dokumadır. Halı, kilim, kumaş, keçe kişinin günlük yaşamında, giyiminde, yatağında, yorganında hep kullanılagelmiştir. Türk toplum yaşamında önemli bir yer tutan bu dokumaların kimisi, göçebe yaşamında el tezgâhlarında üretilip genç kızların çeyizinde, kimisi sultanın isteği ile ülkenin değişik yerlerinde üretilip saraylarda yer almıştır.

Türklerin geleneksel yaşamı dokuma ile sarılıdır. Bu geleneksel yaşamda olduğu kadar sarayda da öyledir. Bu sultanların çevrelerine dağıttıkları en önemli armağan paradan sonra kumaştır. Sözelimi, "I. Mahmut'un (saltanatı 1730-1754) ender müzehhiblerinden İsmail'e verdiği hediyeler gümüş kemerler, kaftan, şal kuşak, entari, çakşır gibi kimi giyime ilişkin eşyalardı."⁴ Bu anlamda dokuma, hem ticari mal, hem de kültürel ve sanatsal bir üründür.

Osmanlı dönemi Türk kumaş sanatına bakıldığında 15. yy. öncesinde adını duyuran ve ününü yüzyıllarca koruyan Bursa'nın önemini, kumaşa gereken değeri veren, onu hazine eşyası olarak koruyan saray ve sarayın lüks kumaşa olan ihtiyacını, bu ihtiyacın üretime ve kaliteye etkisini göz ardı etmemek gerekir.

Saray ve sarayın seçiciliğinde gelişen, aynı zamanda değerli bir mal olarak hazine eşyası gibi işlem gören lüks kumaş üretimi yanında, toplumun bütün kesimlerinde, günlük yaşamda giysi, yatak-yorgan örtüsü ve diğer ev tekstili olarak kullanım alanı bulan bir başka kumaş üretimi de söz konusudur.

Bu yazıda, toplumun geniş kesimini ilgilendiren, geçmişte birisi kadın dış giyiminde, diğeri de yatak, yorgan, yastık yüzü, bazı yörelerde giyside kullanılan iki kumaş örneği ele alınacaktır. Bunlardan Ehram, Erzurum, Bayburt ve yörelerinde kadın dış giyimi olarak, toplumun kendi gereksinmesi için, yörede geleneksel yaşamın bir parçası olarak, üretilip-tüketilirken, Beledi dokumaları, ekonomik anlamda, kent kesiminde, ahiilik kuralları içinde üretilip, genelde, yorgan ve yastık yüzü olarak pazarlanmaktadır. Bu bakımdan her iki kumaşın üretim amaçları kadar kullanım alanlarında da ayırım sözkonusudur. Günümüzde her iki kumaş türü de geçmişteki üretim amaçları dışında, yeni işlevler için üretilmektedir.

Yazının sonunda verilen bibliyografyadan da anlaşıldığı üzere, araştırma-incelemelerimize konu olan Beledi ve Ehram dokumalara ilişkin yayınlanan, kitap, makale, bildiri veya lisans ve lisansüstü tezlerde yeterli bilgi bulunmaktadır. Bildiride sözkonusu dokumaların günümüzde kazandığı yeni görünüm ve geleceğine ilişkin sorunları tartışmak amaçlanmıştır. Beledi ve Ehram dokumaların üretim teknikleri ile geleneksel kullanım alanları Kenan Özbel'in

"Beledi Dokumaları" (tarih yok) kitabında, Hikmet Gürçay'ın Türk Etnografya Dergisi'nin 12. sayısında (1969) "Beledi Dokumaları" konulu yazısında, Ayten Sürür'ün 1979 yılında, "Dokuma Sanatlarının İzmir ve Çevresinde Tarihsel Gelişimi, Beledi Dokumaları ve Bugünkü Durumunun Değerlendirilmesi" başlıklı ve Levent Hekimoğlu'nun 1980 yılında "Beledi Tezgâhlarında Yapılan Kumaşlarla Günümüz Armürlü Tezgâhlarında Yapılan Kumaşların Karşılaştırmalı Bir İncelemesi" başlıklı yayınlanmamış yüksek lisans tezlerinde ayrıntıları ile ele alınmıştır.

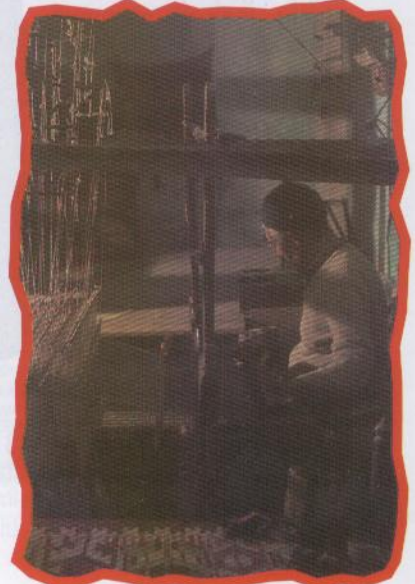
Ehram dokumalarına ilişkin olarak da, Şahin Yüksel Yağan'ın "Türk El Dokumacılığı" adlı kitabında, Mehmet Sabır'ın 1981 yılında I.Ulusal El Sanatları Sempozyumunda bildiri olarak sunduğu "Ehram", Mücella Kahveci'nin, 1995'de, Türkiye'de El

Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumunda "Bayburt Yöresi Ehram Dokumacılığının Çağdaştırılması ve Yeni Fonksiyonlar Kazandırılması" başlıklı bildirimlerinde ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

16. Asırdan Beri Üretiliyor...

Beledi dokumaları 16.yy.'da Tire'de, daha sonra Bursa, Manisa, İzmir ve Konya'da üretilen, hammaddesi pamuk ipliği olan bir

dokumadır. Bu dokumayı 1934 doğumlu Hüseyin Yapıcı, 1945 yılında Tire'de İbrahim ustadan 15 gün içinde gizlice öğrenmiş ve Uşak'ta yapmıştır.⁵ Beledi dokumalarının, kullanım alanındaki işlevselliği nedeniyle diğer dokumalardan ayrılan en belirgin özelliği çift katlı (yüzlü) dokunmasıdır. Bu nedenle oldukça sağlam bir kumaştır. Beledi tezgâhı 24 çerçeveye 13 pedalin kumanda edilmesiyle çalışan özel bir tezgâhtır. Jakarlı dokumada olduğu gibi tezgâhta dokumayı yöneten hareket, tavandan başlayıp pedallarla sonuçlanır.

Bilinen ilk tezgâh 17 ayak ile çalışan Süleymanlı tezgâhıdır. Salih Kısık'a göre "Günümüzde kullanılan Beledi tezgâhı Süleymanlı tezgâhının bozulmuşudur. Zaman içinde 17 pedal ile çalışan Süleymanlı tezgâhın 4 pedalı iptal edilmiş ve Beledi tezgâhında 13 pedal kullanılmıştır."⁶ Çözümlü levendinin olmadığı bu tezgâhta, çözgüler düzgün sarılmış yumaklar halinde tezgâhın üzerinde asılıdır. Bezayağı temel örgülü ve çift yüzlü olan bu dokumaları yapabilmek için gereken 6 ağızlık hareketinin her biri 4 çerçeveden oluşur. Maymuncuk adı verilen 36 adet tezgâh parçası her 4 çerçeveyi 24 gücü çerçevesine bağlar. Ön bölüm ve arka bölüm olmak üzere ikiye ayrılan Beledi tezgâhında çift katlı dokuma yapıldığı için 4 pedal ile çalışmaya başlanır. Yani ağızlık açılır atkı atılır, bu ağızlık kapanırken yenisi açılır. Böylelikle desen hareketi sağlanmış olur. Diğer taraftan ikinci katın (astar yüzün) bağlantı iplikleri hareket eder ve tezgâh çalışmaya başlar. Tezgâh hareketi çerçevelerin altında orta noktada bulunan pedallara basılarak sağlanır ve pedallar tezgâhın 50 cm. aşağısında yer alır ve üzerindeki deliklerden geçirilen ipliklerle birden fazla çerçeveye bağlanır.⁷ Bir pedal 4-8 çerçeveye kumanda edebilmektedir.

Saim Bayrı'dan alınan bilgiye göre⁸; "Beledi tezgâhında başka bir desenin dokunabilmesi için gücülerin bağlantılarının değişmesi gerekiyor. Pedalların alttan gücülere bağlanması değişince yeni desen oluşur. Bir diğer yöntem ise gücü tellerinin sırasını değiştirmektir. Bu şekilde çözgülerin de gücülerden geçişi değişeceği için yeni bir desen oluşur. İpek ve pamuğun kullanıldığı Beledi dokuma çeşitleri **Düzbastı, Evsat, Sepet Döşegi ve Altı Parmak**tır. Düzbastı, perdelik, döşemelik, Evsat ve Altı Parmak ise, yorgan ve yastık yüzü olarak dokunuyordu. Eskiden gömleklik ve astar için de kadınlar dokuma yapıyorlardı. Bu tezgâhlara da Bez Tezgâhları denilirdi. Eni 50cm. olan altı üstlü atkısı da oldukça kuvvetli gömleklik dokumalar yapılıyordu.

1891 doğumlu Salih Kısık 12-13 yaşlarındayken (1900'li yılların başı) Tire'de 200 tezgâhta üretim yapıyorlarmış. 1945 yıllarında kooperatif kurulmuş ve evlerde üretim yapıp kooperatif aracılığıyla satılıp sipariş alınıyorlarmış.

1960'lardan sonra iplik boyamacılığı Tire'de durunca, dokumacılık gerilemeye başlamış. Dokumalar yok pahasına kooperatife satılmış ve siparişler durmuş. Birçok dokumacı bu yüzden dokuma işini bırakmış. O yıllarda çarşı içinde yeni cami civarında dokumacılar mahallesi varmış. Kufi yazılı esnaf bayrakları üretiminin yanında resmi binalarda kullanılmak üzere perde dokuması da yapıyorlarmış.⁹

Geleneği sürdüren tek sanatçı 1934 doğumlu Saim Bayrı 14-15 yaşlarındayken (1940'lı yılların sonu) tezgâh sayısı 60 civarındaymış. O yıllardaki üretimlerde kalite düşmüş, seyrek dokumalar yapılmaya başlanmış. Kaliteli mal üretilemeyince kooperatif satışları da durmuş ve kapatılmış.¹⁰ 1940'lı yıllardan beri Beledi kumaşı üreten ve 1960'lı yıllardan bu yana da tek dokuyucu olan Saim Bayrı, Beledi kumaşı geleneksel işlevini yitirdiği için yalnız özel istekler

ölçüsünde, turistik amaçla üretime yönelmiştir. İzmir'in ilçesi olan Tire'de yaşayan Saim Bayrı 1964-1965 yıllarından itibaren tek başına bu dokumayı yaşatmaya çalışmaktadır. Günde 3-4 metre Beledi kumaşı dokuyabilen Bayrı, emeğinin karşılığını alamamaktan şikayetçi. Bunun yanı sıra hammadde temini ve pazarlama sorunlarını yaşamaktadır. İstek üzerine dokunan eni 60-62 cm. olan Beledi dokumaları, eskiden bayrak, yatak, yorgan, yastık yüzü olarak kullanılırken günümüzde çanta, torba ve heybe gibi alanlarda kullanılmak üzere yapılmaktadır.

Ehram dokumaları Erzurum ve Bayburt yöresinde dokunan, yöresel dokumalarımızdandır. Aslı Arapça kelime olan Ehram, mahremiyeti gizleyen örtü anlamına gelmektedir. Yöre kadınlarının örtünmesi amacıyla kullanılan Ehram dokumaları, 2 pedal ve 4 çerçeve ile çalışan, günümüzde çukur ve yüksek tezgâhlarda üretilen kumaşlardır.¹¹

Tamamen ağaçtan yapılmış olan bu tezgâhlarda yün iplikleriyle ve bezayağı dokuma tekniği ile dokunan Ehram dokumalarında mekiklere yerleştirilen yün iplikler, koyun yününün doğal rengindedir. Dokumanın motiflerinde yün

ve pamuk iplikleri değişik renklerde kullanılmaktadır. İki pedalla yönetilen tezgâhta dokuyucu sağ eli ile elgeci çekerken, sol ayağını pedala basarak çözgünün aralarının açılmasını ve mekiklerin aralıktan geçmesini sağlamaktadır. Motifler dokuma sırasında yüzeye işlenmektedir. Eni 80-90 cm., boyu ise ortalama 240 cm.'dir. Standart genişlikte dokunan Ehramlar, yanyana getirilip ortadan dikilerek (17x240 cm.) dış giyimde kullanılmaktadır.

Ehram dokumalarında kumaş ne kadar ince ise o kadar değerlidir. Dokuma sırasında yün ipliklerin inceliğinden dolayı gerçekleşen kopmalarda kullanılan düğüm türü, yöreye özel **Badros** denilen düğümdür. İpliklerin uç uca getirilerek ters yönde bükülmesiyle oluşan bu düğüm, hiçbir

şekilde dokumanın yüzeyinde görülmemektedir.

Ehram dokumaları sadece Düz ve Çiçekli Ehramlar olarak iki grupta incelenmektedir. Düz Ehramlar sadece yün ipliği ile hiçbir desen kullanılmadan dokunmaktadır. Çiçekli Ehramlarda ise yün ipliği ile dokunmuş zemine motiflerin renkli yün veya pamuk ipliği ile işlenmesiyle oluşmaktadır.

Ehram dokumaları eskiden giysi olarak çeyizde yer alırken, günümüzde yatak-masa örtüsü, yastık-minder yüzü gibi ev tekstili olarak veya etek, yelek, ceket, pantolon gibi giysi yapımında kullanılmaktadır.

1940'lı yıllarda el tezgâhlarında yapılan dokumalar tahmini rakamlara göre yaklaşık genel üretimin %39'unu oluştururken, devlet desteği görmesine rağmen el dokumacılığı günümüzde her geçen gün önemini yitirmeye ve gerileme göstermeye başlamıştır. Bunun en önemli nedenlerinden biri, Avrupa'da gelişen dokuma sanayii ve bu durumun Türk el dokumacılığına yansması olduğu söylenebilir.

El dokumacılığı, yurdumuzun çeşitli bölgelerinde yerli halkın gereksinimlerini karşılamak ve gelir getirmek amacıyla sürdürülen bir uğraş alanı olarak, endüstrileşme sonucu gittikçe önemini kaybetmiştir. Ülke ekonomisi geliştikçe de el emeğine dayalı dokumacılık tamamen ortadan kalkma eğilimine girmiştir. El dokuma ürünlerin yoğun emek gerektirmesi ve az miktarda üretilmesi, maliyetin yüksek olması nedeniyle günümüzde düşük maliyetle elde edilen makine üretimi dokumalar tercih edilmektedir.

Ülkemizde yöresel el dokumalarımızdan pek çoğu bütün bu olumsuz etkilere rağmen üretimini sürdürmeye çalışmaktadır. Sözelgemi; Ege bölgesinde Yeşilyurt, Üzümlü ve Buldan dokumaları, geleneksel kullanım amaçları dışında farklı kullanım amaçlarına yönelmiştir. El dokumacılığını ısrarla yaşatmaya çalışan Beledi dokuma ustası Saim Bayrı da daha çok turistik amaca yönelik üretimler yapmaktadır. Saim ustadan sonra Beledi dokumasını yapacak kimse olmayacağı için onunla birlikte bir geleneksel el dokumamız daha yok olup gidecektir. Bunun yanında Ehram dokumasının Doğu Anadolu Bölgesi'nde kısmen de olsa ihtiyaç gereği kullanımı sürmektedir. Bu yüzden Beledi dokumasının üretiminin sona erdiği yıllarda, Ehram dokumasının az da olsa üretimi ve kullanımı devam edecek, ancak bu dokuma da zamanla sona erecektir. Yapmamız gereken Beledi ve Ehram dokumalarının geleneksel kullanım örneklerini ve günümüzdeki kullanım şekillerini bizden sonraki kuşakların bilmesini, görmesini sağlamaktır. Bu da dokumaların yapıldığı zaman içindeki gelişim veya değişim aşamalarını görmemizi sağlayan müze ve koleksiyonlardaki uygun ortamlarda gerçekleşebilir. Bir sonraki kuşak, bu yolla geçmişinde var olan geleneksel el dokumalarını tanıyarak, geçmişi ile geleceği arasında ilişki kuracak, böylelikle kültür mirasını tanıyıp bunların nasıl ve ne amaçla kullanılan dokumalar olduğu, sonradan kazandığı işlevsel boyutları, zamanla bu dokumaların ortadan kalkma nedenleri gibi sorulara cevap bulacaktır.

Amacımız geleneksel el dokumalarımızın tarihsel süreç içerisinde varolan örneklerinin müzelerde ve koleksiyonlarda korunarak yaşatılmasıdır. Çünkü olumsuz nedenlerden ötürü günümüzde çok sayıda üretimi sürdürülmeye çalışılan kültür mirasımız bu el dokumalarımızı bir sonraki kuşağa taşımak, yapmamız gereken en doğru atılımdır.

Kaynakça (Beledi Dokumaları)

ARTAN Gündüz

"Tire'de Dokumacılık ve Nalincılık", Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, Cilt 8, Sayı 177, 4/1964, s.3367

GÜRCAY Hikmet

"Beledi Dokumaları", Türk Etnografya Dergisi, Sayı XII, 1969, s.53-68

HEKİMOĞLU Levent

"Beledi Dokuma Teknikleri", I. Uluslararası Türk-İslam Bilim ve Teknoloji Tarih Kongresi (T.U. 14-18 Eylül 1981, s.105-106

ÖZBEL Kenan

Eski Türk kumaşları, Ankara (tarih yok), s.3-5, El Sanatları XIV, Kılavuz Kitap XXV, C.H.P. Halkevleri Bürosu"

ÖZBEL Kenan

Eski Türk kumaşları, Ankara (tarih yok), s.5-21, El Sanatları III, Kılavuz Kitap XI, C.H.P. Halkevleri Bürosu"

SÜRÜR Ali

"Ege Bölgesi Örneğinde Dokuma El Sanatlarını Bugünkü Konumu ve Örneklerle Kullanım Alanları s.217-227, II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, V. Cilt Maddi Kültür, Ankara 1983, Başbakanlık Basımevi, 293 S.

SÜRÜR Ayten

"İzmir-Tire'de Belediye Dokumaları", Türkiyemiz Dergisi, Sayı 40, Haziran 1983, s.13-18

ULUÇAY M. Çığatay

"Manisa Bogası", Gediz Dergisi, Sayı 44, 1940, s.5-8

ÜLKÜ Akile

"Halk Sanatları, Tire'de Belediye Kumaşları", Fikirler Dergisi, Sayı 306-307, 2/1946, s.7-8

YILMAZ Nuray, KAVCI Esra

"Ege Bölgesi El Dokumalarından Bir Örnek: Belediye Dokumacılığı" s.67-68, II. Ulusal Türk El Dokumalarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri, Konya 1999, (Basımevi yok) 90. S.

HEKİMOĞLU Levent

Beledi Tezgâhlarında Yapılan Kumaşlarla Günümüz Armürlü Tezgâhlarında Yapılan Kumaşların Karşılaştırmalı Bir İncelenmesi Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1980.

SÜRÜR Ayten

Dokuma Sanatlarının İzmir ve Çevresinde Tarihsel Gelişimi Belediye Dokumaları ve Bugünkü Durumunun Değerlendirilmesi, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1979.

YAĞAN Şahin Yüksel

Türk El Dokumacılığı, İstanbul 1978, 286 S., İş Bankası Kültür Yayınları No:29"

KAHVECİ Mucella

"Bayburt Yöresi Ehram Dokumacılığının Çağdaşlaştırılması ve Yeni Fonksiyonlar Kazandırılması" (s.294-300)

Türkiye'de El Sanatları Gelenegi ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri, Ankara 1997, 415 S., "Kültür Bakanlığı Yayınları No:1861"

KIŞIOĞLU Sevil

"Geleneksel El Dokumalarından 'İhram' ve 'İhramın Çağdaş Giysi Tasarımında Kullanımı" (s.261-266), V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür Seksiyon Bildirileri, Ankara 1997, 478 S.

SABİR Mehmet

"Ehram" (s.312-319), I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri, İzmir 1984, 443 S. "D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayın No:18."

KAVCI Esra

Erzurum'da Ehram Dokumacılığı, D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Halı-Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalı, Yayınlanmamış Lisans Tezi, İzmir 1997.

Kaynak Kişiler

BAYRI Saim

1934 Tire doğumlu. Günümüzde Tire'de Belediye dokuması yapan son usta.

KISIK Salih

1891 Tire doğumlu. 1979 yılında görüşme yapılan Belediye dokuma ustası.

YAPICI Mestan

1925 Ödemiş-Beydağ doğumlu. Emekli ilköğretim müfettişi. Ancası Hüseyin Yapıcı'nın Belediye dokumacılığının Uşak'a nasıl götürüldüğünü 1999 yılında yapılan görüşmesinden anlatan kişi.

1 Katib-i Umumi İbrahim Hakkı 1925-1926 Devre-i Teşriyesinin ilk üç ayı zarfında kabul edilen İktisadi ve Mali Kanunlar T.C. İzmir Ticaret ve Sanayi Odası Mecmuası, Yıl:1, Sayı:3/1926, 121-126 S.

2 14.11.1940 Ulus Gazetesi

3 D. Kuban, Osmanlı yaşamında küçük sanatlar, Türk ve İslam Sanatı üzerine derlemeler, İstanbul 1995, s.249, Arkeoloji Yayınları.

4 D. Kuban, Osmanlı yaşamında küçük sanatlar, Türk ve İslam Sanatı üzerine derlemeler, İstanbul 1995, s.258, Arkeoloji Yayınları.

5 İsmail Öztürk'ün 1999 yılında Mestan Yapıcı'dan aldığı bilgi.

6 İsmail Öztürk'ün 16.12.1979 yılında İzmir Tire'de Salih Kısık ile yapılan görüşmesinden alınmıştır.

7 Pedallar 40 cm. uzunlukta, 15 cm. genişlikte, 4-6 cm. kalınlıkta tahtadan yapılmıştır ve üzerinde 6 adet delik bulunmaktadır.

8 Belediye dokumalarında genel olarak tezgâh tipine göre 13-15 pedal kullanılmakta ve bu duruma göre de Süleymanlı, Bademli, Kelebekli tezgâh adlarını almaktadır. Bu tezgâh adları aynı zamanda tezgâhlarda en çok dokunan desen cinsini de göstermektedir. Tezgâhların farkı gücü bağlantılarındaki değişiklikten kaynaklanmaktadır. Çift katlı kumaşın her katı için birer mekîfe ilâveten motiflerdeki renk sayısı kadar mekîf dokuyucunun parmakları arasında durur. El ile atılan atkı iplikleri ile desen oluşturulurken aynı zamanda dokumanın her iki katı birbirine bağlanmaktadır. Tezgâhta çözü ipliğine hareketi veren gücü iplikleri, hareketi tavandan alarak ayaklarda sonuçlandırıldıklarından çok sayıda gücü perçevesine hareketi verecek niteliktedir. Bu bakımdan Belediye tezgâhı ilk jakar sistemi olarak görülmektedir.

9 8.12.1979 yılında İsmail Öztürk'ün yaptığı araştırmada Saim Bayrı'dan elde edilen bilgi.

10 Bilinen Kufi yazılı tek örnek Tire Müzesi'nde bulunmaktadır.

11 Kooperatif olduğu dönemde 20 numaralı çözü 4-6 numaralı atkı ipliği kullanılırken daha önceden 20 numaralı çözü ipliği, Gülbâğı denilen Bursa'nın en kalın 50 numaralı ipek ipliği atkılarda kullanılmıyordu.

12 Çukur tezgâhta dokuyucunun oturduğu yer ve pedallar bir çukur içerisinde bulunmaktadır. Bunun dışında yüksek tezgâhtan hiçbir farkı yoktur. Yüksek tezgâhta dokuyucu, çukura oturmak yerine tezgâhın çatısına bağlı düz ve geniş bir tahta üzerinde oturarak çalışmaktadır. Tezgâhların çukur ya da yüksek olması yerin durumuna ve tezgâhı kuracak kişinin imkanına bağlıdır.

Halk Oyunlarının Ülke Tanıtımına Katkısı Üzerine Bursa'da Yapılan Bir Araştırma

Nazım GÜRAK *

Halk oyunları, dünyadaki tüm ülkelerin kültürel yapısı içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bilindiği üzere tüm dünyada Folk-Dance olarak bilinen bu terim ülkemizde, halk dansları ya da halk oyunları olarak kullanılmaktadır.

En eski Öztürkçe kelimelerden biri olan oyun kelimesine Hollanda'lı tarihçi Johan Huizinga "Homo Ludens" (Oyuncu ya da oyun oynayan insan) terimini eklemiştir, 1955

Folklorun (Halkbilimi) içerisindeki unsurlardan biri olan halk oyunları, araştırmacı Türker Eroğlu'na göre "Halk kültürünün önemli bir yanını ifade eder. Bir olayı, bir sevinci, bir hüznü yansıtan, kökeni din ve büyü ile ilgili olan müzikli ya da müziksiz olarak tek kişi ya da gruplar halinde yapılan düzenli hareketler'dir. Müzik, giysiler, edebiyat, mimari ve bunun gibi unsurlarla desteklenmekte ve ülkemiz kültürünün önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Asırlardan beri yapılan bu faaliyet özellikle Cumhuriyet'in ilanından günümüze dek büyük bir aşama kaydederek, diğer sahne sanatları gibi ciddi boyutlarda ele alınmış, özellikle günümüzde bilimsel boyutlarda da incelenmektedir. Ülkemizde gerek okullar, gerek üniversiteler, gerekse de dernek ve vakıflar çatısı altında binlerce ilgilisi bulunmaktadır. Ancak halk oyunlarının ulusal ve uluslararası faaliyetleri değişik bakanlık ve bunlara bağlı genel müdürlüklerce yürütülüp denetlenmektedir.

Bursa, Türkiye'nin dördüncü büyük kenti olup oldukça yüksek halk oyunları potansiyeline sahiptir. Yaklaşık olarak 12 dernek ve vakıf, 200 civarında ilk ve orta dereceli okul ve Uludağ Üniversitesi bu alanda ulusal ve uluslararası faaliyet göstermektedir. Bursa yöresi folkloru içerisinde, Uludağ yöresine ait Türkmen ve Yörük oyunları, Balkanlar'dan ve özellikle eski Yugoslavya'dan göç etmiş olan kişilerce oynanan Üsküp ve Rumeli halk oyunları, Doğu Karadeniz'den göç edenlerin Bursa folkloruna kattığı Artvin yöresi oyunları, ağırlıklı olarak görülmektedir.

Bursa'da bu yıl 12.si uluslararası, 30.su ulusal olarak düzenlenen Bursa festivali şehirdeki en tanınmış festival olup, bunun yanı sıra Bursa'nın tüm ilçelerinde değişik tarihlerde yapılan yerel festivaller bulunmaktadır.

Turizm, değişik ülke ve kültürlerin tanıtımını amaçlayan bir olgudur. Tatil ya da kültürel eserleri tanıma amaçlı olarak yapıldığı düşünülse de, o ülkenin kültürü turistler için her zaman ilgi çekici olmuştur. Bunlara örnek olarak İspanya'daki boğa güreşleri, Brezilya'daki Rio Karnavalı, ülkemizde Artvin'deki Kafkasör şenliklerini izleyen birlerce insan gösterilebilir.

Gerek çeşitli festivaller nedeniyle ülkemize gelen yabancı ekiplerin ülkemizi yerinde tanımlarında, gerekse ülkemizden yurt dışındaki değişik festival ve yarışmalara katılmak için

giden ekiplerin orada yaptığı tanıtımlar ülkemizin olumlu tanıtımı için birer araç olmaktadır. Bu nedenle halk oyunları faaliyetlerinin ülke tanıtımı ve turizmne katkısı yadsınamaz.

Bu çalışmanın amacı; halk oyunları ile değişik düzeyde ilgilenen halk oyuncularının ülke tanıtımı ve turizmne katkısı konusundaki düşüncelerinin araştırılmasıdır.

Yöntem

Araştırmamızın evrenini Bursa'da aktif olarak halk oyunları faaliyetlerine bizzat katılan ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli festivallere katılmış, yaş ortalaması 23.2 olan 123'ü bayan, 77'si erkek toplam 200 kişi oluşturmuştur. Deneklere uzman kişilerce hazırlanmış toplam 14 sorudan oluşan anket çalışmaya gönüllü olarak katılan deneklere yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır.

Ankette, deneklerin halk oyunları ile ilgili geçmişleri, ulusal ve uluslararası yarışmalara katılma durumları, ülke tanıtımında halk oyunları faaliyetlerinin etkileri hakkında sorular soruldu. Denek gurubu olarak Bursa'da uluslararası faaliyet gösteren 2 lise, Uludağ Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler ile 2 adet halk oyunları vakfına üye kişilere uygulanmıştır.

Elde edilen sonuçlar %'lik birimlerle değerlendirilerek sonuçlandırılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya 123'ü bayan, 77'si erkek olmak üzere toplam 200 kişi katılmıştır. Deneklerin yaşları incelendiğinde, 114 kişinin 15-20 yaşlar arasında, 86 kişinin 21-35 yaşlar arasında olduğu, 23.2 yaş ortalamasına sahip oldukları belirlenmiştir.

Deneklerin öğrenim durumları incelendiğinde, ortaokul mezunlarının 4 kişi ile en küçük grubu, üniversite mezunlarının 102 kişi ile en büyük grubu oluşturduğu görülmektedir.

Deneklerin halk oyunları faaliyetlerini kaç yıldan beri yaptıkları incelendiğinde, 1-5 yıl arasında uğraşanlardan oluşan en büyük grubun 113 kişiden oluştuğu, 29 kişinin ise 10 yıl üzerinde bu uğraşı içinde olduğu belirlenmiştir.

Halk oyunları ile ilgili vakıflarda bu faaliyeti yürütenler 100 kişi ile en büyük grubu oluştururken Lise ve Üniversitede bu faaliyetlere katılan kişiler 50'şer kişiden oluşmuştur.

Halk oyunlarına başlama amaçları incelendiğinde, sosyal bir faaliyet amacıyla katılan 77 kişi en büyük grubu oluştururken, festivallere katılmak için yanıtını veren 23 kişi en küçük grubu oluşturmuştur.

* Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

Deneklerden 167 kişi daha önce halk oyunları yarışmalarına katılırken 33 kişi daha önce bu tür yarışmalara katılmamıştır.

Evet cevabı veren deneklerden 124 kişi il düzeyinde yarışmalara katılan en büyük grubu oluştururken, 46 kişi uluslararası düzeyde yarışmalara katılan en küçük grubu oluşturmuştur.

Deneklerden 138 kişi daha önce bir festivale katılırken, 62 kişi katılmamıştır.

Evet yanıtını veren deneklerden 95 kişi il düzeyinde festivallere katılan en büyük grubu oluştururken, festivallere katılan 72 kişi en küçük grubu oluşturmuştur.

178 kişi halk oyunları faaliyetlerinin ülke tanıtımına katkısı olduğuna inanırken, 22 kişi katkısı olmadığını düşünmektedir.

Evet cevabı verenlerden 28 kişi müzik ve kültürümüzü yansıttığını düşünen en küçük grubu oluşturmuş, 35 kişi festivallere gelen grupların ülkemizi yakından tanıdığını, 38 kişi yurtdışı festivallere katılımın ülkemizi en iyi şekilde tanıttığını düşünürken 99 kişi hepsinin etkili olduğunu düşünmektedir.

Halk oyunları faaliyetleri ile ülkemizin tanıtımı için bakanlıkların önem vermesi gerektiğini düşünen 67 kişi en büyük grubu oluştururken, basın yayın organlarında bu faaliyetlerin daha çok yer almasını savunanlar 28 kişi ile en küçük grubu oluşturmuştur.

Deneklerden 157 kişi yurt dışında yapılan gösterilerin ülke tanıtımı için daha etkili olduğunu düşünürken, 43 kişi ülke içinde yapılan gösterilerin daha etkili olduğunu düşünmektedir.

Tartışma - Sonuç

Ankete katılan deneklerin öğrenim durumları incelendiğinde, üniversite mezunlarının en büyük grubu oluşturduğu görülmektedir. Lise mezunları ikinci büyük grubu oluştururken yalnızca 4 kişinin ortaokul mezunu olması halk oyunlarında faaliyet gösteren kişi ve grupların eğitim seviyesinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Buna karşın 1-5 yıl arasında bu faaliyetleri uygulayanların en kalabalık grubu oluşturması Bursa bölgesindeki halk oyunu faaliyetlerine katılanların çok fazla deneyimi olmadığını hakkında fikir verebilir.

Bursa ilinde faaliyet gösteren dernek ve vakıflarda halk oyunları faaliyetlerine katılan 100 adet deneklerin en büyük grubu oluşturması, bu tür deneklerin faaliyetlerinin Bursa'da oldukça yoğun olarak sürdürdüklerini ve oldukça fazla sayıda üyelerinin olduğunu düşündürmektedir. Ancak lise ve üniversite düzeyinde öğrencilerin de bu faaliyetler içerisinde olması, Bursa'nın bazı liselerinin ulusal başarılarla imza atması, Uludağ Üniversitesi Halk oyunları ekibinin uluslararası büyük başarılar kazanması vakıflar kadar okullar düzeyinde de halk oyunlarının oldukça ciddi olarak uygulandığını ve yeteri kadar oyuncusu olduğunun bir göstergesidir.

Deneklerin büyük bir çoğunluğu bu faaliyetleri hobi olarak ya da sosyal bir faaliyet olarak görmektedir. Festival ve

yarışmalara katılmak için bu faaliyetlere katılanların sayısının oldukça az olması bu tür faaliyetlerin başlangıçta Bursa'da çok profesyonelce yapılmadığını düşündürmektedir.

Deneklerin büyük bir çoğunluğu halk oyunları yarışmalarına ve festivallere katılmıştır. Ancak bu grup içerisinde de en kalabalık grubu il yarışmalarına katılanlar oluştururken Uluslararası yarışmalara katılanların sayısı ise en küçük grubu oluşturmaktadır. Bu da halk oyunlarında deneklerin yeterince uluslararası deneyime sahip olmadıkları ve ülkemizi dışarıda yeterince tanıtacak sayıda kişinin olmadığı konusunu gündeme getirmektedir.

Deneklerin büyük bir çoğunluğu halk oyunları faaliyetlerinin ülke tanıtımına büyük bir katkısı olduğunu düşünürken yaklaşık olarak %10 oranında bir grup bu katkının olmadığını düşünmektedir. Bu grubun uluslararası yarışmalara fazlaca ya da hiç katılmayanların, dolayısıyla da bu tanıtımı yakından bilmeyenlerin görüşü olması muhtemeldir. Yine bu grup içerisinde ülke tanıtımının giysi ve oyun figürlerinin kültürümüzü yabancılara yansıttığını düşünenler, ülkemize gelen grupların ülkemizi yakından tanımalarını düşünenler, yurtdışı faaliyetlerinin daha yararlı olduğunu düşünenler daha azınlık gruplarca belirtilirken, bu unsurların hepsinin ülke tanıtımında katkısı olduğunu belirten grup en kalabalık grubu oluşturmuştur. Bu sonuç da hepsini değerli görenlerin daha fazla yurtdışı ve yurtiçi yarışma ve festivallere katılanların bir gözlemi olarak değerlendirilebilir.

Halk oyunları faaliyetleri ile ülke tanıtımının daha iyi yapılabilmesi için ilgili bakanlıklar tarafından desteklenmek ve daha fazla sayıda festival ve yarışma düzenlemek bu tanıtım için en önemli yollar olarak belirlenerek bunun yanı sıra bu konu ile ilgili kurum ve kuruluşlarının sayısının artırılması, yazılı ve görsel basında bu tür faaliyetlere ve özellikle uluslararası başarıların daha fazla gündeme getirilmesinin bu tanıtım için gerekliliği denekler tarafından belirtilmiştir. Özellikle yeterince kamuoyu oluşturmak için basın desteği çok önemlidir. Ancak gerek yazılı gerekse görsel basınının bu kamuoyunu oluşturmada gerekli çabayı göstermediği bir gerçektir. İlgili bakanlıklar da verecekleri desteği artırmalı ve bu göstermelik olmamalıdır. Yurtiçinde yapılan faaliyetlerden ziyade yurtdışında yapılan faaliyetlere katılanın bu tanıtım için daha yararlı olduğu deneklerin büyük bir çoğunluğu tarafından düşünülmektedir. Yurtdışı faaliyetlere katılmış olan bu kişilerin gözlemleri mutlaka değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak; günümüz dünyasında ülkeler tanıtımları için çok büyük harcamalar yapmaktadır. Ancak yapılan bu sportif ve kültürel faaliyetler de uluslararası arenada tüm ülkeler tarafından oldukça yoğun olarak kullanılmaktadır. Sportif alanda sürekliliği pek olmayan ve genellikle çok sık olarak elde edilemeyen günlük başarılarımız göz önüne alındığında, ülkemizin bu tür kültürel etkinliklere daha fazla önem vermesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Özellikle yurtdışında yapılan faaliyetlere daha sık olarak katılmak ülkemizin ihtiyacı olan ve layık olduğu tanıtıma ulaşması için çok yararlı olacaktır.

Motif'ten...

Motif Dergisi Hakemli Dergi olarak okurları ile buluşuyor...

1995 yılından bu güne Türk örf , adet, gelenek ve göreneklerinin bir araştırma ve derleme külliyatı olan Motif Dergisi, istikrarlı ve prensipli yayın anlayışını ilke edinerek, bundan sonraki yayın hayatında Hakemli Dergi olarak Motif okurları ile buluşacak.

2001 yılından itibaren Hakemli Dergi olarak akademisyenlerden oluşan geniş bir Hakem Kurulu'na yer verecek.

Dergimizin önümüzdeki sayısında Hakem Kurulu'nda yer alacak öğretim üyeleri;

*Prof. Dr. Nevzat Özaydın (Ankara Üniversitesi),
Prof. Dr. Saim Sakaoglu (Selçuk Üniversitesi),
Prof. Dr. Fikret Türkmen (Ege Üniversitesi),
Prof. Dr. Taciser Onuk (Gazi Üniversitesi),
Prof. Dr. Can Etili Ökten (İTÜ, TMDK),
Prof. Dr. Ali Rıza Balaman (Dokuz Eylül Üniv.),
Prof. Dr. M. Zeki Kuşoğlu (Marmara Üniversitesi),
Prof. Dr. Suat Gezgün (İstanbul Üniversitesi),
Prof. Dr. Hamiye Çolakoğlu (Hacettepe Üniversitesi),
Prof. Dr. Ali Haydar Bayat (Ege Üniversitesi),
Doç. Dr. Erman Artun (Çukurova Üniversitesi),
Doç. Dr. İsmail Öztürk (Dokuz Eylül Üniversitesi),
Doç. Dr. Şenel Önalı (İTÜ, TMDK),
Doç. Fikret Değerli (İTÜ, TMDK),
Doç. Dr. Metin Ekici (Ege Üniversitesi)*

Başarılar diliyoruz...

Motif, Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü ile ödüllendirildi...

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin 1988 yılından bugüne Türk Kültür değerlerinin yaşatılıp yaygınlaştırılması adına yapmış olduğu çalışmaları ödüllendirildi. Ankara'da faaliyet göstermekte olan Folklor Araştırmaları Kurumu tarafından uzun yıllardan beri süregelen Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülleri Töreni'nde 14 dalda kişi, kurum ve kuruluş ödül aldı. Dağıtılan ödüllerden Türk Halk Kültürüne Hizmet Eden Kuruluş Ödülü, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'ne verildi. Ödülü almak üzere törende hazır bulunan Dernek

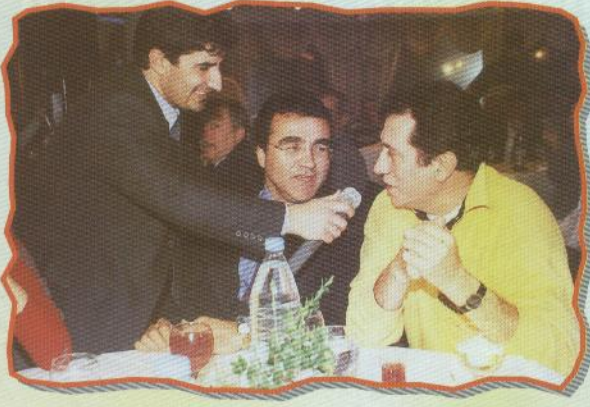

Yönetim Kurulu Başkanı M. Zeki Baykal, Motif ailesi adına ödülü almaktan mutluluk duyduğunu, bundan sonrasında da dernek çalışmalarına daha büyük bir azim ve şevk ile devam edileceğini belirtti.

Motif, İftar Yemeğini Presedent Hotel'de gerçekleştirdi...

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin geleneksel iftar yemeği 24 Aralık 2000 tarihinde Presedent Hotel'de gerçekleştirildi.

2000 yılı faaliyetlerine geleneksel iftar yemeği ile nokta koyan Motif, 2001 yılı faaliyet dönemine merhaba diyecek olmanın sevinci ve mutluluğunu katılan davetli grubu ile paylaştı.

İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı öğretim üyeleri ve öğretim görevlileri, dernek başkanları ve yöre hocaları, sanatçılar ve halk bilim camiasından bir çok misafir nezih bir ortamda bir arada yer aldılar.

Dernek İkinci Başkanı Necip Balcı'nın açılış konuşmasından sonra Dernek Danışma Kurulu Üyelerinden Fikret Değerli, Sabahattin Türkoğlu ve Ekber Yeşilyurt derneğin 2000 yılı içerisinde gerçekleştirmiş olduğu çalışmaları hakkında misafirlere bilgi verdiler. Sanat camiasından yemeğe katılan İzzet Altınmeşe, Selahattin Alpay, Turgay Başyayla, Pirnaz, Arif Şentürk, Melda Duygulu, Dünder Yıldız, Mahmut Coşkunes, İhsan İzol ve Hasan

Karadağ gibi sanatçılar seslendirdikleri birbirinden güzel eserler ile misafirlere güzel bir müzik ziyafeti sundular.

Star FM sempatik sunucusu 46'nın yaptığı birbirinden güzel espriler, geceye renk katarken misafirleri kahkahaya boğdu.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'na, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne, Fatih İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne ve Akşemsettin İlköğretim Okulu'na teşekkürler...

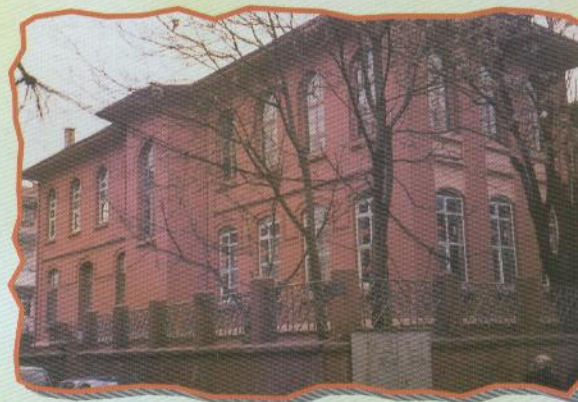
Altı yılı aşkın bir zamandır Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Halk Oyunları çalışmalarını Akşemsettin İlköğretim Okulu salonlarında sürdürmektedir.

Bu zaman diliminde, çatısı altında Motif'li gençlerin ter akıttığı, halkoyunları çalışmalarını rahat bir ortamda uygulama imkanı bulduğu bu okulumuzu tanıyalım istedik. Okul 1926 yılında 27. İlkokul olarak eğitime açılmıştır. Okulun temel atma töreni esnasında mahallin ihtiyar heyetinden emekli bir subayın heyecandan kalp krizi geçirerek ölmesi ve bu törende temelin sağ köşesine bir şişe içerisine altın liralara konulması inşaat esnasında meydana gelen önemli olaylardır.

Okulu 72 yıllık eğitim sürecinde 8 müdür görev yapmış olup, en uzun süreli hizmetler 18'er yıl ile Hayri Eskiurt ve Fikret Uzun tarafından verilmiştir.

Okulun eğitim gören öğrencilere yönelik birçok sosyal aktivitesi bulunmakta. Aynı zamanda okul öğrencilerine halk oyunu eğitimi de verilmektedir.

Biz Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü Yönetici ve Elemanları olarak, uzun yıllar bizlere kapısını açık tutan Akşemsettin İlköğretim Okulu'nda şu an görevli müdür Nurcan Yeşilçam ve yöneticilere, bizlere bu imkanı sağlayan TC. Milli Eğitim Bakanlığı'na, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne ve Fatih İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne teşekkürü bir borç biliriz.

Yaklaşık altıyüz yıldır dünyanın konuğunu ağırlıyoruz...

Doğu ile Batı'yı buluşturan,
tarihteki en büyük devletlere
asırlar boyu başkentlik yapan
İstanbul, yaklaşık altıyüz
yıldır dünyanın dört bir
yanından gelen konuklarını
ağırlamakta. Bize özel
misafirperverlikle...

İstanbul'un tüm tarihini
soluyan ve kendi tarzında
bu zenginliği yeniden
yorumlayan Eresin Hotel'de
siz de özel misafirimiz olun.
Geleneksel Türk konuk
severliğinin keyfini çıkarın.

Millet Caddesi 186, Topkapı 34270 İstanbul
Tel: (0212) 631 12 12 Faks: (0212) 631 37 14, 631 37 02
Website: <http://www.eresin-topkapi.com.tr>
E-Mail: eresintopkapi@superonline.com

ERESİN HOTEL®
İSTANBUL
★★★★★

WORLDWIDE HOTELS
GOLDEN TULIP
HOTELS

SELİN

ÇİÇEKÇİLİK

Özel günlerinizde, sevgilerinizi,
sözcüklerinizi, duygularınızı,
doğanın bize armağını olan
çiçeklerle ifade etmek isterseniz
lütfen bizi arayınız....

MODERN PARK - PEYZAJ
BAHÇE DÜZENLEME
KESME ÇİÇEK - KURU ÇİÇEK

EGZOTİK SALON BİTKİLERİ
MODERN AKSESUAR
DANIŞMANLIK HİZMETLERİ

58. Bulvar Caddesi, No.13 Zeytinburnu - İstanbul

Tel: 0.212- 546 17 48 - 582 09 41 Fax: 546 32 66

BALCI KUYUMCUSU

Necip Balcı

Tiğcılar Sokak, Daye Hatun Mah. Yıldızlı Han Üst Kat No.: 8 Mercan / İstanbul

Tel.: (0212) 512 28 42

Urfalı İstanbul Kebapçısı

İNCİ GIDA SAN. TİC. LTD.ŞTİ. KURULUŞUDUR

MERKEZ

İstanbul Caddesi, No :77 (Adliye Karşısı)
Bakırköy / İSTANBUL
Tel : (0.212) 570 06 62 - 583 45 89

ŞUBE

Milliyetçi Sokak, No :9/A Bakırköy / İSTANBUL
Tel : (0.212) 571 24 95 - 660 23 93

THE REAL LEATHER

BEST QUALITY

We
respect
the
nature

SINCE
1963

Fashion is

KUZU DERİ

KUZU LEATHER Prof. Muammer Aksoy Cad. No. 17 34760 Zeytinburnu - İstanbul / Turkey
Tel: (0 212) 547 40 95 (2lines) Fax: (0 212) 547 19 64

MURBAY

TANITIM • REKLAM

ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.

KÜLTÜR-SANAT
VE
EĞLENCE DÜNYASINDA
KALİTELİ VE DOĞRU HİZMETİN
BULUŞTUĞU NOKTA

Ortaköy Dellalzade Sokak, 36/1 - 80690 Balmumcu / İSTANBUL
Tel.: 0.212. 274 37 89 - 274 37 94 - 274 38 11 • Tel&Fax: 0.212. 272 20 73
www.murbay.com.tr • murbay@escortnet.com

ARMELIT

TEKSTİL TURİZM ORGANİZASYON
GIDA İNŞAAT SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

ALO KOSTÜM HATTI
0216. 379 70 79

Arayın!

**Kostümünüz en kısa zamanda
elinizde olsun.**

**Kostüm kiralamada
tartışmasız lider kuruluş**

Büyükşehir
Çalışıyor...

BAZILARI
KAĞIT_{TAN}
EV
YAPAR...!

BAZILARI
GÜVEN
İÇİNDE
UYUR...!

477 03 00

www.kiptas.com.tr

İSTANBUL KONUT İMAR PLAN SAN. VE TİC. A.Ş.

"yaşanılır ve güvenilir mekanlar üretir"

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ